

Lató

2023. június
XXXIV. évfolyam
6. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:
MARKÓ BÉLA
(1989. december – 2005.)
GÁLFALVI GYÖRGY
(2005. december – 2007.)
KOVÁCS ANDRÁS FERENC
(2008. január – 2019. május)

Tiszteletbeli szerkesztők:
KOVÁCS ANDRÁS FERENC
LÁNG ZSOLT

Főszerkesztő:
Szerkesztők:

VIDA GÁBOR
ANDRÉ FERENC
CODĂU ANNAMÁRIA
FISCHER BOTOND
SZABÓ RÓBERT CSABA
MOLNÁR ROZÁLIA
SZÓCS KATALIN

Tördelőszerkesztő:
Korrektor:
Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

- BÁN-HORVÁTH VERONIKA:
Égbekiáltó (Vers) ■ 5
- SZAKÁCS ISTVÁN PÉTER:
Aki tanár, az is marad (Novella) ■ 10
- KÜRTI LÁSZLÓ:
vak kutyakölykök (Vers) ■ 13
- LACKFI JÁNOS:
A nevenincsen bolt legendája (Regényrészlet) ■ 14
- GYÖRGY ALIDA:
ártér; rólad nevezem el (Versek) ■ 22
- TALLÉR EDINA:
Gyorsan, olcsón, sokat (Regényrészlet) ■ 24
- ESZTERÓ ISTVÁN:
Felfüggesztve; Állati idegzetűnek... (Versek) ■ 29
- OCSENÁS PÉTER BENCE:
Csak tovább; Hétezer lépés; Minden híd ledől (Novellák) ■ 32
- COSMIN PERȚA:
Érzelemáradás (Versciklus; André Ferenc fordítása) ■ 40
- FARKAS ARNOLD LEVENTE:
F-nek nagyon szép (Novella) ■ 45
- KOPRIVA NIKOLETT:
Elkéült övezetek; Skiccek; Költözés (Versek) ■ 50
- JUHÁSZ TAMÁS:
A boldogulás útja (Novella) ■ 56
- HUSZTHY VIOLA:
2020, Budapest (Regényrészlet) ■ 64
- VARGA BALÁZS:
Pók; Remény; Egy hal vagyok (Versek) ■ 70
- SZABÓ RÓBERT CSABA:
Pokoltó (Regényrészlet) ■ 73

NÉZŐTÉR

KÓSA-SZIGETY ZSÓFIA:

(Csupán) beszélgetni tanítanak ■ 85

SÉTATÉR

FARKAS PÉTER:

Emberek, állatok ■ 88

FINTA KLÁRA-ENIKŐ:

Belső beszédem foszlányai (Jegyzetek véletlen sorrendje
Annie Ernaux *Lánytörténet* című regényéhez) ■ 93

TÉKA

ANDRÁS ORSOLYA:

Csipke-előhívás (*Erdélyi magyar nőírók*) ■ 97

BALOG ALEXANDRA:

„Egy félszó hányadrésze fér el egy vízcseppben?”
(Balázs Imre József: *Éjszakák a zenben*) ■ 102

KLIKKREC

AMIK ANNAMÁRIA – GYÖRGY ANDREA:

Posztszovjet purgatórium (Szergej Lebegyev:
Augusztus gyermekei) ■ 106

TALÁLT VERS

FÜST MILÁN:

Szellemek utcája ■ 110

NÉVJEGY

BÁN-HORVÁTH VERONIKA ■ 111

ÉGBEKIÁLTÓ

Amikor szakálla nőtt a szekrényeknek,
és a lambériát kaparászni kezdték az árnyak,
fotelágyam karfájára kucorodott.
Sutyorogtunk,
lapozgattuk a néma családok könyvét.
Pedig nem szabad,
másokkal nekem nem szabad –
csak hogy őt akkor nem éreztem másnak.

Amikor neve lett, távolodni kezdett.
Magasból követelte a közelséget,
és neki is szakálla nőtt.
Sehogy se jött a számra, hogy atyám.
Azt adtam neki, amit senki másnak:
bűneimet soroltam szépítés nélkül.
Nem szólt közbe, és a lista egyre hosszabbra nyúlt.
Szeret? Nem szeret? Miért kér olyat, ami ennyire fáj?

Apróságokkal indult. Néhány cseresznyemag.
Azokkal lövöldöztem, és vörös lével pecsételtem össze
a vasárnapi ruhám. Nem vigyáztam, mohó voltam, és önző,
lelegettem a zsenge zöldborsót, ment is a hasam megint,
de nem jöttek rá, már sosem jönnek rá, erre ügyelek,
nem szabad betegséggel ijesztgetni anyut,
csak akkor megyek ki a vécére, ha senki nem tudja,
hol vagyok. Ma is így volt, ültem matekon,
az órát nem követtem, csak szorítottam
a comb- meg a fenékizmaimat, hogy kibírjam
szünetig, mert hazáig már semmiképp.
Pedig alig ittam vizet, hogy ne kelljen a hányingerszagú
lányvécebe pisilni, ahol az ajtókat becsukni sem lehet.
Tessék, nem iszom eleget, ez is egy bűn.

Szorongattam a combjaimat, és jó volt,
pedig rossz dolog a combjaimat összeszorítani,
a fotel karfáján lovagolni sem szabad,
se a rázkódó biciklinyeregnek örülni, szégyellni kell,
szégyellni magam, mert jön a pokol meg az ördögök,
és viczorognak, úgy viczorognak,
mint azok a férfiak a képernyőn, az ORF1 helyén.
Tizenegyedtől más csatorna van, felnőttfilmek.
Nem mondom ki, de tudom, mit csinálnak: nőket basznak,
nagyon megbasszák őket, és mondják, hogy jó kislány,
amikor nyelik a gecit. Jézusmária, miket beszélek!
És most egymás után van a geci meg Mária,
most már biztosan elkárhozom.

Viczorognak az ördögök, recsegik, hogy hazug, hazug,
nem is az ORF1 volt, olyan későn tilos tévézni,
egy születési zsúron volt, egy házibuliban, kilencévesen
van már házibuli, meg pornó, meg pokol,
minden van, csak úgy kell csinálni, mintha nem volna,
mintha nem látnám, hogy viczorognak,
ezer foggal viczorognak az ördögök;

hazug, hazug, nem vagy te kilencéves,
és tényleg nem vagyok.

*

Lopom a figyelmet, időt, teret, és dehogy,
dehogy van az úgy, hogy fő az őszinteség,
dehogy van úgy, hogy szépítés nélkül,
hogy ami a szívemen, az a számon.
A mondás nem talál, énrám nem talál,
csak karattyolok itt összevissza,
miközben a szívemet beton béléstestek alatt tartom,
mint az öngyilkos kutyámat,
amelyik folyton szökni akart.

Rozsdás láncsal akasztotta föl magát arra a fára,
amit akkor ültettek, amikor megszülettem.
Az én diófámra.
A számon rúzs, a szívemen föld és beton.
A dögöt nem kaparják ki a kóbor állatok.
Sok béléstest kellett, széles gödröt ástunk,
mert Vacak megnyúlt, hosszúra nyúlt, mint ez a vergődés,
ez a kétségbeesett próbálkozás,
hogy összeegyeztessem az összeegyeztethetlent,
megtaláljam a pontot,

amikor még tudtam követni, kinek mit hazudtam,
amikor volt még valami sejtésem arról, mikor vagyok én;

de azt hiszem,
mindig is össze voltam mosódva a tájjal, a tekintetekkel, veletek.
Ugyanaz a kéz kötött ki a fához, amelyik etetett,
ugyanazt hörögték behatolás közben, mint amikor
a kiváló magaviseletemet dicsérték.

*

A dolgok kétértelmősége,
a dolgok ezerfélesége,
hogy hová lettek a dolgok egyáltalán –
jó kislányként keresem, mihez igazodjak,
próbálok tetten érni a pillanatot, amikor megváltozott a jelentés,
vagy egyáltalán, lett jelentés;
de minden most van,
kilencéves vagyok, harmincéves vagyok,

minden mindent és semmit jelent,
a Stranger Things, a kántálás, a clickbait címekről készített
clickbait összefoglalók, az űrszondák, a részecskegyorsító,
a pásztorokpásztorok;
Krisztus urunknak áldott születésén
a Pókember egymilliárdos bevételt hozott,
medvenyomok a hóban, boszorkány a kolozsvári erdőben,

első hullám, második hullám, harmadik hullám, negyedik hullám,
a tengerpartot járó kisgyerek,
de nincs egyetlen, nincs egyetlenegy,
a kő marad,
a víz marad,
nem marad,
folyik, lehet folytatni, bármeddig folytatni,
addig hagyni nyitva a csapot, amíg belefutadok,
beleőrülök, hogy ezek az aranyos kismajmok
mi mindent kitalálnak,
milyen cifra nyomorban vergődnek
ahelyett, hogy békésen kurkásznák egymást.

Hová lettek a plüssállataim?

Vicsorognak az ördögök, recsegik, hogy dehogy kurkásznak,
majompofával vicsorognak, és egymásba marnak.
Hegyes szemfogaik újra és újra szétszaggatnak.

*

Tudhatnám végre, ki vagyok, hol vagyok.

Énhatékonyság,
önmenedzselés,
határok meghúzása
– bólogatok,

és közben egy pohár málnára gondolok,
ami hatszáz kilométert utazott hozzám,
egy pohár málnára, amit egy nagymama
a boldogfalvi kertjében szedett.

Ebből nem a nosztalgia a lényeg, nem is a határ,
nincs anno, nincs bezzeg, nincs odaát:
mind egyszerre vannak
az ellentmondó, a sokatmondó, semmitmondó képek,

és köztük elrejtve a nagymamák, a szuperhős nagymamák,
akik azt hirdetik, hogy nem lehet velünk bármit megtenni,
és igenis ér,
igenis ér dühösnek lenni,
huszonegy évvel később is lehet üvölni,
HOGY HA MÉG EGYSZER HOZZÁM ÉRSZ,
SZÓLOK A NAGYMAMÁMNAK;
és nagyon vigyázz, mert nem ember már,
az én nagymamám halhatatlan,
és vele vannak mind a nagymama-seregek,
és az ördögök hiába vicsorognak,
és hiába erőltetik rám akaratukat.
A nagymamám megvéd, kiáll értem.
Lekvárt főz a nagy üstben,
és nem hagyja, hogy bántsanak.

AKI TANÁR, AZ IS MARAD

Ha menni kell, hát menni kell. Akkor meg minek tököldjék az ember, pardon, a tanár, tette fel a költői kérdést évekkkel ezelőtt Cézár, a frappáns megjegyzéseiről elhíresült, több tanügyi reformot is szerencsésen túlélte történelemtanár. Ezt speciel akkor mondta, amikor Strapa Lujza kolléginánk a katedrához láncolta magát. Hagyjatok tanítani, sikította oly hangerővel, hogy a *Szent Ignác Római Kath. Főgimnázium* megroggyant padlásán sziesztázó denevérek riadtan repültek ki a szabadba. Az igazság az, hogy Strapa Lujzát már jó ideje nyugdíjazták, ő azonban szolid szabású, pörkölt kávészínű nadrágkosztümjében minden tanév elején megjelent, hogy még egy kicsit taníthasson. Abban a nevezetes esztendőben azonban a legújabb tanügyi reform következtében egy árva pluszóra sem maradt. Strapa Lujza ekkor szánta rá magát a tiltakozás eme extrém formájára. S hogy eltökéltségéhez szemernyi kétség se férjen, a láncot rögzítő kínai lakat kulcsát lenyelte. Az igazgatónak lakatost kellett hívnia, hogy a kétségbeesetten rúgkapáló kolléginát leválasszák az élete értelmét jelentő deszkákról. Strapa Lujza egy-két évig még a Gimi körül ólálkodott, aztán eltűnt a környékről. Hamarosan Cézár is nyugdíjba ment. Állítólag egy távoli szigetre költözött, ahol nagy formátumú memoárján dolgozik, mely a tanügyben betöltött korszakalkotó szerepét hivatott igazolni.

Ami a folytatást illeti, lassan kicserélődött körülöttem az Alma Mater tanári kara, s egy szép napon rádöbentem, hogy a tanév végén engem is nyugdíjazni fognak. Hiszen semmit sem öregedtem, álltam hitetlenkedve a tükör elé. Ez az ezüstös hajszín pedig még sármosabbá tesz az érett pasikat lájkoló kolléginák műértő szemében. Az igazság az, hogy a közelgő dátummal kapcsolatos egzisztenciális megrázkódtatásomat követően, előbb én is holmi huncutságon törtem a fejem, amivel ideig-óráig meghosszabbíthatnám a tanári pályámat. Aztán a váratlanul érkező szabadság szele egyszerűen kifújta fejemből a csábító gondolatot. Hát elment az eszed, korholtam magam. Még csak az hiányozna, hogy továbbra is a tanügyi rendszer elnyomott jobbágyaként robotolj! Hogy orrodat a földhöz ütögetve hajbókolj, amikor minden ok nélkül cseszegetnek! Hogy nap mint nap

kitedd magad a feletteseid pillanatnyi pszichés zavarából eredő, beláthatatlan veszélyeknek! Eleget szívattak az egymásnak ellentmondó tanügyi törvényekkel, rendeletekkel, kósza igazgatói utasításokkal, melyekről már az első pillanatban kiderült, hogy a gyakorló tanárok idegrendszerének marandó károsítására találták ki valamennyit. Hajdani, nagy hírű kollégáimra gondoltam, akik már a nyugdíjazásuk előtti tanévben a függetlenség útjára léptek. Cicero, a konjugációval és deklinációval diáknemzedékek hosszú sorát megnyomorító, autodidakta latintanár például ki se dugta az orrát borpincévé átalakított kabinetjéből, ahol guggolós borok nemesítésével kísérletezett naphosszat. Bulldog, a brutális stílusáról közismert fizikatanár a kollegák és kolléginák magánéletéről tartott zaftos részletekben gazdag előadásokat az ámuldozva hallgató diákságnak. Jámbor Áron a vénülés fiziológiai jeleit klasszikus elégiákban felpanaszló magyartanár a nyomdafesték határán billegő, erotikus szabadverseket kezdett írogatni. Spinoza, a galamblelkű filozófiatanár gyermeki énje játékoságának engedve az ősi Alma Mater újonnan felszerelt liftjében furikázott az órái alatt. Mire idáig jutottam gondolatban, már az én stratégiám is körvonalazódott. Mi lenne, ha laza eleganciával tanítanék, ahogyan eddig is próbálkoztam, de a zsúfolt tanterv miatt végül mindig fuszni kényszerültem? Mert, kedves kollégák, mindent meg kell tanítani, hogy ne érhesse kellemetlen meglepetés a diákot az érettségien, hajtogatták az illetékesek gyűlésen, továbbképzőn, módszertani körön, de még a Gimi homlokzatán trónoló két kőbagoly is ezt huhogta szakadatlanul. Ettől kezdve reggelente nem fogom felébreszteni a padokban édesdeden alvó diákokat, fogadkoztam. Hiszen egész éjjel tanultak szegények. Kell a regenerálódás fejlődésben levő, fiatal szervezetüknek. Némán, lábujjhegyen járkálok majd körülöttük, megigazítom a kispárnát a fejük alatt, és ha szemüket netán riadtan rám nyitnák, altatót dúdolva nyugtatom meg őket. Igaz is, miért mennék fel első órára? Hosszú éveken át loholtam lélekszakadva hétre vagy nyolcra az iskolába, nehogy a kaput bezárják előttem. Csak semmi kapkodás! Bőven elég, ha kilencre felsétálok. De még jobb, ha tízre. Addigra úgyis kinyitják a kaput. Ezt a kapuzárási trükköt különben is a gyengébb idegzetű tanárok terrorizálására találták ki, egy tőről metszett gimis diáknak a szeme sem rebben meg tőle. Aztán itt van az utolsó óra. Ilyenkor már csak néhány szórakozott diák lézeng az iskolában. Minek zavarnám meg őket nevetséges buzgólkodásommal? Napközben pedig, ha megunom a tanítást, a folyosón fogok sétálgatni. Tavaly oly szépen felújították az iskola épületét, hogy nem lehet betelni vele! Istenem, mennyi csodálatos lehetőség vár rám az előttem álló időszakban,

sóhajtottam fel vágyakozva. Arról nem is beszélve, hogy az utolsó szó jogán végre az iskola vezetőségének a szemébe mondhatom mindazt, amiről eddig gyáván hallgattam. Ugyan mit tehetnének ellenem? Perzsára hívnának? Megfenyegetnének a tanügyi törvény holmi homályos értelmű paragrafusára hivatkozva? S akkor mi van?!

Persze mindebből a hősködésből semmi sem lett. Ugyanolyan beszari tanár maradtam, mint amilyen eddig is voltam. Továbbra is igyekeztem mindent megtanítani a diákjaimnak, mert ki tudja, hogy az érettségi vizsgán mit fognak kérni tőlük. Mindössze háromszor fordult elő, hogy pár percet késtem az iskolából. Akkor viszont a mellékbejáraton át lopakodtam az épületbe, nehogy a főkapunál áriázó igazgatóhelyettes asszonyba botoljak. Első órán – feledve filantróp fogadalmam – a hajuknál fogva ébresztettem föl a padokban elnyúlva alvó diákokat. Mondanom sem kell, hogy napközben is megtartottam minden órát, az utolsóóra pedig a biztonság kedvéért rátettem még tíz percet. A szókimondás lehetőségével sem éltem. Megpróbáltam ugyan az igazgató tudomására hozni kritikus észrevételeimet, de olyan értetlenül meresztette rám a szemét, hogy zavaromban dicsérni kezdtem.

Az utolsó tanítási napot követő éjszakán furcsa álmot láttam. Egy csörgősipkás udvari bolond jelent meg előttem. Tótágast állt, cigánykereket vett, fűgén körbeugrált. Aki tanár, az is marad, ismételtette csúfondárosan vigyorogva. Cézár volt az, a hangjáról felismertem.

Kürti László

VAK KUTYAKÖLYKÖK

ahol fuvaros lovát tartotta nagyapám,
azon az udvaron állt a csűr is, odajártunk
ugrálni a szénásba, mi, az unokák.
ahol meghallottuk a kölyökkutyák
nyöszörgését, vak jószágok várták
az anyjukat éhesen. azt a fehér korcsot,
a dédanyám lógó csecsű szuka kutyáját,
míg élek, nem felejttem, felém oldalazva jött,
úgy köszönt. kutyahúség, bizalom, tejszagú
kölykök, de nem jött az anyjuk. összeszedték
a cigányok a foltos kölyköket. nem mertünk
velük szembeszállni, felnőttek voltak,
és késsel jöttek az udvarra. vinnyogtak
a kölykök, mentettük az irhánkat.
négy vak kölyök, futottunk haza, nagyanyánkhöz.
azóta szanaszét szórtak bennünket is azok
az ismeretlen kezek. cipelve, nyakon csípve,
túl az életünk felén, mit tehetnénk,
és van-e az akaratunkhoz bármi közünk?

Lackfi János

A NEVENINCSEN BOLT LEGENDÁJA¹

Zsoffa nénjéhez bezörgetett Imi egyik barátja, Ottó, akinek vastag aranygyűrűje és egy aranyfoga van, hogy ácsi, húha, ez gond, nem is gondoltunk bele, hát most aztán mi lesz. Zsoffa nénje azt hitte, valaki megbetegedett, vagy meg is halt, megverték vagy eltűnt, tűzbe vagy vízbe esett, megházasodott, vagy most született, nem tudta hirtelen, mit is gondoljon, annyira látszott Ottón, hogy valami foglalkoztatja. Sietve érkezett, lihegett, verejtékben úszott a nyakán lógó vastag aranylánc. A bolt már zárva volt, de Zsoffa nénje bement a raktárba, és hozott a hűtőből egy sört, hogy Ottó felcisszentse, és megnyugodjon. A riasztót nem kellett kikapcsolni, be se kötötték, arrafelé mindenki tudja, hogy Zsoffa nénje boltját az Imi haverjai működtetik, senki sem akar betörni, mert ennél riasztóbb nincsen, mindenki tisztában van vele, hogy nem jó velük tréfálgozni, ők csak a saját vicceiket szeretik.

Ottó ki volt akadva, mert azt álmodta, hogy a környéken valaki Zsoffa néni boltját keresi, ő pedig megpróbálja elmagyarázni az odavezető utat. Tessék itt befordulni, keresse az autószerelő műhelyt, a két akácfánál haladjon tovább, és a huszonhetes szám alatt megtalálja, két pad van előtte, azokon mindig ül valaki, az egyikén melósok, nyugdíjasok, iskolás gyerekek, a másikon meg a Fater, a Kislali és a Karesz tartják az ügyeletet. Na jó, kérdezte az idegen Ottó álmában, és erősen a szeme közé nézett, na jó, de mi a bolt neve? Ezen Ottó annyira megijedt, hogy felébredt, és rájött, hogy amikor szépen kipofozták a boltot, áttörték az ajtónyílást, behúzták vakolattal a homlokzatot, megcsinálták a raktárt, felállították a pultot, a polcokat, akkor megfélelkeztek valamiről, ami brutálisan fontos. Nem is gondoltak rá, hogy akkor egy bolt akkor bolt igazán, ha neve is van neki. Lehet, hogy senki se hívja Picuri ABC-nek vagy Vásá-Royálnak vagy Tesó marketnek. Hanem azt mondja rájuk mindenki, hogy megyek a Pista faterjához chipsért. Vagy hogy veszek valamit a kicsi Janónál. Vagy leugrom a sarkiba, az arab-

hoz, a sántához, a jófélébe, a Mancihoz. Szóval nem maga a név a fontos, hanem az, hogy legyen, magyarázta az Ottó. És hát a boltnak nem volt neve.

Úgyis mindenki azt mondja, átmegyek a Zsoffához vagy a Zsoffa-mamához vagy a nyanyához, legyintett Zsoffa nénje. Szerinte nem érdemes ennyire indulatba jönni a dolgokon, amennyire Ottó szokott. Ideges típus, de ez a munkájával jár. Neki meg az Imi többi haverjának kell rendbe rakni a világot, mert a világ nagyon nincsen rendben, és akkor jön Ottó az aranygyűrűjével meg az aranyfogával, és dühösen néz vagy kiabál egyet, vagy kioszt pár pofont, de azt csak a legvégső esetben. Mert ő is tudja, hogy az erőszak nem megoldás. Nem vezet sehová. Mindig van valaki, aki nálad jobban tud bunyózni. És ha te tudsz a legjobban, akkor ketten jönnek rád. Vagy öten. A szabályok változnak, nem úgy, mint a bokszban. Aki amit gondol, az neki a szabály. És ha valaki a legerősebb, akkor is jöhet a másik egy késsel, és akkor hiába olyan erős. És a késes ellen is jöhet valaki egy húszcentis katonai törrel, akkor megint más a gurítás. Aztán valakinél pisztoly van. Vagy vaddisznóölő puska. Vagy vállról indítós rakéta, és bámm. Így megy ez. Azért van, hogy Ottó meg a többiek szeretnek szavakkal rendet csinálni, mert a legtöbb embernek annyi elég is. Csak nem mindegy, hogyan mondod ki a szavakat. Meg hogyan állsz oda. Mert ha olyan az odaállásod, akkor üres zsebbel is elhiteted, hogy fegyver van nálad, ha meg telerakod a gatyót, akkor azt se hiszik el neked, ha tényleg van nálad stukker.

Szóval Zsoffa néni szépen aludni küldte Ottót, aki ment is, de másnap megint előkerült a téma, és Kisbéka azt mondta, felesleges ezen ennyit vitázni, ki kell írni egyszerűen: ZSOFFA MAMA BOLTJA. Van is nem messze egy stencilező, a Halas Gyerek szívesen megrendeli a táblát. Miska bácsi éppen ott kávézott, és nem akart közbeszólni, mert semmi köze hozzá, de aztán mégis közbeszólt. Szerinte meg legyen VásároljBEA. Ezt mindenki meg fogja jegyezni! Mert ugye, a Kisbéka igazi neve Bea, és úgyis ő van bent a boltban, persze csak addig, amíg meg nem szüli a kisbabáját. Hogy utána ki lesz bent, azt még nem lehetett tudni. Zsoffa néninek az is eszébe jutott, hogy kész, passz, bezárja az egész hóbelevancot, öreg ő már ahhoz, hogy idegenekkel vesződjön. Az Imre haverjai nyugtatgatták, hogy nem kell aggódni, majd gatyába ráznak ők mindent, ahogy eddig is tették, olyan rendes valakit kerítenek a Bea helyett, hogy a csodájára fognak járni a népek. Ettől Zsoffa nénje nem nyugodott meg, bár az Imi haverjai eddig tényleg mindent pompásan elrendeztek.

Például Bea szülei sem alkoholizálnak már, mióta Ottóék berakták őket egy leszoktató táborba, szépen jönnek mindig kóláért és chipsért, nem koc-

káztatnak. A papa kisebb felújító munkákat vállal, kerítést fest, vakol, fával dolgozik, az anyukát meg berakták az önkormányzathoz aktákat tologatni. Normálisan élnek, és a házuk tája is takaros. Soha többé nem szedik el a lányuk pénzét, és nem hányják telibe a lakást. Kicsit ijedősek lettek, úgy festenek, mint két nyamvadt kismadár, de hát az Ottóék kiállása ilyen, tiszteletet ébreszt az emberekben, meg egy kis egészséges félelmet is. Zsoffa nénye szerint nem baj, ha az ember fél a hülyeségektől, úgy talán kevesebb kárt okoz magának meg másoknak. Hogy is lehetne el a halandó ember félelem nélkül, amikor a mi Urunk, Jézus Krisztus vért verejtékezve rettegett az olajfák hegyén, pedig ő aztán Isten fia volt. Mégis felfohászkodott az égre, távozzék tőlem a keserű pohár, de ne az én akaratom legyen meg, hanem a tiéd, Atyám, és meghalt értünk, bűnösökért, pedig még a barátaiért sem igen hal meg senki, nemhogy az ellenségeiért.

Bea mondta, hogy ez így pont nem jó, mert a VásároljBEA úgy hangzik, mintha neki kéne vásárolnia, pedig ő inkább eladja a dolgokat. Persze ettől függetlenül vicces. Betoppant a Halas Gyerek a frissen pecázott zsákmányával, és miután berakta a ládákat a hűtőbe, hozzáfűzte, szerinte azt kéne kiírni a bejárat fölé, hogy KiraBOLT. Akkor aztán annyit vásárolnának az emberek, mintha kirabolták volna az egész üzletet. Kisbéka megfenyegette őt, mert bár fogalma sem volt, hogy ki az a Kira, de annyi biztos, hogy ki lesz kaparva a szeme, még akkor is, ha ő a kis Hableány, akivel a Dunaparton lehet összefutni. Zsoffa nénye szerint jobb, ha nem festik a falra az ördögöt, mert megjelenik. Persze, egy idéten névtől még nem fogják egyből kirabolni, de jobb az ilyesmivel nem játszani. Van olyan átok, amely nem fog meg, de attól még átok marad. Miska bá szerint olyan embert nem szültek a világra, aki kirámolna egy olyan boltot, amelyik az Imi haverjainak a védelme alatt áll, szóval ezt el is lehet felejtetni.

A tippelgetés a bolt küszöbén folytatódott. Olyan hideg volt már, hogy a pad lakói behúzódtak a boltba, és a bejárhoz legközelebbi sarokban iszogatták a sörüket meg a csavarós gránátokat. Ezzel jelezték, hogy ők igazából nem a bolton belül fogyasztanak, hanem már szinte a szabadban, amennyire a körülmények engedik. A Fater a növények átteleltetéséről tartott kiselőadást, melyiket érdemes pincében tartani, melyik érzi jól magát szobahőmérsékleten vagy a nyári konyhában, majd hozzátette, hogy szerinte valami természetes dolgról kéne elnevezni a boltot, és akkor szép kacskaringós virágokat is lehetne pingálni a táblára, az milyen jól mutatna. A RÓZSA ABC például nagyon esztétikus és hatásos. Meg romantikus, egy szál festett vörös rózsafejjel, amin csak úgy csillognának a harmatcseppek. A többiek

nem igazán értették, mi köze a boltnak a rózsákhoz. Oké, Zsoffa nénije ültetett két tővel az utcára, de hát nem az van, hogy telides-tele nőttek az egész bejáratot, csak ott szerénykednek a padok mellett. Zsoffa nénije igazából ki is akarná szedni azokat, mert az arra járó asszonyok harisnyája folyamatos veszélyben van a tüskék miatt. Így aztán méretes túlzás lenne az egész boltot rózsatengernek kinevezni. Nem rózsatengernek, csak RÓZSA ABC-nek, duzzogott Fater. Igazából azt a két tő virágot ő ásta be a bolt elé nagy sóhajtozás közepette, érthető, hogy büszke volt rájuk, még ha nem is nőttek az évig.

Lali bejárta a világot, látott KGB nevű kocsmát Moszkvában, száz méterre a titkosrendőrségtől. Sörözött Brüsszelben a Hirtelen Halálban és a Végső Hallucinációban is. Londonban az Elefántfejben és a Világvégében. Persze ezeknek a neveknek aligha vették volna hasznát erre felé, de Karesz javasolta a Tüske Bisztró nevet, ami az ő szívét mindenképp megmelengetné. Nincsen rózsza tövis nélkül! Meg sör se nagyon, viccelődött a Halas Gyerek. Zsoffa néni csóválta a fejét, hogy ez a sok alkoholfüggő inkább ízlelné meg a magasságos Úristen józan mámorát ahelyett, hogy a világ minden pénzét elköltik folyékony kenyérre. A Halas Gyerek legyintett, mert aki iszós, az úgyis erre költ minden fillért, és akkor már jobb, ha itt a Zsoffa nénije boltjában teszi, ahol mindig remek a társaság meg a hangulat, és a mi Urunk Jézus Krisztus is kint van a falon, mintha valami lepattant krimóban inná el az esztét. Amit így is, úgy is eliszik. Kislala beszólt, hogy még ha elissza is, több marad neki, mint egyeseknek, de a Halas Gyerek nem volt sértődős, csak nevetett, és a Kisbéka nagyon szerette a nevetős halszemeit.

Mindenki hozzászólt, ötletelt, kitalált valamit, röpködtek a poénok. Legyen például VásárLÓ! Igaz, hogy a lovakhoz sincs sok köze, de legalább lehetne egy izmos lovat rajzoltatni a házfalra, és annak mindenki örülne, mert a pacikat nincs, aki ne szeretné. Az egyik csak nézni, a másik szívesen is ül rajtuk. Lali mesélte, hogy Ausztriában addig piszkálták a parasztyereket, amíg felpattant az egyik paripa hátára, de ott már egyáltalán nem volt nagy legény. Egy akkora dög neki ne mozogjon minden irányba, ne dobálja őt, mint egy papírgalacsint, ez neki nem kell. Ja, hát a cowboyfilmekben baromi jól néz ki, peckesen ülnek a nyeregben, és szigorú szemmel fürkészik a végtelent, de ő köszöni, remekül elvan a saját lábán itt a földön, nem okos dolog odafenn, a magas lovon gubbasztani. Fogta magát, és lecsúszott az állatról a földre, mint egy meztelencsiga, hadd röhögjön rajta a sok paraszt, ő ugyan nem akar meghalni, főleg nem ott és akkor, egy ilyen böhöm állat miatt. Zsoffa nénije szerint tiszteletlenség volna lónak nevezni a vevőket, még

akkor is, ha néha úgy megpakolják a szatyrokat, hogy igazlólóval kéne hazavontatni őket. Persze, morogta a Fater az ősz borostáját dörzsölgetve, mert ez volt a szokása, folyton a gyalulatlan deszkához hasonló állát smirglizte a kezével. Persze, még mit nem, morogta, majd azt mondják az emberek, hogy mennek a Lóvásárba!

Karesz bedobta, hogy ő szívesen felfestené a Zsoffa néni boltjára: TESZ-VESZ PIAC. Vagy TESZ-VESZ PLUSZ. Vagy TESZ-VESZ EXTRA. Ez még jobb, és olyan cuki. Úgyis mindenki ismeri azt a meséskönyvet, neki is olvasott belőle az anyukája régen elalvás előtt. Mindenkinek eszébe jutnak a kedves állatkák, ahogy jönnek-mennek a városban, apró kocsikon, biciklikon meg rollereken, tűzoltókalapban meg rendőrsapkában. Bolt is van Tész-vesz városban. Meg pizzéria meg patika meg benzinkút meg kórház meg rádióállomás meg minden, ami kell, és folyton rejtélyek után nyomoznak ezek a kis vacak jószágok. Irtó helyes. Kisbéka nagyot nevetett, na, majd pont egy béna meséről fogják elnevezni a boltot, az esze megáll. Karesz morcos lett, szerinte egyáltalán nem béna mese, még most is megnéz néha egyet-egyet a neten. Bánatában jól meg is húzta az áfonyás sörét. Ők voltak a bolt állandó törzsvendégei, naponta számíthatott rájuk Zsoffa néni.

Bea nevetve kérdezte, emlékeznek-e a fickóra, aki bejött egyszer, és azt kérdezte, itt van-e a Tengerészeti bolt, aztán kiderült, hogy nem hajóormányt akart venni, hanem halat. ZSOFFA KAPITÁNY BOLTJA, ezt kéne kiírni, és halakat festeni a falra, meg Zsoffa nénjét matrózsapkában, ahogy a halaknak tiszteleg. A Halas Gyereknek ez nagyon megtetszett, szinte látta maga előtt a falfestményt. Épp végzett a halrakodással, és ment kilöttyenteni a véres vizet a műanyag ládából. Ki hallott már női hajóskapitányról, legyintett a Fater, elnézést, de ami szokás, az szokás, az ilyesmiben nincs helye a tréfának. Itt akkor is Zsoffa néni a hajóskapitány, ha mindenki a feje tetejére áll, jelentette ki Bea, és lelkesen bólogattak. Megérdemelné, hogy kinn legyen a falon. Na, még csak az hiányzik, csapta le a dolgot Zsoffa néni, ő aztán nem fog a kirakatban virítani, mint egy kitömött állat, meg reklámposzter se szeretne lenni a boltja falán.

Bea pont jó lenne plakátlánynak, kiáltotta Lala, tisztára olyan, mint egy modell, és mindenki elkezdett nevetni rajta, és összesúgtak, hogy talán csak nem szerelmes egy mindenórás kismamába, akinek hamarosan esküvője is lesz. Lala tiltakozott, ezt csak úgy mondta, és aki szép, az szép, ne izéljenek már, igazán nincs abban semmi rossz, de a röhögés egyre hangosabb lett, Lalának pedig csak vörösödött a feje. Maga Bea szinte megfulladt a nevetéstől, miközben a pocakját fogta, hogy jaj, teljesen megkeményedett,

ő mindjárt ideszüli ezt a gyereket, nem bírja ki, de tényleg. Erre a Halas Gyerek felkapott egy nyalókát, elkezdett vele böködni, mint a vívók, fel-alá táncolt a boltban, és eljátszotta, hogy párbajban legyőzi Lalát, aki nem győzött elbújni a söre mögé.

Tiszta diliház lett a bolt, tele volt vevőkkel, akik bemenekültek az eső elől, meg azokkal, akik csak dumálni tértek be. Ez eléggé bosszantotta azokat, akik tényleg venni akartak valamit, de nem tudtak hozzáférni a sajtokhoz vagy a gyümölcslevekekhez, mert mindenütt álldogált egy vidám koma, a vidám ötleteit kiabálva. Például, hogy ki kéne írni nagybetűkkel, HOLLANAP HALNAP, de így sose tudnák, hogy valójában mikor lesz hal, mert azt hinnék, mindig csak holnap, sose ma. Vagy hogy ÉLŐ HAL OTT, ez is nagyon vicces, de Zsoffa nénje a fejét csóválta, még hogy hullaház, csak az kéne! Valaki ismert egy kocsmát, amelynek a neve JOBB, MINT OTTHON. Egy helyen az volt kiírva a pult fölé, „a sárgarépa javítja a látást, az alkohol viszont megduplázza”. A focipálya melletti büfé neve pedig HARMADIK FÉLIDŐ. Ennyi idő alatt biztos eldől a meccs vagy a pasas, nem kellenek tizenegyes rúgások. A NYUGDÍJFOLYÓSÍTÓ INTÉZET elnevezés is eléggé pofás, hiszen tényleg vodkává folyósodik itt minden nyugdíj. Mások bedobták a LESZ VIGASZ, az AGYTEMETŐ meg a FRÖCCSÖNTŐ neveket is, de Zsoffa néne legyintett, hogy a hülyeség, na, az megy fitten. Olyan kéne, ami egyszerre kedves és szellemes, ami nem bunkó, és nem arról szól, hogy itt olcsóért szanaszéjjel ihatja bárki az agyát. Ráadásul ez nem kocsmá, csak ő jóakarattal szeméret huny afölött, ha kint, a közterületen a helyi arcok kulturáltan elfogyasztják a bent vásárolt tuskéket és söröket. Ó, vigyázni kell a névadással, mondta Lala, mert az egyik ivót majdnem bezáratták, csak mert az volt a neve, HIVATAL. Emiatt az önkormányzat elkezdett akadékoskodni és piszkoskodni, és annak a fele se tréfa, ezért a tulaj kiment, felmászott a létrára, és leverte egy betűt kalapáccsal. Így lett a kocsmá neve IVATAL, és végül talán az önkori is lenyugodott.

Az egyik vevő, egy bácsi a szomszéd utcából ekkor bedobta, hogy szerinte pályázat kell ide. Mindenkinek tátva maradt a szája. Pályázat? Igen, rendesen, zsűrivel meg minden. Bárki javasolhatna bármit, az ötleteket összegyűjtötenék, és ami a tisztelt bizottságnak a legjobban tetszik, azt írják ki a boltra. Akinek az ötletét felhasználják, az meg kapna egy szép ajándékcsomagot. A bácsi szerint okvetlenül muszáj ünnepélyes eredményhirdetést tartani utcabállal, lufikkal, feldíszített bolttal, forró italokkal, mert addigra úgylis jó hidegek járnak majd. Aztán fogta magát, alászolgája, és elballagott, Zsoffa nénémék meg álltak döbbenben. Azta! Tyű, pályázat! Mindenki egy-

szerre beszélt, izgatott tervezgetésbe fogott. Ilyen még nem volt, és biztos nem is lesz egy darabig az utcában! Csak azok a vevők bosszankodtak, akik tényleg vásárolni akartak, és nem fértek oda a sajtokhoz és az üdítőkhöz a sok összevissza hadonászó, lelkesen hablatyoló fazontól.

Bea előhozott egy kisebb kartondobozt, virágmintás csomagolópapírt kerített, és csinosan körberagasztotta, mintha egy királykisasszony szerelmes leveleit akarná őrizni benne. Vágott a tetejére egy lyukat, majd filccel ráírta: **BOLT-ELNEVEZŐS JÁTEK, KÉRJÜK, DOBJÁK BE NÉVJAVASLATUKAT, TOVÁBBÁ SAJÁT BECSES NEVÜKET ÉS TELEFONSZÁMUKAT!** A szöveget a Halas Gyerek fogalmazta, mert nagyon szerette a hivatalos szavakat, az interneten is folyton javaslatokat tett a politikusoknak, mit hogyan kellene csinálni a környéken. Többször le is tiltották, pedig sosem tahóskodott, csak őszinte volt, és makacs.

Bea attól fogva minden kedves vevőnek tollat nyomott a kezébe, és javasolta, hogy a kitett papírcetlire jegyezzen fel valami jó névötletet, hátha elnyeri az ajándékcsomagot, amiben kávé, kakaó, csoki, szalámi, konyakmeggy, kaviár lesz összekészítve. A ráadás meg az Év Hala, amely persze egyelőre még vígan úszkál a Dunában, mert a Halas Gyerek csak az eredményhirdetés hajnalán fogja kipecázni a szerencsés nyertes zsákmányát. Idővel gyűltek is a javaslatok, hiszen ki venné a lelkére, hogy morcosan elutasítja egy aranyos kismama kérését. Meg hát csábító, hogy ezt a sok mindent meg lehet nyerni és hazavinni. Bárkinek van esélye a győzelemre, mondogatta Kisbéka. Juj, én még sose nyertem semmit, örvendeztek az emberek. Mi lenne, ha pont most! Miért is ne? Jó, azért már nyertem a lottón kisebb összeget. Meg a sulinkban tombolán egy kismacsskát, de anyuék nem engedték hazavinni. Bőgtem, mint a záporosó... Szóval, aki még nem nyert semmit, annak pont itt az ideje. Aki meg már nyert, annak talán ezúttal is szerencséje lesz.

Aztán amikor lejárt a határidő, hiszen egy komoly pályázathoz az is szükséges, zárás után összeült az öttagú zsűri. Vagyis inkább hattagú volt, ha a Bea pocakjában bokszolgotó kiskrapekot is beleszámoljuk. Igazán tisztelet méltó társaság! A halnyereményt felajánló Halas Gyerek, aztán aranyfogú Ottó, az ötlet gazdája, Fater, a padon ücsörgők elnöke meg persze Kisbéka, és a bizottság elnöke, Zsoffa nénye. Karesz aznap a szokásosnál is több áfonyás sört cisszentett, mert sosem volt zsűritag, pedig minden vágya, hogy egyszer az legyen, mégsem engedték meg neki. Bele kellett nyugodnia, hogy Fater a legidősebb, és slussz, passz.

A legidősebb zsűritag felröhögött, mikor kibontották a cédulát, amin az állt, hogy NÉGYCSÖCSŰ. Aki ezt felírta, nem is merte a saját nevét használni, az állt a cetlin helyette: Budipa Piroska, Vécékefe utca 5. De Zsoffa nénje olyan szigorúan nézett, hogy aztán már nem mert nevetni senki. A SARKIRÓKA, a MI-TI-SZÓ, az ITTASELLÁTÓ meg a NYAKOLAJ egyből kiestek, mert Zsoffa nénje kapásból visszadobta a piás poénokat. A GYÓGYGÖDÖR és az ABC, az ASSZONY-BOSSZANTÓ CSÁRDA és az ÖNTÖDE ugyanígy végezte, nem volt kegyelem. Maradt az INFÓPULT, ez volt a Halas Gyerek nagy kedvence, hiszen tényleg itt lehetett begyűjteni minden sztorit és pletykát a környékről. Beának a NETOVÁBB tetszett, látta maga előtt, ahogy az emberek hirtelen megtorpannak az utcán, lefagynak, és belépnek a boltba, mintha mágnessel vonzanák be őket. Faternek a NAPKÖZI jött be rettentően, hiszen ő bizony tényleg itt tölti a szabadidejét. Kicsit csalódtak mindannyian, mikor Zsoffa nénje mint elnökasszony, a SZOMSZÉD nevet választotta. Azért pont ezt, mert ezután bárki mondhatja: átugrom a Szomszédba, és pontosan tudható, hogy miről beszél. Végül szavaztak, mindenki megjelölhette a kedvenc javaslatát, és azonkívül még egyet. Így aztán három pálcikával Zsoffa nénje választása győzött. A többiek nyilván kedveskedni akartak neki, mégiscsak az ő háza, az ő boltja.

A tábla hamar elkészült, az utcabált megtartották, pörögtek-forogtak az emberek a hidegben, itták a forralt bort és a fűszeres teát. Zolika, a körzeti rendőr derekasan megforgatta Bea kismamát, Zsoffa nénje is ropta Miska bácsival, aki a hidegtálakat és a szendvicseket rakta össze, és a sütitet sütötte, amelyek pillanatok alatt elfogytak. Az ajándécsomagot és a hatalmas halat Öcsi nyerte, a kukás. Ennek mindenki örült, mert büszkék voltak Öcsire, aki a szemeteskosci hátulján kapaszkodik láthatósági mellényben, sosem pampog, nem bunkóskodik, még a kiszakadt zsákok tartalmát is összeszedi és elviszi. Lala is elemében volt, ő mixelte a zenét, és olyan műsort csapott, hogy Ausztriában is megirigyelnék egy alpesi falunapon. Karesz tiszteleggel megfestette a táblát, amin az állt, hogy SZOMSZÉD BOLT, és a felirat büszkén hirdette a nagy névválasztó pályázat emlékét.

———— György Alida

ÁRTÉR

amikor már nem tudok mit tenni
a folyóra fekszem azt mondják
az óceánok vize majd befogad
mint saját gyermekét nem
jutok olyan messzire
felakadok egy uszadékfán

már nem fordulhatok vissza
hiszen a folyó gyermeke lettem
hiába mondogatod a parton
állva a nevem egy idő után
te is elfelejtetted a szavak jelentését
minden panasz csak halak
néma tátogása marad

hínár a hajam iszap a testem
csontjaim egymásba akadt
faágak éjszaka a hold fon körém
fehér ruhát uszálya fodrozódik
a habokon nappal meztelen vagyok

egy ideje senki nem vesz észre
végre érintetlen maradok
csak vadak hajolnak néha fölém
hogyan nyelvükkel csiklandozzanak

RÓLAD NEVEZEM EL

amikor utazunk a házakat nézem
az elmosódott kerítések közt kirajzolódó udvarokat
elképzelem milyen lenne ott élni
kis falvakban egy tanyán ahol kevés az ember
csak mi vagyunk
és egy darabig azt gondolom mindegy
hol élünk amíg vagyunk bárhol jó lehet
most meg már azt hogy mindegy
hol élünk mert nem vagyunk és sehol sem lehet jó
pedig itt is szépek a házak
itt a legszebbek
soha nem akartam máshová menni
jó volt kicsinek lenni az óriások között
most börtön ez a hely
nem jön be fény a lakásba
a belső udvaron csak beton vesz körül
innen nem látni fákat madarat
még az időt sem
ha kinézek az ablakon ugyanolyan a délután mint a reggel
és mégis az a napi öt perc amikor éppen úgy esik a fény
hogy egy kis sávban beszűrődik
elég ahhoz hogy életben tartson két növényt
a harmadikat rólad nevezem el

Tallér Edina

GYORSAN, OLCSÓN, SOKAT

Dénes fél tizenkettőre ért Pestre, pontosabban Budára, a Móricz Zsigmond körtérre. Az autózás Kecskeméttől idáig fesztiválhangulatban telt. A három jókedvű férfi végigénekelte az utat, a Petőfi Rádió műsorán retró délelőtt volt, a Hiperkarma után néhány más kultikus banda egykori slágereit is megidézte a műsorvezető egy szociológus vendégével, akivel a számok között azt taglalták, vajon miért szeretik az emberek a nosztalgiát. Miért érzik úgy minden időben, hogy régen jobb volt. Mitől és miért látjuk szebbnek a múltat a jelennél? Egy-két Pál Utcai Fiúk szám is lement. Ezek végérvényesen aktiválták a boldogsághormonokat a Mazdában utazók agyában, hiszen tinédzserkorukat, a nyolcvanas-kilencvenes éveket idézték. Háhááá, hány évig tart még a nyár, a szívünkben örökké talán, ordították a rádiót hallgatva a fiúk. Mire felhajtottak a Rákóczi-hídra, hogy aztán a Móriczra kanyarodva Dénes kiszállhasson a körtéren, meg is beszéltek, hogy ezt a hangulatot nem lehet annyiban hagyni, fokozni kell. Ki kell maxolni ebből a hétfőből, amit lehet, úgyhogy egy esti találkozóban egyeztek meg. Találkoznak fél tízkor a Moszkván. Kajálunk valahol egy jót, aztán belemegyünk az éjszakába, mondta Péter búcsúzóul. Benne vagyok, vigyorgott Dénes, bár rögtön átfutott az agyán, hogy neki nincs pénze ilyesmire, de úrrá lett a pillanatnyi elbizonytalanodáson, és megegyezett a srácokkal, hogy ma este buli lesz.

Felesége még mindig nem reagált semmit a reggeli sms-re, ő pedig próbálta elfojtani rossz érzését, és arra koncentrálni, amit az élet most vitathatatlanul tálcán kínál neki. Már az idejét sem tudja, mikor ment el utoljára a haverokkal sörözni. Nincsenek is barátai. Az elmúlt tíz év alatt mindenki lemorzsolódott, az összes haver, mindenki, beleértve magát is. Még én is lemorzsolódtam saját magamról, gondolta Dénes. A napokban olvasta egy híres pszichológus könyvét, aki a betegségek valódi okait kutatja. Rámutat, mennyire mérgező a világ, beteg a társadalom, nincsen megfelelő kapcsolatunk saját magunkkal, csak igyekszünk beilleszkedni az átlagba, az elvárt normákba, nem törődünk eléggé azzal, mit művel a stressz a szervezetünkkel, az immunrendszerünkkel és az érzelmi egyensúlyunkkal. Pedig sze-

retni nem azt jelenti, hogy két ember egy igát von, kúszott be a Kowalsky meg a Vega slágerszövege Dénes agyába, hanem egymást biztatva repülni, biztatni repülni át egy világon. A férfi csendesen dúdolgatott, míg a fiúk után intett. Lassan saját magam árnyéka vagyok, egy kétdimenziós folt, gondolta közben. Az egykori vágyaimból és élményeimből tökegszerű dalszövegek lettek, és azokat is mások írták meg, nem én.

A közeli villamosmegálló felé indult. Mától más ember leszek, mondta ki félhangosan, és gondolatban villámgyorsan fel is építette ehhez a stratégiát. Jobban odafigyel az intő jelekre, amelyeket az önsorsjavító könyv hosszú fejezeteken át tárgyalt, és pontokba szedett, de arra is figyel, hogy milyen lehetőségeket kínál az élete a boldogulásra. Boldogabb akarok lenni, szögezte le magában. Az első lépéseket már meg is tettem. Végre kiálltam magamért, amikor ma reggel úgy döntöttem, nemet mondok erre a borzalmas kiskunhalasi hétre, és inkább visszajövök ide.

A villamosmegállóban elhelyezett digitális kijelző szerint hét perc múlva jön a 47-es villamos, amelyik elviszi őt Budafok Városközpont felé. A fél életem várakozással telik, töprengett tovább Dénes az életén. Haladás helyett mindig csak a várakozás, topogás és tétovázás.

A melankóliát türelmetlenség váltotta fel, a férfi érezte, ahogy beszivárog a vérkeringésébe, és pillanatok alatt úrrá lesz az agyán, az egész testén. Az előbbi pár perces magabiztossága szertefoszlott. Már vagy öt perce azt mutatja a kijelző, hogy még hét perc, bosszankodott hangosan Dénes, szemkontaktust keresve a körülötte várakozókkal. Egy huszoneves srác kedvesen, egyetértően bólogatott. Nem volt elég az élettől a reggeli szívatás, abban az elbaszott faluban, még itt is várnom kell, hogy rohadna meg a világ, gondolta Dénes. Hétköznap van, könyörgöm, hétfő, mondta ki hangosan, a srácnak célozva a mondatokat. Miért nem lehet sűrűbben indítani azokat a nyomorult járatokat? Nincs rá pénz? Mi a faszt csinálnak ezek harminc éve az adómmal? A türelmetlenség haragba váltott, bár az *ezek* alatt ő sem tudta, hogy pontosan kikre gondol, de mindegy is, a harag az harag. *Általában* haragudott mindenkire, aki felelős lehet az ilyen jellegű problémákért. A mindenkori kormányra, politikusokra, minisztériumokban dolgozókra, pénzügyi tárcára, de az is lehet, hogy az égiekre is haragudott, Istenre, a szentekre, az ufókra. Hogy rohadnának meg mind, folytatta Dénes. Legalább a villamosra ne kelljen már várnom, bazmeg! Amióta az eszemet tudom, csak várok. A srác zavartan körbenézett, mint aki vár valakit.

Dénes fel-alá járkált a megállóban, közben cikáztak fejében haragszülte gondolatai. Negyvenhét éves elmúltam, és összesen háromszor voltam úgy

istenigazából külföldön, magyarázta a srácnak. Egyszer négy nap London, egyszer egy hét Prága és egy hosszú hétvége Barcelonában. A horvátországi nyaralásokat nem számolom, azok olyanok, mintha a Balaton partján rohadnék a napon, annyi különbséggel, hogy amott nagyobb a víz meg itt-ott a hegyek. A rendszerváltozás óta arra várok, hogy a fizetésem felzárkózzon Európához, és én is utazgassak, megismerjem a világot. De basszák meg, már 1989-ben azt ígérték, hogy csak tíz évet kell várni, és utolérjük a nyugat-európai szintet. És tessék, itt van 2023. A villamos öregebb, mint én, a kocsim majdnem annyi idős, mint én, a bérletem holnap lejár, és már vagy tíz perce hét percet kell várni arra is, hogy egyáltalán elinduljak hazafelé. Több mint harminc éve vége a negyvenéves elnyomásnak, de én még mindig itt várok, bazmeg, hogy leteljen az a kibaszott tíz év. A srác együttérzőn bólogatott, és kényszeredett mosollyal kihátrált Dénes látóteréből.

Dénesben fellángolt a gyűlölet. Érezte, ha így folytatja, jön megint egy pánikroham, muszáj lenyugodni. Elindulok gyalog, attól majd jobban leszek, gondolta. Végül is, van ennél sokkal rosszabb is. Ahol éheznek és fáznak az emberek. Vagy elnyomás alatt élnek. Vagy állandóan belső viszályok között. Örülhetek, hogy nem mondjuk Kubába, Észak-Koreába vagy Libériába születtem. Itt azért sokkal jobb.

Elindult a Fehérvári úton Budafok irányába. A zsebéből előhúzta telefonját, rápillantott a kijelzőre. Mindjárt háromnegyed tizenkettő. Margit! Telefonálj már!

Körülbelül húsz perccel később az Albertfalva kitérőnél érte utol a férfit a 47-es villamos. Addigra Dénes már kiszellőztette a fejét, és kisétálta magából a feszültségét. Felszállt a járatra, és nyugodtan huppan le egy ablak melletti ülésre a villamoson. Újra elővette a telefonját, hátha nem hallotta a csörgést, amikor Margit hívta. De Margit nem hívta. Dénes ráklikkelt a Facebookra, végigpörgette az üzenőfalat, dögunalom az egész. Aztán az Instát. Az is dögunalom, nem is értem, miért nézegetik ezeket a szarokat az emberek, gondolta, majd hirtelen megállt az ujjá az egyik fotón. Egy lelkes anyuka a gyereke rajzát osztotta meg. „Négyéves, és már tud írni, annyira ééédeees!” A fotón egy tollal készült rajz, pont, vesszőcske, és egy lefelé görbülő vonalszám. Felette ákombákom betűkkel ez állt: Haragszom, mindenki nevében! Tényleg cucci, mosolyodott el Dénes, aztán zsebre tette a telefonját, és kibámult a villamos ablakán. Szelíd tekintettel figyelte a tájat, majd a Budafok Városház tér előtt egy megállóval leszállt.

Dénes és Margit több mint tíz éve a Leányka utcai lakótelep egyik ötvenöt négyzetméteres lakásában él. Az eredeti terv az volt, hogy ha majd

lesz gyerek, továbblépnek, keresnek egy olcsó kis kertés házat a környéken. De nem lett gyerek, úgyszólván itt ragadtak. A lakás Dénes öröksége. Szülei a szocializmus virágkorában jutottak hozzá a kis panelhez Budafok központjában, a kísérleti programnak köszönhetően. Apja nagyon szeretett erről mesélni Dénesnek régen. Azok voltak ám a szép idők, fiam, mondta az öreg. Megváltozott az egész világ, ezt a mai fiatalok meg sem tudják érteni, mesélte. Jó élet volt az, fiam, a legjobb.

Dénes kamaszkorában unta ezeket a sztorizgatós délutánokat, oda sem figyelt, mit mondott az apja. Csak felnőtt fejjel, amikor már mindkét szülője meghalt, akkor kezdte el érdekelni, milyen lehetett azok fiatalkora. Utána olvasott a neten. Bepötyögte a keresőbe, hogy kísérleti panelprogram Budafokon. Így tudta meg, hogy a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején a kialakulófélben lévő szocialista életmodellhez igazítva alakítottak ki új otthonokat, és ennek megfelelően az infrastruktúrát. Gyorsan, olcsón, sokat. Akkoriban kezdődött világszerte a nők öntudatra ébredése, és ez a vasfüggöny ellenére is, kis módosulásokkal ugyan, de beszívargott az országba. Az asszonyoknak már nemcsak a gyereknevelés és háztartás vezetése volt a dolguk, hanem végre ők is vállalhattak munkát, sőt, elvárt volt, hogy a szocializmus építéséből a nők is kivegyék a részüket. A lakótelepek környékén tisztítók, éttermek, közértek nyíltak, amelyek arra voltak hivatottak, hogy az asszonyoknak ne kelljen annyit bajlódniuk a háztartásvezetéssel. Cserébe viszont a lakásokat kis méretűre tervezték, mert az elgondolás szerint nem volt szükség éléskamrára, elég egy kis hűtő, amit a közeli élelmiszerboltból vásárolt hideg étellel feltölthet munkából hazafelé jövet az asszony. Nem kell tágas konyha sem, hiszen a lakótelepi vendéglő minden nap nyitva áll. Néhány év alatt viszont nyilvánvalóvá vált, hogy a hatvanas évek mélyszegénységéből a panelprogram segítségével korszerű lakáshoz jutott úgynevezett proletárság hallani sem akar a megváltozott családmodellről, nem jár vendéglőbe, nem akarja és nem is tudja kihasználni a kényelmi szolgáltatásokat, nosztalgiával gondol vissza a régi időkre, és még mindig hisz abban, amiben apáik és nagyapáik is hittek generációkon át, hogy asszonynak a konyhában a helye. Sokan nem tudtak például szakítani a saját főzésű házipálinka hagyományával sem, és maszekban összetákolt szerkentyűkben az erkélyen vagy a parányi konyhában főzték a ma már hungarikumként számontartott házipálinkát. Sajnos előfordult néha, hogy ezzel kisebb robbanást vagy tüzet is okoztak a lakók, de volt olyan is, hogy a leselejtezett holmik, amelyek már nem kellettek, és nem fértek el a parányi lakásban, egyszerűen ledobták az emeletről. A budafoki lakótelepek egyik tömbjében

vizsgálatot indítottak, mert rendszeresen eldugultak a ház csatornacsövei. Felmerült a gyanú, hogy esetleg az egész konstrukció hibás, így először kivitelezési problémára gyanakodtak vagy tervezési hibára. Nagy nehezen kiderült, hogy egyikről sincsen szó. Az történt, hogy a hatodikon az egyik lakó a lift melletti lakásban tyúkokat tartott, feltételezések szerint a fürdőszobában. A tollazat meg a tyúkszar volt az, ami eldugította a szennyvízfolyót.

Végül szép lassacskán a hetvenes évekre az emberek beleszoktak a panel-lakásokba, és már virágzott a baromfifeldolgozó üzem is, úgyhogy tényleg egyszerűbb volt a fagyasztott csirkét hazavinni a boltból, mint hajkurászni a lakásban a tyúkokat. Közértben vásárolták meg a pálinkát is. Idővel mindenki megszokta az új rendszert, már tudtak élni az emberek a lakótelepek adta lehetőségekkel, sőt, boldognak és szerencsésnek érezhette magát, aki ilyen otthonhoz juthatott. Nagyjából mindenik lakónak lett hűtője, porszívója, még tévéje is, élénk közösségi élet is kialakult. Délutánonként, munka után a férfiak beültek a vendéglőbe egy-egy sörre, az asszonyok meg a konyhában feltettek maguknak egy kávé, s amíg az lefőtt, rágyújtottak egy cigire, és bepakolták a bevásárlószatyor tartalmát a hűtőbe. Töporlyú, szalonna, paradicsom, paprika.

Az volt ám a jó világ, mesélte régen Dénes apja a fiának. A mi időnkben még volt íze a bolti zöldségeknek is, nem úgy, mint most, mondogatta. Ült a nagyszobában a kedvenc foteljában, fából készült kéztámla, zöld bársonykárpit, ugyanilyen a kihúzható ágy is. Garnitúra, háromszemélyes nyitható kanapé és két fotel. 1974-ben, mikor megtudták, hogy gyerekük lesz, akkor rendelték a Kanizsa Bútorgyárból Dénes szülei. Nem is kellett sokat várni rá, kevesebb mint fél évvel később már ki is szállították, ez volt a család első vadiúj garnitúrája a Leányka utcai lakásban. Ült az öreg a kedvenc foteljában a nagy könnyezőpálma alatt, ez volt a kedvenc helye.

Dénesnek most is eszébe jutott édesapja, mint minden nap, amikor belép a lakásba. Szinte látta apját a nappaliban, és felidéződött benne a régi otthon illata. Megsajdult a szíve. Egyszeriben nagyon hiányozni kezdett a gyerekkora. Akkor még tényleg minden jobb volt, legalábbis úgy érezte. Olyan kár, hogy meghalt a Papa, gondolta gyermeki meghatottsággal, és a lakáskulcsot az előszobai kis asztalra dobta. Biztos mondana nekem most valami biztatót.

Ebben a pillanatban megcsörrent a telefonja. Na végre! Margit az.

FELFÜGGESZTVE

Meredek szirten, felhóröngyök közt ereszkedő lábtó, nem fénysugárból font, nem Jákob bételi angyalos álmából, vízszintesen összefűzött rudak rendje, azon ereszkedik egy anya hátára erősített csecsemővel, bal kézzel fogódkodik, jobbal a hámszárat tartja előtte mászó kisfiával, a szédült eszköz végétől kőfal mentén, tenyérsíni sávokon egyensúlyozva araszolnak tovább akrobatát felülíró kurázsival, vissza, felfelé, lám, kecskével a hátán kapaszkodik valaki. Honnan hová haladnak világ s vakság vonzásteri közt, haza a magasban? Hát van? Valahol ott kanyarognak a hajlékot, biztonságot nyújtó sziklafalu bazaltra tapasztott utcái, égi oldal a skatulyaházak alját mutatja, alatta párhuzamosan a völgyi tetők sora, hahó, hó, szomszéd, integet padlásáról egy a fönti küszöbről lábát lógatónak, kölcsönöznél holnapig, napig, elkapja szél, amit... Melyik a menny, a fenn vagy lenn? Fű, fa, víz, legelő jószágnak, lecipelik egyenként a nyáját, de ott dögvész, halálos járvány, törvény tatárjárása, fölötte meg égszakadás, kőindulás, beázó földem, jégcsapcsillár, süvöltő áramlás. Mikor nevetnek bérbizsergető visszhangzót, melyik lajtorján, meredélyen ölelkeznek, hány görcsrohamra indul a szülés, mekkora kötélterhelésre szakad meg a szív távol attól, ami huszonegyedik század elit életvitelére, visszas viszályaira hasonlít, mire virradhatnak a vitathatatlan világpolitika felfüggesztette humanoid sorsok? Ó, a gondviselés a mindennapi kenyeret kipurciózza mohákból, hamuból is, nincs olyan biztonságban tán Peking, Párizs sem, pár rizsszem, tejecske, kása, kapnak hideget, meleget, ám atomgombának spórája sem

ér odáig, végítélet, hol hágcson himbálózó élet-
utat szurdok, katlan sodorta légörvény pörget, ráz,
rezegtet zenithúron, ködön átnéző méri lépésről
lépésre lét és nemlét áthidalhatóságának milli-
métereit, erőt venni lélek létrafokán mint homo
honestus, kinek hátán ivadék, udvar, állat, viszi
a terrát tengerestül az úr tűzfalához nőtt tűzhelyre,
időszámítása elé.

ÁLLATI IDEGZETŰNEK...

Lélekbevágó az élővilág nyakra, mellre, zsigerekbe
csavarodó tápláléklánca, van, aki lájkolja a kecses
kőszáli kecskét elsodró ékfarkú sas virtuóz vész-
rohamának precizitását, vihogó hiénaszervezetek
belsőszívbőrzén kicsorduló víg vacsoráit, ahol trendi
ragadozók raguval ragozzák, hogy pártcsalád,
globális cégek címeres álla fel nem kophat ma
éhkopptól, bankbarlangból fényre tipegő kis vaksi,
nyivakoló profitéhsége provokálja ki légkondicionált
odúiból a kenyér-, illetve húskeresőt, háttérhivatal
cserjék mögött sunyítva figyelni a kezdődő háborús
hajszát, hol a célfalat az árfolyam mentén legelésző
kisebb-nagyobb fehérjeállomány, amely ostrom-
gyűrűbe záratik villámként cikázó cirmos kamat-
lábak által, fiatal, kehes, kósza ábrándozők a csődöt
mondó préda, csellengőből saját lében hamburger
hamar hajrája nyelv és szájpadrás közt, alsó, felső
puffancsok és csalamádé nélkül még reflex mozgatta
csánkával, mint e vadkané, órája még zamatos makkért
áskálódó csíkos malacság vezérigazgatója, vagy
íme, eme nyakigláb, leveles pajtásai Zs-nek hívták,
valutafutamon sikerült halálosan halántékon rúgnia
bizottság által sarkára delegált pár oroszlánszívűt,

ám a többi farmere farzsebének esett, kettő gerincét marja, mancsuk a vállán, mintha végelszámolási eljárásban vennék számba a leltározandó külső és belső ingóságait. Robusztus szablyaszarvút is porig aláz szanaszét szavannán időtlenre időzített koncepciós perpatvar, hivatalos idézést mellőző cseles csapat csap az inkrimináltra nyári dagonyán, vajúdás, kérődző filózás közepette, tóparti koktélpartin, szalonnabőrre, csülökre, csontvelőre csattogó fogas kérdések elé állítatnak, részvétlen részvényes mennybolt alatt tépik vicsorgó nyájassággal a bamba beletörődés rózsás izomcsokrait ínszalagostul, nyelik a kiguvadt szeműt elevenen a veszélyeztetettségi szarupótlékot is megemésztő bendőorientált globális érdekcsoportok. De ne adj' isten, ha invazív karajvigéc, pecsenyebroker dübörgő pataharag epicentrumába botlik, holtbiztos a lincs, bivalybosszú mártírtjaként múl ki a jogállamiság báránybőrébe bűjtatott hamis haramia, villogó villán táncolva búcsúzhat villásreggeli-, luxusvilla-, dögös extraszajréktól, íziben kitapossa belét a minden ízében dühöngő hordahumanizmus. Ha flóranývő ormány lélegző dzsungelt is gyűr gyarló gyomrába, orrszarvú, zerge, őz zöldellő fűtengert, moszat, lapu, lombosátor, medvehagyma, tűzvirág, (vérfán túl) egyik se fuldokol vörös tócsában vergődve, hördül hervadó elmúlásban, tőzsdecápa körfűrészkes vigyorából viszont kilóg a lóláb, óriáskígyó gigászi ölelésében megroppan kontinens, a derék, modus vivendi bordája, de ezen túl is inaló ösztönnek, lüktető szívburok marcangolása, torokszorító toros tortúra elől pánikban rekord csúcokat szökdelő gazellának drukkolok, s bár mindenevőségem is ott lapul lesben a magam elejtő élet-halál teszten, ujjongok, ha lihegő leopárdot, tigris megkerget, oldalba bökdös lázadó antilop, rőt palástú hóhérját harapdálja zebra, öklelő csorda fekete falanxára fáról fúj állatok megszeppent királya.

Ocsenás Péter Bence

CSAK TOVÁBB

A fiú nem megy iskolába. Otthon ül. Kezében telefon. Messenger. Sziaaaa, tegnap estére rosszul lettem, ma elmentem tesztelni, covidos vagyok, sztem te is nézesd meg magadat. Bocsiiii!

Újraolvassa az üzenetet. Végül őt is elérte. Minden nap olvasta a Facebookon, napi fertőzésszám, elhalálozások. De a rossz mindig másokkal történik. Ők megöregedtek, ők lebénultak, ők meghaltak. De most csak ő van.

Feláll, kinyitja az ablakot. Az utcán maszkos járókelők, biciklik, falevelek. Megfordul, az ajtóhoz lép, felveszi a kabátját, maszkot tesz. Kilép a lépcsőházba. Hallgatózik, csend. Lesiet a lépcsőn, a bejárati ajtó nyitva. Kilép az utcára.

A mellékutcákon sétál, ha szembe jön valaki, bent tartja a levegőt, nagy ívben kikerüli. Addig sétáljon, amíg lehet.

Egyik ismerőse két hétig karanténban volt. Egész nap feküdt az ágyban, telefonozott, csak mosdóba menet mozgott. A karantén után alig bírt lábra állni.

Bezárt üzletek, törött borosüveg a buszmegállóban, használt maszk a járdán. Visszaér a bérház elé. A bejárat előtt járkál fel-alá. Ki tudja, mikor jöhet ki ismét.

Mély levegővétel. Belép az épületbe.

Az ágyban fekszik. Facebook. Hírek. Fokozódik a helyzet a határon. Rohamosan nő a napi fertőzöttek száma. Mit tegyen, ha elkapta? Megnyitja a cikket. Végigolvassa. Semmitmondó praktikák. A cikk alatt kommentek.

Nem lesz semmi bajod, olyan, mint egy megfázás. Nincs is vírus, csak a kormány találta ki az egészet! Én elkaptam, a harmadik nap volt a legrosszabb.

Az utolsó kommentet újraolvassa.

Feláll, kinyitja az asztalfiókot. Üveg, benne piros pirulák. Fájdalomcsillapító. Kiveszi az üveget, az asztalra rakja. Ha esetleg történne valami. Visszafekszik az ágyba. Elalszik.

Másnap jól érzi magát. Feleslegesen ijesztgette magát, nem lesz semmi baj. Maszk volt a lányon, nem kaphatta el tőle. Negyven percig beszéltek, sok csend, sok váll feletti elnézés. De talán minden első randi ilyen.

Ebéd közben mintha valami szúrást érezne a mellkasában. De biztos csak beképzeli. Azt olvasta, ha valaki elhiszi, hogy beteg, valóban azzá válhat. Az egész a fejben dől el.

Délután a szobában edz. Polifóm, törzsemelés. Aki edz, az nem lehet beteg. Kiizzad, liheg, szíve gyorsan ver. Megint szúr a mellkasa. Kimegy a mosdóba, megmossa az arcát, a tükörképét nézi. Sápadt arc, fáradt tekintet. Csak belemagyarázza. Mindig így nézett ki. Visszamegy edzeni.

Harmadik nap rosszul érzi magát. Gyengeség, fejfájás, nincs kedve enni. Lehet influenza. Vagy csak a szokásos őszi megfázás. *Az* súlyosabb volna. Igen. Csak egy dolog aggasztja. Az a furcsa érzés a mellkasban. Furcsa kaparás, irritáló szúrás.

Este hidegrázása van. Lefekszik az ágyba, Facebook. Vírus, hadiállapot a szomszédos országban, vitatkozó emberek a komment szekcióban. Bezárja a Facebookot, YouTube, gamerek videói, az vicces, nevet, de közben felköhög. Kikapcsolja a telefont, lehunyja a szemét.

Éjszaka felkel. Hasogat a feje, fáj a mellkasa. Szomjas, fel akar ülni, de nem bír mozdulni, halkán nyögdecsel.

Hát elkapta. Ez nem megfázás. A kór ott áramlik a testében. Bent a véráramban. A sokakon átment vírus, a világ másik feléből. Hozzá. Az oldalára fordul, fejében éles fájdalom, erőlködve próbál aludni.

A focira gondol, nemsokára újra bajnokok ligája, jó lesz, a lányra gondol, lehet, újra ráír, panaszkodik neki, rossz minden, sajnálja meg, talizzanak újra, jöjjenek össze, ölelgesse, ápolja. Aztán a vírusra gondol.

Bent a véráramban. Átfordul a másik oldalára.

Hajnalban felriad. Köhög. Szúró fájdalom a mellkasban, mintha kést húznának végig a bordáin, szíve gyorsan ver, szeme könnyezik a köhögéstől. Felül, a gyógyszer után nyúl. Kinyitja, piros pirula, egy darabot a kezébe vesz.

Vissza kéne aludnia. Alvás közben gyorsan telik az idő. Beveszi, elalszik, felkel. Mintha mi sem történt volna. Mire kinyitja a szemét, reggel lesz, reggel mindent szebbnek lát az ember, csak az éjszaka rossz, reggelre akár meg is gyógyulhat, igen, nem lesz semmi baj, hol a telefonja, hátha írt neki valaki, megkérdezik, hogy vagy, jobbulást, várunk vissza, régen nem láttunk, ha felépulsz, talizunk.

Bent a véráramban. Újabb pirulát vesz a kezébe.

Nem kérdés, hogy jobban lesz. Az emberi szervezetet nem lehet olyan könnyen legyűrni, mindenkinek vannak bajai, mégis élnek vele. Reggelre minden jobb. És aztán? Online oktatás. Háború. Újabb pirulát vesz a kezébe.

Semmi nem fog változni, minden nap nyolckor fog kelni, átsiet a meki-be, kikéri a szokásost, visszasiét a bérházba, belép a Teamsbe, végig ül négy órát, este nyolc, nem mehet ki, büntet a rendőr. Az ágyban fog ülni. Facebook, Instagram, Youtube. Másnap újra ez. Aztán újra.

Újabb pirulát vesz a kezébe.

Aztán be fogják hívni. Megy a határra, ismeretlenekre lő, ismeretlenek lönek rá, megsérül, elfogják, kínozzák, lelövik, aztán mi, semmi, sötét, mi értelme volt, semmi, a lány majd biztosan sajnálni fogja.

A szájához emeli a kezét.

Másnap délben kel. Kinyújtózik, csigolyái hangosan roppannak. Felül, fájnak az izmai, hörögve kap levegő után. Feláll, szédül, megkapaszkodik az ágy támlájába, kicsoszog a mosdóba. Iszik, megmossa az arcát. Hosszasan nézi magát a tükörben. Megfordul, kilép a mosdóból. Lefekszik az ágyba.

Este felébred. Tompa fejfájás, kiszáradt száj. A mosdóba már könnyedén ki tud menni. Iszik, tusol, átöltözik. Az ablakhoz lép. Kinyitja, mély levegővétél. Tüdeje szúr, de érzi. Jobban lesz.

Leül a székbe, Messengeren megnyitja az osztálycsoportot, nemcsak ő hiányzik, beküldték a házikat. Tollat vesz a kezébe, maga elé húzza a füzetet.

Az estére gondol. Hosszasan mered maga elé.

Mély levegő. Kinyitja a füzetet.

HÉTEZER LÉPÉS

Umatham tanár úr szaporán lépked fel az egyetem lépcsőin. Kettesével veszi a fokokat, késésben van, tíz perc múlva előadás. Sohasem késett még pályafutása során. Ha liftezik, már a teremben lenne, de megfogadja az orvosa tanácsát. Sok mozgás, légzőgyakorlatok. Fiatalkori ismerőse a doktor. Hallgat rá.

A vizsgálat után lánya okosórát vett neki. Umatham sok dolgot nem ért rajta, de a lépésszámlálót tudja használni. Tegnap rekordot döntött. Lányának keresett ajándékot, de eltévedt a plázában. Biztosra akart menni. Hétvégén esküvő.

Umathum megtorpan az utolsó lépcsőfok előtt. Ősz szemöldöke összeborzolódik, arca ráncos. Néhány pillanatig maga elé mered, majd egy utolsó lépés. Felér a második emeletre.

Unott arcok veszik körül. Könyveit lecsapja az asztalra, kezét összekulcsolja a háta mögött. Fel-alá járkál a teremben. Bal, jobb. Gyakran néz az órájára, elégedetten látja a számláló emelkedését.

Jelentkeznek a hátsó sorban. Umathum nem érti a hallgató kérdését. Bizonyos dolgokat már nem hall. Zavarja, de nem akar visszakérdezni. A politikusi megoldás mellett dönt. Kicsit erről, kicsit arról beszél, de leginkább semmiről. Nem kap több kérdést az órán.

Esztétika, tizennyolcadik század, *Athenaeum*-töredék. Umathum megáll, a padlóra mered. Ő maga is egy töredék. Kis rész az egészben. Ez a kis rész egy napon leválik az egésztől, helyét új töredék veszi át.

Elfordul, köhög. Előveszi kockás zsebkendőjét, arca elé teszi. Kiköhögi magát, visszafordul a hallgatók felé. A lányára gondol. Vajon örül majd az ajándéknak? Talán mást is vesz neki. Ha megint eltéved a plázában, legalább nő a lépésszámláló. Véget ér az óra.

Az udvaron pipázik. Orvosa szerint tilos, de húszéves kora óta csinálja, már nem áll le vele. A feleségétől kapta. Minden este együtt pipáztak az erkélyen, nem beszéltek, csak fújták a füstöt, közben nézték a csillagokat.

Öt éve egyedül pipázik. Megkérdezné feleségétől, hogy milyen. Kiesni az időből, egy másodpercet annyinak érzékelni, mint egymillió évet. Semminek. Umathum a szemeszter végén nyugdíjba vonul. Kezdődik a levezés szakasza. De mit vezet le? Az élet egy másodfokú egyenlet? Akkor mi a megoldása? Mélyet szív a pipából.

A lánya nem tudja. Az esküvőn talán elmondja neki.

Órák után kiállításmegnyitóra siet. Nem száll villamosra, gyalog megy. Bal, jobb, nő a számláló, de messze még a napi átlag. Belép az épületbe.

Zakós férfiak, szoknyás nők. Kigyózik a tömegben, folyton megállítják, nem nő a számláló. Mosolyog, kezét fog, az emberek csacsognak, nem figyel rájuk. A hétvégén is sok mosolyt kell magára erőltetnie. *Üdvözlöm, nagyon örülök, igen, emlékszem magára, persze, máskor is találkozunk!*

Kiválik a tömegből, a pódiumra lép. Ő mond beszédet a megnyitón, közben a falakon lógó festményeket nézi. A fiókjában lévő képre gondol.

Mosolygós kép, ő és a lánya, verőfényes park a nyár utolsó napján. Pedig aznap este összevesztek. Lánya lesöpörte könyveit az íróasztalról. *Velem foglalkoznál a hülye kutatásaid helyett!* Az eset után három hétig nem látogatta meg.

A tapsvihar megszakítja Umathum gondolatait. Meghajol, közben elnyel egy köhögést. Újabb gratulációk, mosolygós arcok, hideg kezek. Elszökik az eseményről.

Operába megy, felső karzat, első sor. Előrecsúszik az ülésen, hallgatja a zenét, átadja magát a hangok által szőtt emlékképeknek.

Első állami kitüntetésén a lánya kilencéves volt. Umathum otthon az ölébe ültette, hagyta, hogy játsszon a medállal. Második alkalommal lánya kamaszkorban volt, elkísérte a ceremóniára, amikor hazafelé taxiztak, átölelte. Azt mondta, hogy büszke rá. Harmadik, egyben utolsó alkalommal már húsz felett járt. Nem ment el az átadásra.

Umathum kinyitja a szemét. A korlátra könyököl. A nézőtér sötétjébe mered. Nem fél tőle. Csak az zavarja, hogy olyan sokáig tart. Érdekelné, mi lesz az emberiség sorsa, a megfejthetetlen kérdések megfejtései. Az első felvonás után elhagyja az operát.

Az utcán sétál, bolyong, az óráját nézi. Már nem sok kell a napi átlaghoz. Szeret esténként sétálni. Megnyugtatja. Üres utcák, csak ő és a csillagok.

A háza előtt toporog, a kertben tesz még egy kört, benyit az ajtón. A szobája sötét, felkapcsolja a villanyt, az íróasztalhoz ül. Vastag könyvek, papírok, füzetek. Feláll, az ágya elé lép. Kezét dörzsöli. Visszaül az íróasztalhoz. Felkapja a telefont.

Mély levegőt vesz. A lányát hívja. Izgatottan vár, meghallja lánya álmos hangját. Umathum észreveszi, hogy elmúlt tizenegy óra. Bocsánatot kér, habozik, a lánya unottan kérdezi, mit akar, Umathum terel, megkérdezi, hogy van, ritkán látja mostanában, a lánya tömönatokban válaszol, Umathum feláll, járkálni kezd a szobában, dadog, a lánya sóhajtozva köszön el, lerakja a telefont.

Umathum percekig mozdulatlanul áll. Köhög, előveszi zsebkendőjét. Mély levegőt vesz, szúr a tüdeje.

Az orvos kedves volt, amikor a lépésszámlálót ajánlotta. Umathum tudja, hogy csak reményt akart neki adni. A negyedik stádiumra nem használ a séta.

Bal, jobb. Hétezer lépés, megvan a napi átlag. Elteszi a véres zsebkendőt, lefekszik az ágyba.

Az esküvőn talán elmondja a lányának. Magára húzza a takarót. Lehunyja a szemét. Elalszik.

MINDEN HÍD LEDŐL

A férfi kilép a mentőautóból. A peronon ijedt civilek, a vonatot nézik. Bajszos öreg lép a férfi elé. Sárga mellény, fekete bakancs. *Mutatom*, mondja unottan, megfordul, és elindul a vonat felé. A férfi a mentőautóban készülődő társaira néz. Követi az öreget. A távolban rendőrautó szirénázik.

Az öreg hátrafordul. *Ti is fogadtok?* A férfi az arckifejezésével jelzi, nem érti. *Hát a rendőrökkel! Múlt hónapban az egyik öngyilkosunknál mesélte a rendőr, fogad a mentősökkel, hogy aki előbb kiér, annak ötven rugó.* A férfi meglátja a vonat mögött fekvő testet. Megállnak. Az öreg leveszi a sapkáját. *Szegény szerencsétlen! Valami diák volt, éppen a peronon voltam, mikor levette a táskáját, aztán ugrott, megálltam, oda akartam sietni, de nem mozdult a lábam, fene tudja, mi lelte a gyereket. Talán szerelmi bánat.*

A férfi leguggol. Összeroncsolt test, a fejet keresi, de nem találja. Lehunyja a szemét. Odaérnek a társai. Kék kesztyű, piros mellény, táska. Megállnak a férfi mellett, egyikük leguggol, nézi a testet, lepedőt vesz elő a táskából. A férfi feláll. Mély levegőt vesz.

Az öreg ásítózik, a peronon az egyik civil keresztet vet, a társa betakarja azt, ami az öngyilkosból maradt.

A férfi másnap reggel az utcán sétál. Esik a hó. Fehér a járda, fehér az autók teteje, fehér minden. A fekete cipőorrát nézi. Feketén fehéren. Elég. Ahogy az öreg Trau mondogatta. *Ebben a szakmában előbb-utóbb eljön ez a mondat.*

Felsőhajt. Fel fog mondani, új munka után néz. De mit csináljon? Más-hoz nem ért. Amikor kicsi volt, focista akart lenni. Edzésekre járt, hátsó füves, kövér tréner, melegítő, fehér Adidas. Nem volt tehetségtelen, de aztán jött a gimnázium, nem maradt rá ideje. Szülei azt akarták, hogy szálljon be a családi bizniszbe. Sportkrém-kereskedés. De az nem érdekelte.

Verseket is írt. A lánynak. Volt idő, amikor azt hitte, költő lesz. Nyakláncot hord, kalapot, kávézóba jár ihletért. Amikor azt hitte, még együtt voltak. Minden randira írt egy verset. A jutalmat élvezte. Mosoly, ölelés, *de cuki vagy.*

Húsz éve nem látta a lányt.

Benéz a házak ablakán. Fehér függönyök, zöld fák, díszek, nyalókák, szaloncukrok. Zsebébe nyúl, cigit vesz elő. Rágyújt, a hóesést nézi. Sűrű, átláthatatlan.

Tizenegy volt, amikor először nagy havat látott. Az anyjával sétált a parkban. Kedve támadt a hóban fetrengeni. Előreszaladt, hogy az anyja ne

lássá. Aztán ugrált. Fejjel előre, hátra, oldalra. A puha hóba. Aztán gurult. A világ forgott körülötte, a felül alulra került, összerosódott minden. Aztán enyhe ütést érzett az oldalában. Abbahagyta a forgást, sziszegve állt fel, hátranézett. Éles kő állt ki a fehér takaróból. Bicegve ment vissza, az anyja leszidta, karon fogta, húzta maga mellett. De ő nem bírta a tempót, egyre lemaradt. Aztán összeesett. Bizsergető melegség áradt szét a testében, végig a gerincén, a csípőjén, a térdén. Következő emléke az volt, hogy a mentőautóban ül. Akkor látott először mentőautót belülről. A kopasz mentős rámosolygott, megfogta a kezét, nyugtatta. Ő pedig újra elvesztette az eszméletét.

A férfi eldobja a cigit. A villamos csilingelve megy el mellette, rajta unott arcú utasok, sapkák, kabátok. A férfi befordul az utca sarkán, még pár méter, odaér. Kocsma.

Meleg, sárga lámpák, csendes vendégek, a sarokban zöld műanyag fenyő. A férfi lecsapkodja a havat a bakancsáról, a pulthoz lép. Vodka. Kis pohár, színtelen folyadék. Lehúzza.

Az első riasztása óta iszik vodkát. Nem sokkal a belépése után történt. Éppen az állomáson tévéztek, focivébé, nyolcaddöntő, tizenegyesek. Utolsó lövő, ha gól, továbbjutnak. De riasztottak. Mindenki felpattant, öltözés, be a kocsiba, sziréna, száguldás. Elsüllyedt egy külföldi hajó a folyón. Mire odaértek, már csak két utas hánykódott a vízben, egynek köteleet dobtak, de nem mozdult, a másikat sikerült kihúzni. Nő, szőke haj, szemüveg, újra kellett éleszteni. A férfi letérdelt a macskakőre, feltépte a nő blúzát, a mellkasára tette a kezét. Le, fel. Fél perc, aztán a társa elektródákat tett a nőre. Piros villogás, sokk. Nem volt pulzus. A férfi újramegütötte, a keze elzsibbadt, fogát összeszorította, lihegett. Felemelte a kezét, újabb sokk. Volt pulzus. A nő aléltnan mozgatta a fejét, felemelték, betették a mentőautóba. A férfi előreült, beindította az autót, elindult. Vezetés közben a kezét nézte. Remegett.

Kér még egy vodkát. Valami új kezdődik. Valami jobb. Új munka, új élet. Minden jó lesz, meg kell ünnepelni. Lehúzza. Aztán mered maga elé.

Fél óra múlva feláll a székből, elköszön, kilép az ajtón. Cipője alatt ropog a hó. Költői. Talán újra írni kezd. Talán publikál néhányat. Talán kiadja verseskötetként. Talán odaírja az elejére, hogy kinek ajánlja.

Sokszor gondol a lányra. De mindig elhessegeti. *Régen volt, fiatalok voltak, mindegy, így alakult.* Két hónap randizás után jöttek össze. A hídon. Este, csillagok, csók.

A férfi megáll. Nincs messze a híd. Előveszi a telefonját. A Face-en biztos fent van még, kíváncsi, hogy bánt vele az idő. A hópelyhek ellepik a kijelzót, a férfi belép az egyik fa alá. Megtalálja. Mosolygós profilkép, szemüveg, festett haj. Férj, két gyerek. Kikapcsolja a telefont. Elindul a híd felé.

Dugó, benzinszag, repedés a járdán. Megáll a híd közepén, a korlátra könyököl. A jeges folyót nézi.

Vajon gondolt rá valaha? Mégis együtt voltak fél évig. Együtt készültek az érettségire, ugyanarra az egyetemre jelentkeztek, tervezték a közös jövőt. Aztán a lány szakított vele. Ő pedig beállt mentősnek.

A híd végén észrevesz valakit. Barna kabát, fekete sapka. Hasonlít a lányra.

Lehet, ő az. Lehet, elvált, boldogtalan, gyakran gondol rá, minden nap kijár ide, a hídhöz, ahol egykor összejöttek, ahol minden jó volt, és arra gondol, bárcsak találkoznának itt, újrakezdhetnék mindent.

A férfi elfordul. Felsőhajt. Leveszi a sapkáját, hagyja, hogy a hópelyhek az arcára hulljanak.

Mozdulatlanul áll a hóesésben.

———— Cosmin Perța

ÉRZELEMÁRADÁS

ÉNEK ADRIANNAK

Barátom egyedül áll.
Egyedül, éppen a Mărăști-piac kellős közepén.
Közöttünk 30 lépés, köztem és a szeretett jó barátom között.
Zöldellő növényzet rejti el szemem elől.
A vastag, sűrű növényzet.

Drága barátom,
akivel együtt nőttem fel, akivel együtt sírtam.
Akivel fociztam és pókereztem,
akivel éjjelente lopva cujkát nyakaltunk,
és Danuziát lestük fürdés közben,
a csűrben ládákra ágaskodva.

Áldott barátom,
akivel gombászni jártunk,
részegen és elázva fetrengtünk,
elcsúsztunk a patak kövein,
a vén Chifor sírján,
amit friss nárciszok borítottak.

Ő, akivel pikk-pakk neveltünk
a kerítésnyi magas fűben,
most 30 lépésre van.
Magányosan, mereven áll a Mărăști-piacon.
Jobbján egy üveg Pepsi,
balján egy csomag Pall Mall.

Mosolynak vagy zihálásnak nyoma sincs.
Semmi rezdülés szemében,
csak a tehetetlen bánat, mint egy zsák,
mint egy darab hús.

Semmi sem jut eszembe,
semmi mondanivaló vagy bátorság.
Csak az esőkabátomon csordul alá egy csepp fehérség,
és itt maradok, lógva alig 30 lépésnyire.

ÉNEK CĂLINNEK

Barátaimról rengeteg dolgot
lehetne mesélni.
De vannak, akik
többet, sokkal többet mondanának el.

És így, 2000 nyarán
egész napokat töltöttünk Călin lakásán.
A fény mély volt, és éles,
elűzte arcunk tompaságát,
amit kiszívott a boldogság.
A szobák üresek, hidegek és hosszúak voltak.
És csak mi voltunk, csak mi ketten,
max hangerőn hallgattuk a Nirvanát,
egymást röhögve kergettük
végig a lakáson késsel a kézben,
minden ok nélkül.

ÉNEK DORUNAK

És ismét,
2005. november elsején,
Doru arca széles-széles volt,
mosolya jóindulatúan feküdt
a szája sarkában.

Nem is csaptam rendesen oda az Echinoxot
a söröző asztalára,
nem is csaptam oda rendesen,
de Doru kacagott,

és talán kicsit el is sírta magát akkor,
amikor meglátta, hogy megjelentek a versei.

Hosszú, forгатagos éjszaka volt,
mint egy sárgásfehér temető,
több százezer gyertyával,
melyet a holtakért gyűjtöttek.
Csak én és Doru
söröztünk a Sav keresztjénél,
gyertyák tengerében,
öreg- és gyerekdalok közepette.

ÉNEK VALINAK ÉS ARICIUNAK

2002 júniusában meleg volt a levegő,
az elmém meg még annál is forróbb.
Eleinte csak néhány kurzusra készültem,
de a levegő meleg volt,
és szemünkben cikázott a fény,
mint a darazsak.

Kimentünk Airciuval a dombra,
Anával együtt, Vali lakására.
Cujkát nyakaltunk,
összeismerkedtünk a szomszédokkal,
birkóztunk a frissen kaszált fűben,
és bevettük a fejünket.

Majdnem este volt,
mire Vali is megérkezett,
de akkor megjött, kitárta az ajtót,
és gitározottunk.
Éjjel volt,
késő éjjel volt akkor.

Alattunk hevert Kolozsvár,
megannyi fényével,

és mi ott fenn,
tücskökkel és gitárral.
Román és orosz dalokat énekeltünk,
megígértük, hogy elrendezzük a könyvespolcát,
és megittuk mind a maradék cujkát is.

Végül nem is
aludtunk semmit.
Csak úgy ültünk az ajtó előtt,
a betonon,
tucatnyi fénylő csiganyálcsík között,
ahogy elárasztott minket az évszakhoz képest túl hűvös reggel.

ÉNEK CYRILLNEK

Nézd csak:
csupán én voltam ott,
fehér bőr kiterítve a fekete bunda alatt.
Nem volt senki más. Egy rúdba,
egy botba kapaszkodtam, és csak én voltam,
senki-senki más.

Felültünk Cyrillel a wasserre,
és amikor én feszálltam, még csak 17 voltam,
és azt mondtam neki, bízz bennem, kérlek, viszlek én,
és a kisvonat füstje felszállt a kemény levegőbe,
füstje elérte a felhők hasát, megvakargatta
és hozzájuk tapadt, mint fehér hamu.
És tudtam, hogy ez csupán a füst,
hogy nem érinti meg a felhőket, csak hozzájuk tapad,
és valahogy hozzájuk simul,
és mondtam Cyrillnek, bízz bennem,
tudom az utat, jártas vagyok, bízz bennem, mindjárt megérkezünk.

ÉNEK CĂLIN ANGELESCUNAK

Ma van a nap, amikor betöltöm a 24. évem,
egy dolog biztos 24 évesen: rövidebb az élet.

A szád azt mondja, „cârlibaba”, és én tudom,
jobban tudom, mint bárki más, hogy cârlibabán született egy ember,
aki szintén cârlibabán van most eltemetve.
Én tudom, tudom én jól, milyen ember volt, bőre olívaszínű,
háta nyúlott, mint egy katonasérülés,
egy férfi volt,
és tudom, tudom jól, cârlibabán van eltemetve.

18 évesen ismertem meg, berúgtunk,
Összebarátkoztunk, és mocskos szájjal üvöltöttünk egymásra,
gyűlölettel teli, méregtől és salaktól irritált agyarakkal.
De aztán ismét együtt daloltunk, meséltünk és rúgtunk be.
Majd kihalt helyeken járkáltunk autóval, régi zenét hallgattunk,
és megfogadtuk, hogy számonkérjük
egyszer és mindenkorra ezt a szalmával bélelt emberéletem.
Kezeim hosszúak és kemények voltak akkor, ujjaim egyre
hosszabbra nyúltak,
csak ültünk, és bámultam a tenyerem órkon át,
és sehogy sem ért véget.

És nézd, most 24 vagyok,
éhséged a közeledben ólálkodik, térdre esel, mint játék
az aszfaltra,
és nézd, 24 vagyok, azt mondod, „csend”, majd azt,
hogyan „cârlibaba”,
miközben én nagyon jól tudom, hogy cârlibabán nemrég élt
egy ember,
aki most ugyanott van eltemetve is.

ANDRÉ FERENC fordítása

F-NEK NAGYON SZÉP

Pócsmegyer, tizennyolc szeptember öt, szerda

Az Arany János utcában volt egy kínai kifőzde. Egy alkalommal, amikor az István útról mentünk haza, bekéredzkedtem Jánoshoz, aki a kínai kifőzdével szemben lakott, mert a Bloody Marytól hasmenésem támadt. Én akkoriban az egyetemen laktam, az Egyetem tér volt az otthonom. Éppen ezért a Szent Anna utcánál villamosra szálltam, hogy háborgó gyomrom még éjfél előtt elpihenjen.

A Dóczy utcában volt az a virágbolt, ahova elkísértem azt a lányt, akibe szerelmes voltam, hogy virágot vehessen annak a fiúnak, akibe szerelmes volt. A búcsú mindig bizonytalan, mint a Kardos utcai lakás nappalijában a meditáció.

A Kinizsi utcában állt az a ház, amely a román zászló színeibe öltözött, mert a teteje piros volt, a fala sárga, a kerítése pedig kék. Panna később a Csillag utcába költözött. Tibi szülei a Mátyás király utcában vettek egy házat.

Amikor Tibi elhagyta a családját, a szeretőjével a Mester utcába költözött. Közel volt ahhoz a házhoz a Csemete utca, ahol Olgi néni töltötte utolsó napjait a fiánál és a menyénél. Amikor a fia megkérdezte, hogy akarom-e látni, azt feleltem, hogy nem, inkább visszahúzódtam a Nap utcai albérletbe, ahol őszinteségem utolsó foszlányai lógtak egy falba vert szögön. A Kassai út végén terpeszkedett lustán a temető. A Zöld Sándor utcában volt egy hinta.

Azon a hintán repültem először az Árpád tér cifra templomáig. Tornyán a kakas közömbösen figyelte a Kígyó utcai ház udvarán azt a lányt, aki a táncba és az utazásba volt szerelmes.

A Simonyi úton járt a villamos. Nem lehetett tudni pontosan, hogy szeretkezéseink légyságától vagy a villamoskocsik súlyától rezonál-e be az épület fala, mint a közeli Eötvös utca felfújható matracán a rejtőzködő jelenlét. Ezt az utolsó mondatot csak nehezen lehet érteni, de a Károli Gáspár utcában, ahol elmutogattuk visszafelé az időutazást, ismerték jól a jelentés terhét.

Gondolatok a könyvtárról

Pócsmegyer, tizennyolc szeptember három, hétfő.

Egy napló vagy egy olvasónapló kezdődhetne így. A napló rögzíti az élményeinket, az olvasónapló olvasmányélményeinket. Élmény az, amit átélünk, így tehát élmény lehet az olvasás is, ha megtörténik. Az élmény alapfeltétele az élet, az olvasmányélményé az olvasás, így tehát minden könyv magában hordozza az élmény lehetőségét, éppen csak ki kell nyitni. A könyvtár, ami tele van könyvekkel, az élménylehetőségek tárháza. Vedd és olvasd, hallotta Szent Ágoston a hangot. Mi sem tehetünk egyebet.

Pócsmegyer, tizennyolc augusztus harminc, csütörtök

Elég rosszul alszom. Pankával isten alakváltozatairól beszélgettem. A templomszentelés ünnepét ülték Jeruzsálemben. Tél volt. Sokat gondolkodtam azon, miért tartja fontosnak az évszakot is megjelölni az evangélista.

Le is szoktam rajzolni az irodalmat. Egy háromfiókos szekrényke az irodalom, a három fiókja pedig a három műnem. Idén adok egy ötöst annak, aki papírból vagy fából elkészíti az irodalmat. Az egyes fiókokba bedobáljuk papírfecnikre írva a műfajokat. Folyamatosan keverjük a műnemeket, a műfajokat és a műformákat. Három műnem van, azt mondjuk: epika, líra, dráma. Az epika lényege szerint történetet mesél. A lélek anyagot ostromolt.

Huszzonegy harmada pedig hét.

A zsidók persze nem értették, hogy teste templomára gondolt. Az angyal testetlenül kóborolt, az időben nem lelte helyét.

Az élet rövid, ám a halhatatlanság sem elég hosszú annak, aki csak lebegni szeret. Tegnap elutaztam, ma már újra itthon vagyok, holnap nem tudom, mi lesz. A forma megőrzi talán a testek ismétlődő feltámadását.

A líra érzelmeket, gondolatokat közöl, a dráma pedig színpadi előadásra szánt mű. Látszólag a drámával érdemes kezdeni. Ebbe a fiókba csak két cetli kerül, a tragédia és a komédia. Dante kolléga huncutkodik.

Pócsmegyer, tizenkilenc november tizenöt, péntek

Amikor a lány hatodikos volt, a fiú pedig harmadikos, tanszobás tanárként azt tapasztaltam, hogy a lány nem akar hazamenni. Azt mondta a testvérének az udvaron, hogy ő inkább a későbbi busszal megy, addig pedig eltölti az időt az iskolában. Nem bírtam szó nélkül hagyni, megkérdeztem tőle, hogy miért nem akar hazamenni.

Azt válaszolta, azért, mert akkor neki kell vigyáznia a kistestvérükre. Megkérdeztem, hogy nem szereti a kistestvérüket, mire azt válaszolta, hogy szereti, csak unja már, hogy mindig neki kell vigyáznia rá.

Mindketten maradtak.

Pócsmegyer, tizenkilenc december egy, vasárnap

Naptár alatt labda, oda vagyok zárva. Panka rajza mellett édességre lelték. A rejtelmek része az ajtónak díszé.

Anyának két puszi, nektek is valami.

Focilabda helyett a kapuban leszek. Finomságot hoz ma a fehér ló fia. A papagáj mögött ajándék rejtőzött.

Azt írta az apu, leng a gyerekbatyu.

Megtalálhattok már, ahol kék a számár. Három gyerek matat Lóci ágya alatt. Apróságot rejt ő, a papírsebkeendő. Gellért kabátzsebe csokikat zsebelt be.

Pócsmegyer, tizenkilenc december három, kedd

Ez a bejegyzés Andrzejtől származik, aki lengyel szerzetes az írek kolostorában, mindazonáltal hitelessége kétségbe vonható.

Jézus mondja, ha nem leszték olyanok, mint a gyerekek, nem juttok be a mennyek országába. A hit hegyeket mozgat. A gyerekek szeretik a mesét, Jézus pedig nagy mesemondó.

Nem csak a keresztények képesek a hitre. A hit gondolat. Persze ha valakinek hegymozgató hite volna, ugyan miért akarna hegyeket mozgatni, kérdezte egyszer tőlem egy tibeti szerzetes. A buddhisták is képesek hinni. A művészek pedig hit nélkül mesélnek.

Pócsmegyer, tizenkilenc december hat, péntek

Olyanok vagyunk, mint a dupló. A legónál nagyobbak, amikor pedig meghalunk, szétszed az isten ujjá. Gellérttől származik ez a bölcsesség. Tegnap este mondta fogmosás előtt. Azt mondtad, le kell írni, nehogy a feledés homályába zuhanjon. Leírtam.

Itt van apu. Lócika ötlete volt, hogy kártyázzunk. Először makaóztunk. Tudod, ez az a kártyajáték, amelyen el lehet nyerni a Nobel-díjat. Amikor az embernek egy lapja van, azt kell mondania, makaó. Apu mindig azt mondja, Makó.

Ha valaki hetest dob, a soron következő játékosnak fel kell húznia két lapot.

Pócsmegyer, tizenhat június tizenhárom, hétfő.

Óravázlat reflexiókkal. Az óra témája Sánta Ferenc *Nácik* című novellája. Az óra negyvenöt percből áll. Az első három percben F. meghallgatja a hetes jelentését, beírja a naplóba az óra anyagát és a hiányzók nevét, megkérdezi az osztályt, hogy tudnak-e valamit a hiányzókról. A negyedik percben F. utasítja a tanulókat, hogy nyissák ki a tankönyvet a novellánál. Mindeközben felméri, hogy kinek nincs itt a tankönyve. F. nem hagyja szó nélkül a dolgot, mínusz pontot ad azoknak, akiknek nincs itt a tankönyve. Öt mínusz pont esetén beírja a naplóba az elégtelen osztályzatot. Mielőtt hozzákezdene a novella elolvasásához, gondoskodik arról, hogy mindenki előtt legyen szöveg. A novellát F. olvassa fel. F.-nek nagyon szép hangja van.

Mielőtt F. hozzákezdene a novella felolvasásához, arra kéri a diákokat, hogy szemükkel és fülükkel kövessék a szöveget. A novella felolvasása közben megáll, valahányszor azt tapasztalja, hogy van olyan tanuló az osztályban, aki nem erre figyel. Miről szól ez a novella?, teszi fel a kérdést F., ideális esetben az óra tizenötödik percében hangzik el ez a kérdés. Az első válasz valószínűleg az lesz, hogy a nácikról. Megpróbálunk eljutni a második válaszra: a hatalomról. Az óra negyvennegyedik percéig erről beszélgetünk, hogy a hatalom gyakorlóit hogyan viszonyulnak a hatalom elszenvedőikhez. Az óra negyvenötödik percében F. feladja a házi feladatot. Vázlatot nem írunk, mert nem az iskola fog számonkérni minket, hanem a lélek.

A saját lelkiismeretünk előtt kell felelnünk: hogyan cselekszünk mint a hatalom gyakorlóit, hogyan cselekszünk mint a hatalom elszenvedőit? F. mint tanár a hatalom gyakorlója. A gyerekek a hatalom elszenvedőit. A hatalom gyakorlója arra kéri a hatalom elszenvedőit, hogy idézzék fel azokat az igazságtalanságokat, amelyeket a hatalom gyakorlóitól valaha elszenvedtek. Az iskola, a család és a társadalom a hatalmi játszmák terévé válik ebben a kontextusban. Kapcsolódó irodalom: *Légy jó mindhalálig*, *Sorstalanság*, *Abigél*, *Az ötödik pecsét*. F. megköszöni az őszinteséget. Legyetek jók, ha tudunk.

Pócsmegyer, tizenhat május harmincegy, kedd

A tavasz utolsó napja ez. Az irodalom visszafelé moladori. B. feketén gubbaszt a bolt előtt. F. nem bízik B-ben, ám ebben a munkában talán használni lehet. K. szerint S. volt a legnagyobb magyar. Persze, ez is viszonylagos. Akárki lehet legnagyobb, mindenki magyar. Tegnap bebusoztunk Szentendrére.

A hatodik angyal krónikája, Siófok, tizenhat augusztus kilenc, kedd

A hatodik angyal az édenkert kígyójának levedlett bőrére írja az ő krónikáját. A ritmus megtörik, a ritmus megtöri önmagát, kenyérmorzsa és vércsepp a méregben tisztára mosott motívumokon. Érkezésük napján F. három könyvet adományozott B-nek. Az első könyvben egy arc némaságának súlya van.

ELKÉKÜLT ÖVEZETEK

I.

Összeszedtem a kertbe halt madarakat,
és elindultam a vár felé.
Ablakait betörte a szél,
kilincseit megette a rozsda.
A kertjében álló fák szürke szobrok –
élettelenül merednek az ég felé.
Padlásán festmények penészednek,
a bennük élő arcok
sárga szemmel bámulják a tetőteret.
Bölcsőhalált halt csecsemők ágyai
az ablakok alatt,
eltévedt kakas szaladgál
a hideg kályha körül.
Hangyabolytól imbolyog a ruhásszekrény.
Csótányok másszák a lámpabúrák belsejét,
a konyhát, ahol repedt csempék
és szúrágta asztalok között
fel-alá futkos
egy visszhang.

II.

Amíg én kihalt utcákon kerülgetem
a kövek között megbúvó gatz,
anyám és apám hóesésben állnak
egy elkékült országban.
Nagyanyám a föld alól néz,
a lábamért nyúl, ujjai
avarba és gyökerekbe futnak.
Nagyapám felveszi kabátját,
és kísétál a házból.
Zsebemben madárlelkek.

III.

Közeledem, a vár egyre kisebb.
Az utcákat járó kéményfüst
beleolvad a láthatatlan Tejútba.
Egy ideje nincsenek csillagok.
A sarkon kéregető öregember
múlt télen azt bizonygatta,
széttörött az összes,
amíg mi egymásnak estünk
nevetségesen görbe országhatárokért.
Csak a vérhold ismeri sorsukat,
egy éjszaka álmaimba suttogja,
de az öregember azóta meghalt.
Nincs kivel beszélnem.

IV.

Azt olvastam,
halálunk után csontjainkból
vadrózsák sarjadnak,
hajunk a fák gyökereivel összeolvad.
De én láttam az öregembert
évekkel azután,
hogy eltűnt a gödörben.
Nem változott.
Felmászott egy épület tetejére,
leugrott onnan.
Amikor másodjára is felboncolták,
csillagszilánkok voltak szétmorzsolva
fogai között.

V.

A vár kővé zsugorodott.
Előjöttek a szellemek,
a házak ablakaira tapadtak.
Anyám és apám havat lapátolnak
a kerítés előtt.
Nagyapám egyedül bolyong
az utcákon, megugatják a kutyák.

Elszakadtak a kábelek,
senki sem fogadja
hívásaimat.

VI.
Madaraim apró lyukakat
vájnak zsebeimbe.
Nyugtalanok, egyre nehezebb
cipelnem őket.
Folyton megbotlok,
nem veszek tudomást
a macskakövek között tátongó
gödrökről,
a csontjaimban időző éjszakáról.

Ismét beszélt hozzám
a vérhold.
Azt mondta,
engedjem szabadon a madarakat.

VII.
Meggzúnt a közvilágítás.
A fiatalok távoli kontinenseken
keresik a csillagokat.
Elveszítettem személyi igazolványomat.
Az öregek pincébe zárkóztak
a szellemek elől –
napok óta az utcákat járják,
ellopják a házakból a régi
órákat, gyertyatartókat.
Köztük van az öregember is
kicszerélt arccal, rongyos öltözékben,
és a nagyanyám.
Nem ismer fel.
Szarvasok futnak át a városon.
A kutyák elalszanak.
Életre kelnek a szoborrá változott fák,
úttestre fekszenek.

Velük bámulom a Tejút helyét.
Mellettünk kődarab,
a kőben
összezsugorodott szobák.

SKICCEK

telefirkáltam a falat:
tengert rajzoltam színes halakkal,
lebegő bálnákkal,
kővé vált medúzákkal.
messzeségből kinőtt világítótornyot,
imbolygó hajót, melyben
föl-le cikázik a szél –
reggelente felöltözik,
napozóágyon tesped,
vagy kihajol a korláton,
bámulja a víz alatti világot,
táncol a fedélzeten.

kertet rajzoltam rózsabokorral,
fákkal, melyek hosszú ágaikkal
kilyukasztották az égboltot –
látni az angyalokat,
amint egy nagy asztal körül
hevesen vitáznak.
köztük ül az ördög is,
a lábánál fekete kutya.
csak a könyvekben megírt isten
bujkál továbbra is emberarcú
festményei mögött.

vonatablakot rajzoltam, mely
egyetlen pillanatot vetít,
patakot és hegyet,
temetőt vaskos kereszttekkel,

több száz éves templomot,
őrült, kongó harangot,
sáros utat,
gyermeket, ahogy tócsában ugrál,
üres vasútállomást,
lerombolt otthont,
csillogó katedrális.

szobát rajzoltam
gőzölgő szőnyeggel,
meghasadt falakkal,
melyekben csótányok
és pókok várják
a kiszáradást.

lerajzoltalak téged is.
ültél a világítótorony tetején,
melletted üveg,
benne színes halak,
lebegő bálnák,
kővé vált medúzák.

KÖLTÖZÉS

Nagyanyám mindig félt a víztől.
Talán ezért nem hittük el,
hogy a fürdőszobát elárasztó
barnás folyadék
állandóan magával akarja rántani.
Kétségbeesetten panaszkolta,
hogy a víz éjszakánként
a nappalin át
hálószobájába kúszik,
felkapaszkodik a bútorokra,
összepszokolja a falakat.

Ruhásszekrényéből egész nap
egy tarka macska figyel,
fennhangon kioktatja –
az ő állapotában
már nem szokás takarítani
vagy templomba járni.

Nem hittünk neki, de
egy évvel később szőnyegek,
bútorai nyirkosak lettek,
tárgyai kicsúsztak a kezei közül.
Álmaiban ismeretlen tájakon járkált.
Tengerpartra költözött,
úszni is megtanult.
Éjjel olykor megjelent szobámban,
mutatta a madarakat
az új kertben,
a tulipánokat, melyek
sosem szerették az otthoni légkört.
Sikeresen átköltöztette
a kardvirágokat, ibolyákat,
még a húszéves cseresznyefát is.

Aztán sokáig nem jött.

Elhagyott szobái életre keltek.
Amikor el akartuk mozdítani
a bútorokat, szőnyegeket, festményeket,
makacsul megkapaszkodtak a házba.
A függöny szertefoszlott ujjaink között,
háborodottan kattogott a falióra.
Végül mindent a helyén hagytunk.
A ruháiba ragadt tarka szőrösömókat,
a falrepedésekben morajló tengert is.

A BOLDOGULÁS ÚTJA

Először azt hittem, vicces álhír. Még hogy Áron és a köztársaság lovagkeresztje... Hát még amiért kapja! Aztán kiderült, hogy igaz. Ledöbentem. Mint az első videójánál. Milyen abszurd ez az egész! Főleg, hogy a végén mégse kapta meg.

Nem mintha nem hittem volna Áron képességeiben. A legjobb barátom volt. Néha úgy tűnt, több is lehetne. Mint minden fiú–lány barátság. De sajnos, nem. Ez egy kicsit még most is fáj. Ötödiktől tizedikig egy osztályba jártunk. A real cuccokban nagyon jó volt. Matekból egyenesen az évfolyam, ha nem a sulis legjobbja lehetett volna. Kis szorgalommal. Hogy fel tudott húzni! Fejben oldott meg logaritmikus egyenleteket. Más pl.: én még fel sem fogtam, mit kell kinek, hova integrálni, deriválni, ő meg már kész volt. És ez lett belőle... Hányszor mondtuk az ofővel, ne elégedjen meg azzal, ami órán ráragad. Ebben (kivételesen) egyetértettünk a szüleivel. Mondjuk, így is négyes-ötös dolgozatokat írt. Emiatt voltam rá a legdühösebb, irigyebb, de büszkébb.

Ja-ja, igazam van. Hagyta rám. Imponált ez a lazaság. Mindig mindent túl komolyan veszek. A suliban is. Hiába magoltam órákig, a dolgozatoknál sokszor teljesen leblokkoltam. Néha mit nem adtam volna egy kis Áron-féle leszaromságért! Ez a rám hagyás amúgy jellemző volt rá. Nem szeretett vitatkozni. Inkább bólogatott, látszólag egyetértett, majd egy félmondattal jelezte, ettől még megy a saját feje után. Tetszett, hogy nem kerül annyi konfliktusba, mint én, mégsem hagyja magát befolyásolni. Nekem ez sosem ment. Dühített is az átlátszó viselkedése. Miért tesz úgy, mintha egyetértene? Vitatkozzon! Érveljen! Álljon ki a véleményéért! Bár szerintem sokszor csak az ellenállásért állt ellen. Szeretett a langyos pocsolójában dagonyázni.

Az ofőnk győzködte: jelentkezzen matekversenyre. Igen-igen, tanárnő... Jó ötlet... Mindenképp... Majd hetekig halogatta. Kamuzott, hogy még nem töltötte ki az űrlapot, már kinyomtatta, de a szülei még nem írták alá, már csak be kell fotózni, hogy elküldhesse... Aztán valahogy mégse. Az ofő végül beszélt Áron szüleivel, és a közös nyomás végül hatott. Akkor meg kapkodott, hogy a határidőig minden meglegyen.

Naná, sikerült. Országos szinten második lett. Akkor kivételesen komolyan készült. Na, nem egyből, csak miután kiemelt dicsérettel továbbjutott

a megyei fordulóra. Talán érezni kezdte a tétet, és a versenyszelleme... verseny-csipkerózsikája felébredt évtizedes álmából. Vagy csak nem akart lebőgni megyei meg országos szinten. Mit mondanának róla? A jó kis apai örökség!

Az apja rohadtul nem könnyítette meg az életét. Talán ezért is kezdte ezeket a trash videókat. Vajon, ha István előre látja, mi fog történni, akkor is ennyire fontos lett volna neki a látszat?

– A kövérség az öregek kiváltsága – idézte gyakran apját Áron gúnyos affektálással. – Aki már letett valamit az asztalra, megengedheti magának, hogy elpuhuljon.

Na, ez az apjára is igaz volt. Sokszor voltam náluk. Főleg mielőtt a komolyabb érzések elkezdtek bezavarni. De én csak István sörhasas kiadását ismertem. Állítólag fiatalkorában sportolt.

– A nagyapám elküldte atlétikára. Apám eleinte utálta, aztán megszerette. Tele van az irodája érmekkel. Folyton mutogatja őket az ügyfeleknek.

István állati büszke volt atléta múltjára és könyvelő jelenére. Folyton ezekkel példálózott, és szembeállította Áron elpuhultságával, lustaságával.

– Egész életedben mi tartsunk el? Az érettségit még megszerzed, mert nem vagy hülye, de hogy lesz diplomád? Munkád? Ambíciók nélkül. Ahhoz sem vagy elég elszánt, hogy lefogyj. Hogy fogsz így becsajozni? – idézte Áron nemegyszer apja hosszas kirohanásait. – Őt állítólag imádták a csajok, minden ujjára jutott legalább egy, pedig még a lábujjait is belevette. Csak akkor miért anyámat választotta?

Edina csupa szív nő. És duci. Folyton szervez valamit. Általában helyi civil kezdeményezéseket. Ezért sokkal szimpatikusabb. Otthon sem tudott leállni. Vasalt, mosott, tévénézés közben hímzett. Istenem, a pogácsái meg a Rákóczi-túrósai! De a legzseniálisabb a tojáshabbal leöntött kakaós csiga volt! Sosem felejttem el. Ahogy roppan a fogam alatt a kemény tojáshab, és szétolvad a számban a meleg, csokis tészta!

– Anyám fiatalon sem volt vékonyabb. Apámnak ez a zsánere. Legalábbis is anyám és apa exei alapján. Csak nem értem, akkor engem miért basztat.

Ez nekem is rejtély volt. Ami Istvánnak Edinán szexi volt, Áronon szégyellni való háj. Imádtá Edina sütijeit, és folyton fogyókúráról, a helyes étkezéstről papolt. Érdekes, a sportot nem emlegette. Talán mert őt is rákényszerítették.

Edina viszont amilyen aktív volt mások támogatásában, annyira nem, ha Áronról volt szó. Ha a férje rákezdett, ő csendben maradt. Ha meg István

nem volt otthon, azt magyarázta Áronnak: az apja csak jót akar. Nem bán-tani. Igaz, ilyenkor próbálta másképp is motiválni. Nem túl nagy sikerrel.

– Talán nem akarja, hogy apád őt is piszkálja – vettem fel párszor.

– Nem hiszem – rázta a fejét Áron. – Apám imádja anyámat. Ettől még anyám retteg, hogy ez megváltozhat. Sokszor ejtették pofára.

Áron megértette az anyját, a cserbenhagyottság mégis szétmarta a kap-csolatukat. Egyszer csak már nem panaszkodott az anyjára. Egyáltalán nem beszélt róla. Áron hallgatással hárította a csalódásokat. Így segíteni sem volt könnyű neki.

Áron amúgy a suliban még nem volt olyan kövér. A „munkája” miatt hí-zott el. Gyerekként, nem mondom, jó húsban volt, de nekem még tetszett is ez a macisság. Sokszor fúrtam abba a széles mellkasába az arcomat, hogy valamit kisírfak magamból. Mikor az osztály az ötletemre örökbe fogadott egy tengerimalacot, hogy aztán a túletetés miatt meghaljon. Vagy a húgom születésekor. Hogy rohantam Áronhoz! A nyakába ugrottam, és elbögtem magam. Tökre megijedt, hogy baj van. Sakkszakkörrel jött, és a vigasztalás kapkodásában elejtette az összecsuksukható tábláját. A bábuk úgy gurultak szét, mint a könnyeim. De nem érdekelte. Esetlenül simogatta a hátam, és nyug-tatgatott. Az aggodalomtól olyan volt a hangja, mint egy rosszul beállított rádió. Nyugodj meg! Semmi baj... Ne sírj! Minden rendben lesz. Aztán ki-derült, tényleg nincs baj, sőt, épp boldog vagyok. És nevetőgörcsöt kaptam. Ő is nevetett. Még sokáig húzott ezzel...

Most is fojtogat a sírás. Borzalmas! Talán ha nyolcadikban nem kezdünk távolodni... Lehet, hogy én tehetek erről az egészről? Hiányzik. Az ovális arca. A nagy barna szeme... Úgy tudott nézni... Megborzongok, ha eszem-be jut. Bármit mondtam, úgy figyelt, mintha én volnék a világ közepe. Csak a vastag szemöldöke... Annyiszor mondtam, szedje ki. De beszélhettem!

Könnyű őt hibáztatni az eltávolodásunkért. De mit tehettem volna még? Belefáradtam. Abba, hogy ne törődjön másokkal, legyen szorgalmasabb. Meg hogy meglássa bennem a nőt. Ennek a kudarcnak még mindig chilis citromíze van.

Mindketten szerettük a nyálas tini romkomokat. Hogy kevésbé élje bele magát, poénkodva kommentálta a fordulatokat. Aztán a film végére meg-lágyult. Nem szólt, csak nagyokat sóhajtott. Én meg sírtam. Ilyenkor meg-ölelt. Olyan megnyugtató volt.

Éjszakába nyúlóan chatelgettünk. Sulis pletykákról, magunkról, zenék-ről, könyvekről, sorozatokról. Ő is imádta a Pletykafészket. Sokszor egy-

szerre mondtuk ki ugyanazt a poént, és utána ugyanúgy, mindent elengedve neveltünk.

Testvérnek vagy párnak néztek minket. Néha rá is játszottunk. Hetedik elején például. Féltékennyé akart tenni egy lányt, aki le se szarta. Áron viszont engem barátának, lelki szennyestársának látott. Aminek őt a plátói szerelmei. Eleinte én is így éreztem. De az után a hetedikes színjáték után... Egyre többször akartam megérinteni, hozzábújni. Dühített, ahogy más lányokról beszélt. Magamnak akartam. Csak az enyémmek. Tudtam, hogy jók lennének együtt. Hányszor akartam az arcába üvölni: te tényleg vak vagy? Panaszkodsz arról a sok hülye picsáról... Engem pedig meg se látsz. Pedig bennem megvan, amit bennük keresel. Miért... Miért nem látod, hogy összeillünk? Istenem, olyan savanyú... És ez a chili... Annyira éget!

Felsőben sokat piszkálták az osztálytársaink. Zsírzsáknak, medvebucinak csúfolták. Óra alatt kihajoltak a padból, és Áron szuszogását túljátszva, a tarkójába, fülébe lihegték. A folyosón utánozták, ahogy járás közben a karja előre-hátra leng, majd hirtelen hasba vágják. Mi, lányok eleinte próbáltuk megvédeni, de akkor meg ezért cikizték. És céltábla lett az is, aki megvédte. Ezért pedig, mert Áron általában csak nagyokat nyelve hallgatott, sok lány közömbös néző lett. Vagy a fiúk oldalára állt.

Nyolcadikban, tesióra előtt az osztály egyik legnagyobb seggfeje a fiúöltözőben bekente Áron nadrágját valami barnával. Olvadt csoki vagy Nutella.

– Az öltözőszekrénybe pakoltam. Lóci meg elment mögöttem. „Véletlenül” belém ütközött... Még bocsánatot is kért a kis köcsög – mesélte később Áron.

Fel se tűnt neki a fiúk somolygása. Átment a tesiterembe. A tesitanár is szerette szívatni. A folt láttán közölte, beszari alakokat nem tanít. Felcsattant a röhögés. Ami még vadabb lett, látva Áron értetlenségét. Molnár meg kiküldte, hogy tegye magát tisztába. Áron fel-le ugráló ádámcsutkával, me-rev arccal oldalgott ki.

Az alsorsori rejtekhelyén találtam meg. Egy billegő padon hintázott, és kifejezéstelenül bámulta a falat. Azt vártam, dühöngeni fog. Vagy sírni. Én azt tettem. Az óra végén, miután kisírtam magam a lányöltözőben, kimentem és leüvöltöttem Lóci fejét. Persze kiröhögött. Majd elküldött, vigasztaljam meg az én kis Roncsicsimat. De Áron nem hagyta.

Elmondtam, mi volt óra után. Annyit válaszolt: kár volt. Ezzel csak tovább bonyolítom az életét. Sajnáltam és dühös voltam. Azért, amit vele tetek. És mert ilyen pöcs. Nem védi meg magát, és meg se köszöni, ha más megteszi. Ettől engem hülyének, őt tutyimutyibbnak fogják tartani. Ez még

jobban felhúzott. Hogy nézheti le magát ennyire? És hogy én rá pazarolom magam. Pedig semmi hasznom ebből a barátságból! Mióta méregetjük ezt?

– De hát azt hiszik, együtt járunk – magyarázkodott azon a rosszul befogott rádióadóhangján.

– Kit érdekel?

– Mindenkit. Téged is. Mindenkinek segítesz. Így akarod jobbá tenni a világot?

Ez igaz. Mindegy, hogy piszkálásról, gazdát kereső tengerimalacról, házit nem értő osztálytársról, újságot áruló hajléktalanról van szó. De Áronnál más volt. Most még komótos érvelése is csak dühített. Kétségbe estem. Miért nem ért? Meg akartam pofozni. Felébreszteni. Vegyen már észre!

– Nem érdekel, mit hisznek. Szeretlek, és ha te magadat nem, én megvédelek.

És megcsókoltam. Óvodás koromban meg a hatodikos osztálykiránduláson már smároltam. Üvegeztünk, és kíváncsi voltam. A srác az osztály nagymenője volt. Rossz ízű volt a szája. Áronnak viszont nem. Ez lehetett az első csókja. Bizonytalan, de lelkes volt. Minden csepfolyóssá vált körülöttünk. Egy pillanatra? Vagy egy órára? Forró, bizsergő volt. Ahogy elmerülsz a forró kád vízben. Bárcsak megdermedt volna az a pillanat! Mi lehetünk volna a tiszta, első tiniszerelem szobra. De Áron ekkor hátrálépett... Vagy ugrott? A savanyú linóleumszagú szertár megszilárdult.

– Ez... ez mi a... Mi volt?

– Szerinted? – próbáltam kacérkodni.

– Lizi, ezt... ezt ne csináld!

– Rossz volt? – próbáltam kajánkodni.

– Dehogyan... Jó, értem, mit akartál. De ettől még övön aluli volt.

Majdnem azt feleltem, remélem is, de annál szégyenlősebb voltam. És összezavarodtam. Nem értettem, mi van.

– Nekem nem kell baráti sajnálat.

A levegő vattává változott. Lassan, nehezen nyomakodott el hozzám a hangja. Kínos helyzetbe kényszerítem, csak hogy a sarkára álljon. Szemét vagyok. Megaláztam. Úgy teszek, mintha, és neki most nemet kell... Hiszen ezt várom el. Mert csak barátságból... Csak úgy tehettem. Hangjában rejtett könyörgés: Ugye, így van?

Mintha kihúztak volna bennem egy dugót. A forrófürdős-pillanat elfolyt, hideg üresség maradt utána. Nem látja bennem a nőt. Lecsapott rám a csalódottság, a sírás. Harcoltam. Kirohantam. A lépcsőn lefelé végig Áron sebzett pillantása üldözött.

Sokszor végigpörgettem ezt a filmet. A csókjelenetnél, biztos vagyok benne, hogy ő is szerelmes. De a folytatás... Nem tudom. Talán tényleg őszinte volt. Letámadtam. Egész pályán. Pedig ő csak barátságot akart. Vagy megijesztette az érzés. Nem hitte, hogy bárki szerelmes lehet belé. Egy kiutat látott: a tagadást. Párszor próbáltam beszélni vele. Hiába. Kibújni, azt tudott.

Távolodni kezdtünk. Szakadék kellett közénk. Véletlenül se akarjam, tudjam átlépni. De túl nagyra nőtt. Mikor két évvel később a szüleimmel kimentem Angliába, szinte nem is beszéltünk. Aztán a következő tanévben visszajöttem, de akkor már alatta jártam. Majdnem mintha Angliában maradtam volna.

Akkor már senki sem piszkálta. Barátai is lettek. Megszerettették vele a heavy metalt. Mire visszatértem Angliából, Áron megnövesztette ritkás haját, és fekete ruhákat kezdett hordani. Amik amúgy slankították. Venceléken keresztül bekerült az osztály vérkeringésébe. Bulikba, koncertekre hívták.

Érettségi után matekszakra ment. Örültem, mert úgy tűnt, megértette, hol a helye. Hogy ezután mi történt, csak a Facebook-, Instagram- és persze a Youtube-videókból tudom.

Egy évvel később kezdődött. Érettségi szünetem volt, és egy újabb végigtanult nap után valami pihentető ASMR-videót kerestem. A sminkesek a kedvenceim. A tégelyek, ecsetek koccanásai, a videokészítő suttogása tökre ellazít. De elalváshoz szoktam hallgatni erdőzajosot is. A halk madáracsicseregéstől, zörejektől mintha a szabad ég alatt táboroznék.

És akkor a Youtube elindította ezt a mukbang videót. Biztos, mert nem sokkal azelőtt mutattam egy barátnőmnek ilyeneket. Mindketten kiakadtunk. Ez az ASMR-videók meggyalázása. Először át akartam tekerni. Egy híres angol mukbangos, Little Mary európai konyhaturnéjának a budapesti állomásáról szólt. De akkor megláttam a videóban Áront. Ott ült a gulyáslevesel, hurkával, pörkölttel, mézes, napraforgós, csokis, körtés országtortájával megpakolt asztalnál. Kicsit még kábán a meglepetéstől, de büszkén, hogy ő lehet a magyar konyha guide-ja ennek az emberhegynyi nőnek.

A kukkolók kíváncsiságával és az undortól felfordult gyomorral néztem, ahogy gulyásleves-foltos ujjait szopogatják, állukon végigcsorog a hurka véres zsírja, nyammognak a pörkölt cupákján, közben pedig teli szájjal istenítik a magyar konyhát és Little Mary-t, aki felfedezte a mellette ülő, istenáldotta mukbang-tehetséget.

Hét percig bírtam. Aztán hányingerrel küszködve kikapcsoltam. De tuti mindent megettek. Áron pedig új hivatást talált. Zsírcsorgós, átcsámcsogott videóiban népszerűsítette a magyar konyhát. Közben egyre jobban elhatalmasodott. A töméntelen kaja mellé mindig cukormentes üdítőket vagy 100%-os gyümölcsleveket ivott. Egy videójában elmondta, óvnia kell a munkaezközét: a fogát. Groteszki...

Az említett undorodó kíváncsisággal figyeltem, hova fajul ez az egész. Gondolkoztam rajta, hogy ráírok: mi van, ha rántott csirkemelles tejfölös lángost csinál? De mégse. Ez már nem az én feladatom. Épp elégszer adtam tanácsot. Nem hallgatott rám. Most már legyen hülye egyedül... Istenem! Vajon ha ráírok, másképp alakul? Hitegetem magam, hogy igen. De tudom, hogy nem. Csak jó lenne, ha a lelkiismeretem befogná.

Próbálok elképzelni, hogy jutott ide. Menekült. A szüleitől, ezért jelentkezett Pécsre. Messze van Debrecentől. Ott pedig a magánytól. A gimis haverok Pestre mentek. Senkit sem ismert. Ő meg sosem volt jó az ismerkedésben. Talán elment pár egyetemi buliba, de csak lézengett, nézte a táncolókat, és várta, hátha megszólítják. Albérletben lakott. Egyedül. Talán elsőre neki is véletlenül dobta fel a Youtube ezeket a videókat. Vagy a Google tudta, hogy szeret enni. De örült. Legalább evés közben volt társasága... Virtuális.

Hazaesik este, tele számításokkal, tételekkel, bekapcsol egy mukbang videót, és végre leül enni. Vagy egy metalkoncert után másnap délben: felkel, kitér a konyhába (tuti, még mindig azt az anyja kötötte mamuszt hordja), teát főz, és ugyanígy...

Senki sem piszkálja. A „vendégei” osztoznak az evés imádatában. Egyre jobban beszippantja a virtuális valóság. A vloggerek sokat mesélnek. Gyerekkori traumák, saját karrierjük, kedvenc kajáik, filmjeik, a hét legérdekesebb pillanataik... Elhiszi, hogy ismeri őket. Talán még válaszol is. A videók csámcsogással teli szüneteiben ő is mesél. Nekik mer. A sok lenyelt fájdalomról. Meghallgatják. De nem adnak kéretlen tanácsot.

Egyre ritkábban megy koncertre. Pestre Vencelékhez. Fontosabb, hogy otthon maradjon, várja egy kedvence újabb videóját. Persze, ezt nem vallja be senkinek. Különböző ürügyeket talál ki: rossz a mosógép, a hűtő, fáradt, zh-ra tanul... (Ez utóbbi a legvalóságostólenebb.) Bár lehet, az egyetemen már szorgalmasabb volt. Eleinte talán. De aztán egyre népszerűbbek lettek a videóik.

– A munkám mellett már nem jutott idő a tanulásra. Ezért passzívtartottam magam. De egyszer még befejezem – fogadkozott egy, az állami kitüntetés miatt készült interjúban.

Áron videóira először gyorsbüfék, kifőzdék haraptak rá. A magyar konyhabemutatók után jöttek a szakácsspecialitások, lassú és gyorsétterem-promóciós videók, zsűrizés főzőversenyeken...

Talán itt találták meg. Többször bejelentkezett főző tudományáról híres... vagyis hírhedt politikusok mellől.

Micsoda dilemma! Érdekelte a politika, de nem szerette a csinálót. Legalább ennyire a nemet mondást sem. Jól is eshetett a felkérés. Micsoda fricska ez az apjának! Mások pont azért szeretik, mert sokat eszik. Sőt, meg is él belőle.

Még el sem oszlott a politikusi videókból áradó lángos, hekk, sült kolbász szaga, már jött a hír: Székely Áront a magyar konyha népszerűsítéséért a köztársaság lovagkeresztjével tüntetik ki. Tudta, mi vár rá? Figyelmeztették, csak elengedte a füle mellett? Vagy fordítva. Pont azért fogadta el a díjat. Nem akarta átvenni, de nemet sem tudott mondani. Így legalább megúszhatta.

Sajnálom magamat, mert sokáig a legjobb barátom volt... Több annál. Az első szerelmem. Sajnálom őt: a zseniális matematikust, aki lehetett volna. A sodródó fiút, aki sosem tudta lerázni a világ véleményét. Kicsit magunkat is. Mert nem hitte el, hogy szeretem. És nem ismerte be, hogy ő is engem. Mert ő is... Vagy ezt már csak bebeszélem?

Nézem a szüleit. Az anyja zokog, az apja összetört. Valami bünbánatféle van a szemében. Vagy csak képzelem?

– Nagyon megváltozott – sóhajtja mellettem Vencel. – Mikor mi Pestre mentünk, ő meg Pécsre. Bezárkózott. Nem sokat mondott az ottani életéről.

– Az baj – hangom a szomorúságtól fátyolos, szinte suttogó.

– A videói nem tetszettek, de a sikerének örültem. Boldognak tűnt. Néha panaszkodott, hogy fáj a bal válla meg a mellkasa. Mondtam, hogy menjen dokihoz, de nem ment.

– Nem vagyok meglepve. Bár ha elmegy, valszeg akkor is szívinfarktust kap.

– Bárcsak Pestre jött volna! Akkor nem távolodunk el, és... – tétován elharapja a mondatot.

Mindenkinek van valami megbánnivalója. Döntések, bárcsakok.

Jön a pap. A gyászbeszéd személytelen. Semmit sem tud a kudarcok, megaláztatások, sikerek, örömök hosszú soráról. Tényleg boldog volt sikeres vloggerként? Vagy csak azt érezte: Megmutattam nektek?

2020, BUDAPEST

A nappali sötét, csak a hatalmas képernyő fényei villódnak hideg színekkel a szobában. Egy kényelmes kék kanapén ülünk, amerikai sorozatot nézünk, fél testem az ő mellkasán nyugszik. Én mindjárt álomba merülök, ő figyelmesen követi az eseményeket a képernyőn. Barnával három hónapja ismerkedtünk meg. Nem egy kirobbanó szerelem a miénk, csak lassan, óvatosan próbáljuk egymást szeretni. A röpké három hónap alatt már kialakult egy bensőséges rutin, és mostanában szeretem az ilyen eseménytelen hétvégeket vele, amikor szombaton délig alszunk, a komótos reggeli szex után Barna kisiskolásoknak való csokis müzlit eszik, én egy fél grépfrútot. Délután le sétálunk a közeli cukrászdáig, sorban állunk, mert a járvány miatt, hiába a cukrászda hodályméretű belső tere, egyszerre csak két vásárló mehet be. Várakozás közben beszélgetünk, időnként mellékesen csókot nyomunk a másik maszkjára. Vasárnap szelet húst veszünk a hipermarket hentesétől, kicsit vitatkozunk, hogy csirke vagy sertés, aztán hogy rizs vagy krumpli, végül győz az erdélyi ízlés, és a hentes lesz a fél kiló karajt, a zöldséges ládából pedig kiválogatunk másfél kiló krumplit. Megyünk még három felesleges kört a sorok között, mert Barna szeret csak úgy, céltalanul nézelődni a boltokban, közben átkarolja a nyakam, én az ő derekát, így nézegetjük a portékákat. Végül, ha már sokadszor is felcseng a bemondó vészjósló hangja, hogy tíz perc múlva zárunk – mert Barna leginkább a zárás idején szeret csak úgy, céltalanul nézelődni –, felkapunk egy üveg bort is, és a kasszához gurulunk.

Hazafelé belesüppedünk Barna kényelmes autójának ülésibe, a kinti kánikulán túl kellemes huszonnégy fok legyezget minket a sötét terepjáróban. Azon vitatkozunk, milyen filmet nézzünk aznap este. Vacsora után ránehezedünk a kanapéra, Barna szinkronizálja a képernyőket, a laptopét és a szerinte ósdi TV-képernyőjét – most már tényleg venni fog egy szuperokosat, egy legújabbat, amivel nem kell ennyit szarakodni –, és felcsendül a főcímdal. Amerikai sorozat győzött aznap este, egy politikai thriller. Én már láttam egyszer, ezt ajánlottam, így viszont az első negyedóra után, az otthonos hangok közt szemem kezd lecsukódni. A Barnác élénken figyel. A fejezet zajlik, hatalmas fekete dzsippekkel furikáznak a szereplők város-szerte, mindenkit nagy testű biztonságiak védenek. Nem tudni, kitől félnek úgy ezek a magabiztos emberek, arcuk majd szétpattan az önbizalomtól,

mégis fegyveres alakok kell vigyázzák minden lépésüket. Már csak résnyire nyitott, fél szemmel követem a történéseket, egy irodában szabadulnak épp el az indulatok, valakik a kopasz főszereplővel ordibálnak.

Ekkor Barna a távirányító után kap, és egy nyomással megállítja a képkockát. Hirtelen feljebb ül a kanapén kihúzva magát alólam, erre én is kénytelen-kelletlen feltápászkodom az álomba ringató mellkas-pamlagról, amely Barna lélegzetével egészen idáig föl-le ringatott.

Barna zavart.

– De... Ez most tényleg akkora baj? – kérdi tőlem méltatlankodva, én hirtelen nem értem, mire vonatkozik a kérdés, kicsit lemaradtam az elmúlt andalító percekben. Szemhéjaimat igyekszem feljebb tornászni, Barnára nézek kérdőn, aztán a képernyőre fagyasztott főszereplőre, aki kétségbeesett tekintettel néz vissza rám. – Mármint oké, ez egy politikus, akit kurvázáson kaptak, ez tényleg gáz... mert hát politikus. Egy közszereplőnek gáz. De tegyük fel, egy sima srác, akinek nincs barátnője, ha hív egy kurvát, az most tényleg ekkora baj?

Barna mondatával, mintha nemcsak pamlag-mellkasát rántaná ki alólam hirtelen, hanem az egész házalapzatot. Az imént már majdnem elaludtam, most szemhéjaim egyszerre tágra nyílnak, és hitetlenkedve néznek barátomra. Egy fél pillanatig nem is tudok mit mondani, csak tág pupillákkal bámulom őt a sötétkék fényben, mint aki most látja először.

– Ne már, ez nem olyan nagy dolog – teszi hozzá ő, tágra nyílt szemeimet látva. A képernyőn kimerevített főszereplő megállítás előtti utolsó mondatai talán épp ezek voltak: mi olyan nagy dolog ezen, csak néhány kurva.

Meredten nézek rá, és lassan, tagolva ejtem a szavakat:

– Ezt most nem mondod komolyan, ugye?

– Hát... de. Mármint figyelj... Tegyük fel, persze nem rólam van szó, csak úgy általában. Szóval tegyük fel, van egy férfi, aki már ezer éve nem volt nővel, és hív egy hivatásost, abban mi olyan rossz? Nem bánt meg vele senkit. Tiszta ügy, fizet neki, és kész, ezért nem kéne még úgy elítélni...

Te miket beszélsz, kérdezném tőle elhűlve, de a döbbenettől szólni sem bírok. Békés merengésemből, a kényelmes hétvégéből maga Barna ránt le a hideg betonvalóságra. Az első kérdésnél felültem, az előző mondat óta kététenyínyt távolodtam a férfitől a kanapé másik vége felé. Váratlan kijelentése nyomán még mindig csak tátogni tudok, még mindig nem vagyok képes gondolatokat és egész mondatokat formálni.

– Na ne izélj, csak feltételesen mondom... – és tétován utánam nyúl a kanapé háttámlája mentén.

Úristen!

– Nyugi, csak tegyük fel, nem kell úgy beleloallnod magad.

– Te tényleg azt tudod mondani egy nő testének a megvásárlására, hogy *ez végül is oké?*!

Még mindig lassan ejtem ki a szavakat, a megdöbbenés nyomatékával terhelve minden szótagot, hangerőm magánhangzóról magánhangzóra nő, és minden szóval távolabb araszolok a kanapé vége felé.

– Na, ne csináld már! – Barna ingerülten a hajába túr, mert bosszantja, hogy máris aggódik. De miért is kéne ezen aggódnia? – Ez nem olyan nagy dolog – folytatja. – És nem is arról beszélek, hogy rákényszerítik a nőt. Mert vannak nők, akik teljesen önként vállalják ezt a szakmát. Akkor meg nincs benne semmi elítélendő. Ő pénzt keres, nem is keveset, a férfi meg lenyugszik, és nem bántott senkit. Ma már kulturált neve is van ennek, szexmunkás, nem a világ vége.

– Na jó, te most szórakozol velem? – kérdem tőle döbbenet. Kevesebb mint két perc alatt a teljes ellazultságból a teljes zaklatottságig jutok. A főszereplővel együtt feldúltan bámulok Barnára – bár a főszereplő feldúltságának oka az enyémmel épp ellentétes.

Hirtelen lőttek a három hónapos idillnek. Már megtanultam, hogy az ilyen időszakok átmenetiek, és jellemző módon inkább rövidebb, mint hosszabb ideig tartanak. Kicsit mindig készenlétben állva várom, mikor üt be valami, hiszen erre kondicionált eddigi életem. És valahogy ezek a jó időszakok mindig rövidebbnek tűnnek, mint az azt követő rosszak. Három hónap, és már azt hiszem, békében, biztonságban szenderegtek egy férfi mellkasán? Hiszen alig ismerem! Kellott nekem amerikai thrillert ajánlani vasárnap estére! Gondolataim eszeveszettül cikáznak, és kilövik a férfire az ezer felmerülő kérdés egyikét, ami épp útjukba akad:

– Ezek szerint te voltál már kurvával?

Barna egyre jobban kezd kijönni a sodrából.

– Dehogyan, nem voltam!

– De ezek szerint eszedbe jutott már, hogy hívj, mi?

Most nem vág rá olyan egyértelmű tagadást, mint az imént. Válasza vontatott:

– Hát... igen.... Volt olyan időszak, hogy eszembe jutott.

Egyre inkább nehezemre esik folytatni ezt a beszélgetést. Igyekszem elboruló gondolataimat lenyugtatni, némi megértéssel megvilágítani. Nehezemre esik, de nagy levegőt veszek.

– Jó. Azt belátom, hogy egy férfi elábrándozik ezen, de hogy te tényleg képes volnál megtenni, ha épp olyan helyzetben is vagy?! Ez mindennek az alja, érted? Nem hiszem el!

– Figyelj, van az a helyzet, jó? Volt nagyon hosszú időszak, amikor egyedül voltam, már kékült-zöldült a farkam, annyira kívántam egy nőt...

– Bazdmeg! És maszturbálásról még nem hallottál?

– Jaj, hagyjál már, az egészen más, te is tudod. A maszturbálás alap. De nővel lenni az más.

– Nem hiszem el, hogy ezen vitatkozunk!

– Én sem!

Rövid, száraz csönd áll be. Barna idegesen a kapcsoló után nyúl, és felkattintja a kanapé melletti állólámpát. A kék mellé végre meleg fény is gyúl.

– És mi a francért nem szedsz fel olyankor valakit, ha? Olyan nehéz az?

– De épp erről beszélek! Az egy csomó energiabefektetés. Odamenni hozzá, udvarolgatni, megfűzni, blabla... És a végén még lehet, hogy össze sem jön. Vagy ha esetleg összejön, akkor meg valószínűleg megbántod a lányt. Hát folyton erről nyafogtok, nem? Hogy valaki felszedett, de csak szexelni akart. Hát igen, van ilyen! De látod, mi a vége, megbántod a nőt. Szóval, ha jó fej akarsz lenni, és nem akarsz megbántani egy nőt, akkor nem sokkal tisztább és egyszerűbb hívni egy kurvát? Senkinek nem fáj, időtakarékos, és még támogatsz is egy nőt.

– Ezt nem hiszem el, hogy ilyeneket mondasz! *Támogatsz* egy nőt? És szerinted hogy kerül mégis oda az a nő, hogy ezt a munkát űzze? Erre még sose gondoltál? Szerinted nincsenek totálisan kihasználva ezek a nők? Szerinted nem nyúlja le őket a stricijük? Szerinted mennyire van már tönkretéve az élete és a lelke egy olyan nőnek, aki erre adja a fejét? Amúgy meg sokkal valószínűbb, hogy kényszerítik... És különben is, nem hiszem el, hogy te úgy gondold, *egészen oké* valakinek a testét pénzért megvásárolni!

Már tájékozom, hátam a kanapé túloldali karfájába ütközik, immár több mint egyméternyi üres felület tátong köztünk. A képernyőn kimerevített főszereplő, aki a jelenetben már leizzadt egyszer, a parázs vitát nézve mint-ha újból leizzadna. Leveszem tekintetemet Barnáról, lábaim a kanapéról, és leforrázott arccal magam elé meredek.

– Na, ne húzd fel magad ennyire, ez most csak egy feltevés...

Barna nyugtatni próbál, értetlenül nézi a hirtelen kiborult lányt, akit nem akarna elengedni, de a saját igazát sem. A háttámlán egyedül marad a keze.

– Csak azt mondom, hogy nem kell úgy sajnálni azokat a kurvákat, ez is egy foglalkozás, ráadásul jól keresnek vele. És különben se legyél olyan naiv.

A világon számtalan formában zsákmányolják ki az embereket, ez is csak egy a sok közül. És nemcsak a nőket. Férfiak is űzik ezt az ipart. Aztán meg van, aki egész életében egy sötét bányában gürizik, és meghal harmincévesen, valakit meg rabszolgaként tartanak. Miért zavar téged pont ez...?

Sötéten nézem az ideget a kanapé végén, akinek szája továbbra is nyílik és csukódik, szokatlan férfi szóözön ömlik belőle... vagy talán pont, hogy szokványos? Lankadatlanul érvel a kurvázás mellett, de az utolsó szavait már nem hallom. Fejem hirtelen iszonyatos zúgásba kezd, mintha tíz fekete terepjáró bögetné a motort odabent. Képtelen vagyok több érvet felsorakoztatni amellet, hogy a kurvák léte a világon égbekiáltó igazságtalanság, kizsákmányolás, rabszolgasors, lélektiprás, semmibevevés és erőszak. Képtelen vagyok újra megszólalni, fejemet az elmosódott képernyő felé fordítom, üveges szemeim mögött egész tavak gyűlnek, már alig látom a nappalit. Barna rendületlenül folytatja okfejtését, hallgatásomat saját igazsága diadalának véli. Meglepődik, amikor egy mondata közepén felállok a kanapé túlsó végéről, és némaságba burkolózva kimegyek a nappaliból. Útközben meg-megcsuklanak térdeim. Halkan behúزم magam mögött a fürdőszoba ajtaját, lerogyok a csempékre, fejem lábaim közé ejtem, szememből egyszerre a fürdőszobaszőnyegre toccsannak a tavak, halk zokogás ráz. A sírás minden múló pillanattal egyre intenzívebb, míg már nem tudok halkan, nagy csuklások rázzák a hátam, hangos nyögések szakadnak ki a tudómból.

Nem bírtam tovább hallgatni. Képtelen vagyok ilyen szavakat hallgatni. Képtelen vagyok elhinni, hogy ezek Barna szájából jöttek ki. Hogy üljek egy olyan férfi mellett, és nézzek vele sorozatot, aki ilyeneket gondol? Hogy vegyek vele szelt húst, és hogy álljak sorba a cukrászda előtt egy olyanal, aki ilyesmit mond? Hogy éljek egy ilyen emberrel?

Visszatarthatatlanul ömlik belőlem a zokogás, a fürdőszobaszőnyeg hűségeseen issza a sok kiöntött sós levet. Nem érdekelnek a bányászok, a politikusok vagy a kéklő farkú, nő nélkül maradt férfiak. Én igenis a kurvákat siratom. Ebben a percben az összes utcalány összes elfojtott fájdalma fáj nekem.

Barna nem jön utánam. Értetlenül ül a kanapén, a főszereplőt nézi. Ez meg mi volt, kérdezné tőle, a férfitől, aki bizonyára megértené. Végignéz az üres kanapén, ahová az este folyamán közéjük ült egy amerikai színész, vagy tíz kurva, egy bányász és egy dagadt strici, érthetetlen módon kitűrták barátnőjét a kanapéről. De hát igazam van, neki sem volt több érve, gondolja, de ahogy egy rázkódó váll hangjai kiszűrődnek a fürdőből, Barna érvei szorongani kezdenek magukban. Lassan feláll, a fürdőajtóhoz megy,

hezitál, visszanéz a kanapéra, ahonnan eltűntek a kétes alakok, visszaigazoláért még egyszer a megfagyott színészre néz, akinek a szemében egyszeriben semmi más nincs, csak végtelen nyomor. Bekopog az ajtón.

– Viola... naa... bejöhetek?

Tovább zokogok, nem tudok válaszolni. Nem tudok többé beszélni. Nincs értelme többé Barnával beszélni.

– Viola... – szólít újra Barna, majd óvatosan kinyitja a befelé mozduló ajtót, leguggol mellém a szűk helyiségben, átkarol, erre én még hevesebben sírok, nem tudok szavakat formálni.

Ő egy utolsót vívódik magában az imént elhangzottakon, végül sóhajt egyet, inkább kint hagyja őket a fürdő előtt. Átkarol és csendben ringat a fürdőkád pereme s a mosógép közti kis térben, amíg zokogásom alább nem hagy. Utána szó nélkül felemel engem, akiből már minden nedv és kedv kifolyt, még a szokásosnál is könnyebb vagyok, tekintetem is teljesen kiürült. Puha lépésekkel beviszi erőtlen testem a hálóba, lefektet a franciaágyba, egy óriási fehér takaróval betakar, és mellém fekszik. Most nem esik jól tőle, idegennek hat az érintése, de tehetetlenül hagyom, hogy átkaroljon, szabálytalan időközönként még felcsuklok.

Ő egy lányt simogat, akinek a gondolat is tud fájni. A gondolatba is bele tud szakadni, hogy szerinte *ez oké*. Fáj nekem Barna, a három hónap, a bizonytalanság. Fájnak nekem a kurvák, a világ kurvái. Akikkel embertársaik elhítetik, hogy nincs más kiút. Akiket embertársaik erre kényszerítenek. Még hogy ősi foglalkozás! Inkább ősi, emberi igény az erőszakra, mások tulajdonlására és bántására. Fájnak nekem a világ nélkülöző férfiai, akik kéklő farokkal, kétségbeesve vagy épp megszokásból hívnak hivatásost, hogy az lejjebb szopja mindkettőjüket a nyomorba, a megalázásba és megaláztatásba. Szípigok és csuklok, míg el nem nyom egy nehéz álom.

Mikor vállam már nyugodt egyenletességgel emelkedik és süllyed, Barna óvatosan hátrálva kikúszik az ágyból, visszamegy a nappaliba. Ha dohányozna, most kimenne a teraszra, és elszívna egy cigit. Vagy kettőt. Csakhogy nem dohányzik. Azért mégis kilép. A nappali hőséghez képest már-már hidegnek hat az éjjeli levegő, az a huszonöt fokos is. Behúzza maga mögött az ajtót, tanácstalanul, idegesen nagy levegőket szív az éjjeli hűvösből, dohány nélkül füstölög. Egy ismeretlen lány fekszik az ágyában, akinek érthetetlen dolgok fájnak.

PÓK

várom az estét hogy elaludjak
hogy idegvékony hálóján a pók
belém ereszkedjen
bele az álmomba
hogy ott majd rendezetlen
rendezhetetlen dolgaimból
hálót szőjön
mert meg kell szőni azt a hálót
a Nagy Pókisten mondaná
indián nagyapám ha élne
s ha egyáltalán lett volna
én vagyok az indián nagyapám
aki hiszi a Nagy Pókistent
és esténként várom
hogy bogra futott időfonalamat
szimmetrikus
látható
tapintható
otthonos formába szője
hogy régi-új otthonomba
költözhessek egy lakható időbe

bátyámnak adtam a karórám
az időt tizenkét évesen és ő
eldobta mert akkor úgy vélte
nincs már szüksége rá
ledobta a nyolcemeletes
tömbházunk tetejéről

azóta az én időm
egy koppanás a garázstetőn
a tik-takból csak a tak
egy monoton ritmus
mint rabnak a csap csepegése

REMÉNY

Álom és ébrenlét között
láttam egy öregasszonyt
aki hajófedélzetről
óceánt nézett
legyen az indián nagyanyám
ha lett volna
volt
én akkor az óceánt nem láttam
csak a szemében
tudtam hogy azt nézi
ahogy csak ő tud nézni
hogy nem látja
de biztosan tudja
hogy az általam vélt
végtelen mögött
van egy tapintható
adott illattal
és nedvességgel rendelkező
fekete föld.

EGY HAL VAGYOK

egy hal vagyok a folyóban
jelenemet a víz mindig lemossa rólam
számam is kitátom
hátha a kopoltyúk lemezén
fennakad valami
de ott a jelen ott is kicsúszik
tetten érhetetlen folyton
eltűnik makacsul
mit neki tátott száj
kopoltyúbuzgalom

néha leúszom
az alsó kanyarulatig
hátha bevár ott valahol
olyankor szégyenkezem
hogy visszaúsztam

évekkel később
pontosan egy nappal azelőtt
hogy kifognának
jövök rá
a jelen ott volt
ott ahol a víz és
a pikkely találkozik
a víz érintésében

POKOLTÓ

Aznap, amikor a román tartalékos helyőrség kivonult a városból, Szabó Rumó segédfogalmazó a polgármesteri hivatal súlyos Continental márkájú írógépét a Kraszna folyóba ejtette. A zsidó templom alatti vashíd korlátjáról fordult a mélybe a szerkezet.

Rumó derékig a vízben állva keresgélte, de úgy látszott, az iszap nyomtalanul elnyelte, nem bukkant a nyomára. Negyed óránál tovább nem is tudott időzni a vízben, rohannia kellett a hivatalba, amely üresen tátongott. A távozó adminisztráció már lassan egy hete átadta az épületet, de rendet teremteni még mostanra sem sikerült. A honvédeket érkezni délután ket-tőnél hamarabbra senki sem tette, de addig még ezerféle tennivaló akadt. A laktanyában nem volt ágy, ahogy melleleg a kórházban sem, mert a kivonulók eladták, ezért még nem volt világos, hogy a magyar katonák hol és miben fognak aludni.

A bevonulás híre óta doktor Udvary, a fogadóbizottság elnöke éjjel-nappal az előkészületeken dolgozott, és ehhez szüksége volt Rumóra is.

Az írógép pénteken romlott el, és mivel a tartalékgépet éveken átalkatrésznek használták, Rumót elszalasztották a Vészka javítóműhelyébe. Csak utána jutott eszébe valakinek, hogy a Lázár-féle boltban eladó egy masina. Udvary telefonált Lázárnak, aki a segéddel azonnal átküldette az új gépet. Nem volt sürgető a Continental, de amikor Vészka mester megjavította, Rumó úgy gondolta, jó lesz azt is üzembe állítani, és elhozta a műhelyből. Csakhogy aznap még egy üzenetet is rábíztak, azt kellett kézbesítenie a Krasznán túlra. Ezzel sem lett volna gond, viszont csak azután jutott eszébe, amikor már az írógépet cipelve elindult, hogy az üzenet a zsebében lapul. Bosszúsan úgy döntött, átkutyagol a vashídon írógépestől, átadja az üzenetet, és csak utána megy a Continentallal együtt vissza a bizottságba. A vashídon azonban már érezte, hogy kikészült. A híd korlátjára helyezte a gépet, fél kézzel előcibálta zsebéből a cigarettatárcáját. Rágyújtani a szél miatt sehogy sem tudott, elengedte a gépet, ami azonnal átbucskázott a keskeny peremű korláton, és nagyot csobbanva elmerült a folyóban.

A híd alatt a néhol derékig érő vízben Szabó Rumó érezte, komoly esélye van a hűlésre, de abban is bízott, hogy hamar megleli a masinát. Ahogy a vízben toporgott, meghallotta, hogy a faluról ünnepelni érkező szekerek

énekelve átdobognak fölötte a hídon. Egy pillanatra megdermedve figyelt, nem hall-e lovasokat is közöttük. Elképzelte, hogy ha a lóháton ünnepelni érkező apja elé vizesen, iszapos ruhával állna, az mit szólna. De csak szekeket hallott.

Mi az istennyilának jönnek ezek ilyen korán, motyogta Rumó, és még egyszer utoljára előregörnyedve beletúrta kezét az iszapba. A meder alján lerakódott hordalék olyan puha volt, mintha légnemű anyagba mélyesztette volna ujjait. Selymes, az érintéstől bodrozódó szivacsba. Nézte maga előtt a vizet, ahogy lihegve matatott a mederben, várta, hogy a keze végre beleakad a masinába, de nem így történt.

Hová az úristenbe eshetett, dühöngött, mert úgy számította, minden lehetséges talpalatnyi helyet átkutatott már.

Káromkodva, vizesen, ügyel-bajjal kievickélt a partra, és megátkozta az írógépet. Hazarohant átöltözni, utána azonnal befutott a hivatalba. Csak a hivatalban, Udvary doktornak panaszkodva vette észre, hogy valami megvágta az ujját. Nem vérzett, de a seb viszonylag mély volt. Nem emlékezett, hogy a héten bármikor történt volna vele valami, és a vízben kutakodva sem vágta meg magát, úgy hitte. Hirtelenjében leragasztotta, azután rohant föl a református templomhoz, hogy ránézzen a dalárdistákra, akik az ünnepi énekműsor főpróbáját tartották.

A presbiterek padjából hallgatta az éneket. Vajon honnan kaparták elő a kottákat, töprengett, mert ezeket húsz évig tilos volt énekelni. Vagy új keletűek volnának, az sem kizárt.

Égő arcát legszívesebben a templom hideg falához mártotta volna, de ahhoz fel kellett volna állnia. Tagjaiban, főképp a vádlijában ólomnehézeket érzett. A lába nem akart engedelmeskedni, mintha nem is tartozott volna már hozzá. Szétfutkosta az elmúlt napokat. Nem volt elég, hogy Somlyón rábízták a díszkapu és a színpad felállításának irányítását, a dalárdát és a szavakat, egy teljes napot szekéren kellett töltenie és végigjárnia a Berettyó mentén a falvakat, összeállítani a díszfelvonulás sorrendjét. A Berettyó melletti falvak között több problémás helységben is járt, például Valkón, ahol jelentős számú román lakosság élt. Azt a megbízást kapta, hogy a pópával itt külön kell tárgyalnia, hogy esetleg nem képviseltetnék-e ők is magukat, de aztán mégsem ment be hozzá. Majd azt hazudja a bizottságban, hogy nem voltak otthon, döntötte el. Kínosan érezte volna magát, és úgy gondolta, megalázó lenne a pópa számára is.

Ha már Valkón volt, meglátogatta a keresztanyját. Mária angyóm először nem ismert rá, utána rögtön sopánkodni kezdett, hogy milyen világot

élünk, hogy a fiú nem beszél az apjával. Rumó már bánta a látogatást, nagynénje, aki egyben keresztanyja is volt, az ő és az apja helyzetére célzott. A látogatás így sietősre sikeredett, Mária ángyóm végül úgy engedte el, hogy feltétlenül leteszi sértettségét, és benéz az apjához.

Véletlenül tudta, hogy az apja, Szabó Gyuri lovasbandériummal készül belovagolni a honvédek fogadására. De azt is tudta, hogy ehhez nem kell ő az apját meglátogassa, elég, ha a pappal egyeztet, aki egy szekéren ülve vezeti a küldöttséget. Legalábbis azt hiszi, hogy vezérli, mert Rumó tudta, hogy az apja fog az élen lovagolni. A második legnagyobb földesúr Bagoson, a bandérium kiállítója nem fogja a pap szekere után nyelni a port. A látogatást ezért igazán rövidre akarta fogni Bagoson. Ám amikor leszállott a szekérről, és belépett a parókiára, a papné rögtön belékarolt, és ott fogták ebédre. Falunk szülötte, hogysisne, aztán meséljen nekünk valamit a városról.

Rumó kénytelen volt asztalhoz ülni. Mi látszik ide Somlyóból, hát hiszen semmi, a pénteki hetivásár ha. És igaz-e, hogy. Igaz, minden igaz, helyeselt Rumó, és ette a galuskát a friss csirkepörkölttel. Hogy ilyen váratlanul, gyorsan megoldódott ez a kérdés, ki hitte volna. Hittünk, mindig is bíztunk benne. De tényleg váratlanul jött. Persze, aki tud olvasni a sorok között, az előre sejtette, de mi itt falun.

Egy bicikliző szakaszt Bagosra is vártak, Rumó már Valkóra menet látta a Bodolai-ház előtt a díszkaput. A templomtól adtuk a fenyőgallyakat, Kethely nem akart a kastélyparkból, nem lehet bárhogy nekiesni az ő fáinak. Télen gallyal, szeptemberben akkor sem, ha jönnek a magyarok. Nevettek.

Kethelynek oka volna pedig ünnepelni, a földtörvények alaposan leharapdáltak a birtokából, jó, hogy a kastélyának még ő az ura, s nem vitte el az adósság. A fia, Pipi fehér lovon járkal, mint a kormányzó. Fehér ló nincsen, esetleg szürke, deres, tiszta fehér, hófehér nincsen, genetikailag lehetetlen. De, de, egy azért van. Nevettek.

Hogy jön-e a kormányzó Somlyóra. Nem tudni, most még biztos nem, Kolozsvárra tart. Csak nem fog lóháton idáig vágatni. Hát nem. Páncélozott vonattal Kolozsvárra, ha már a gyalogos egységek átlépi a város határát Szászfenesen. Hallani sokfélét, hogy Maniu mikre buzdít, és hogy a Monostoron tüntetések voltak a román lakosság részéről. Majd a katonai közigazgatás elintézi. Jó, hogy nekünk is jut egy árva kerékpáros szakasz. Hátha még lovas szakaszt is küldenek. A dandárja Somlyónak tart, Nagyfalunál leválnak a kijelölt szakaszok, s tekernek föl Bagosnak, a Berettyón fölfelé. Szétáradnak, mint vér az erek hálózatába. Csak jöjjenek. Nehéz az átállás, hirtelen jött minden, 3-án a kormányzó bejelentette, s már meg is

indultak. Te csak ne panaszkodj, Rumó, jó helyen vagy, első sorból látsz mindent. Nem is panaszkodik. Csend. Hát az apáddal. Söhajt, sokat nem mozdult előre az ügyük. De miért is a nagy vita. Azért a kis semmiségért, az elvi dolgokért. Nem akarok orvos lenni, ennyi az egész. Hát ti tudjátok. Mi. S ha most betoppanna, fognám a kalapom, és mennék.

De így is menni kell. Nagyfalu, Zovány. Hátha még Ipp is belefér aznapra.

Ipp végül nem fért bele. A zoványi hármás pincesoron mire mindegyik teraszt végigjárta, elnehezedett este lett. Zsongott a hegy. Eh, legyintett, a nyavalya szekerezik még tovább, az ippiak megoldják, menjenek Margittára, várják ott a honvédeket. Somlyón lesz elég falusi nép.

A kántor cigányokat szerzett, nótáztak. Nem kérdezték, hogy már lehet-e azokat a dalokat, amiket múlt héten még csak a homokba vajt pince legmélyén mertek. Most meg a lyuk elé épített prэшház tornácán. A segédjegyző sem csitította őket, sőt, örült, hogy nem Bagoson szakadt rá az este. A parókián majd meghál, hajnalban meg visszaszekerezik Somlyóra.

A tervekre nehéz veresbort locsoltak, a hajnal a teraszosított pincesoron érte. A középső soron voltak. A segédjegyző éjfél körül félrevonult könnyíteni magán, és csak egy óra múlva tért vissza. Elvétette a prэшházat, hiába szólt a cigányzene. A legfelső soron lyukadt ki, ahonnan be lehetett látni a vidéket. Pincéről pincére járt, mert szentül hitte, hogy jó helyen keresgél. A felső sor azonban csendes volt, csak egy prэшházban látott világot. Benyitott. A falhoz húzott lócán egy férfi és egy nő ült. Ölükben két kisgyerek aludt, ülőhelyzetből dőltek szüleiknek. A segédjegyző meglepetten nézte a kimerevített képet. A két ébren lévő ember a részeg segédjegyzőre meredt, de nem szóltak semmit. Hallhatták a ricsajozást. Rumó állt még egy darabig, aztán csendben behúzta maga után az ajtót. Imbolyogva megfordult, csodálkozva figyelte, ahogy lába önálló életre kel, és viszi lefelé a gyalogösvényen. A kántorba botlott, aki a keresésére indult.

Mondja, kérdezte a kántort reggel, nem szakad egymásra ez a sok pince, ahogy lefelé zörögtek? Az egész hegyoldalt kilyuggatták, mint a parti fecskék. Laknak is errefelé? A kántor sápadtan szuszogott mellette a bakon, nem tudott megszólalni, végül a templom előtt lefordították a kocsissal a szekérről. Rumó látta, hogy még mielőtt bemenne a templomudvarra, az útszéli fát ölelgetve kiokádja magából az éjszakát.

Ha nem sietnének, beléphetnének a zoványi fürdőbe, szólt oda Rumó a kocsisnak, de az pont olyan sápadtan hallgatott, mint a kántor. Eszébe jutott

a felső soron a család a préházból, tudni szeretne volna, hogy kik azok, de nem volt kitől megkérdezze.

Rumó végignézett az úton. Szóval itt fog elhaladni a katonai konvoj. Most még minden csendes volt. A szekér úgy rázta, hogy majdnem elment a kedve, hogy végiggondolja, mi lesz itt két nap múlva, 7-én, ha megérkezik a dandár. De végül is a munkaköri leírásába tartozott, hogy mindent alaposan előkészítsen. Akkor abból miért hiányozna az országút számbavétele, amin a honvéd lába fog masírozni.

A kocsis a kátyúkat kerülgette, a nagyját a kisebbek kedvéért. Hát, ez az út jó lesz, ha nem szegi kedvét a bevonulóknak. Elhessegette a gondolatot. A csatatereken rosszabb lesz az út, ha egyáltalán lesz út. S hát csatatér? Arra inkább nem akart gondolni.

De ez a kátyús borzadály azért egy tankot is képes megállítani. Szétrázza alkotrészeire, ha nem másképp. Káromkodott. De nem volt mit tenni. Legalább látják a valóságot, hogy itten miben élünk. Lehet a visszapott országón munkálkodni, javítani, mindjárt az utat, van miért dolgozni, ha már visszajöttek.

Jobb lenne gyalogosan jönniük, tűnődött Rumó. Nem döcögne velük így a szekér. Biciklis szakaszok, lovasok, motorizált egységek mind lesznek, egyeseken, ezen a rossz úton. Aztán a vidék. Most még minden csendes valóban, de majd szombaton. Szombaton minden megváltozik. A házakat nézte az út szélén. Létezik, hogy emberek laknak benne, és még nem is értik, fel sem fogták, mi fog itt történni? És a család a préházban, ők vajon értik, mi következik? Miért nem mondtak semmit? – töprengett rajtuk.

Kibirhatatlanul fáj a feje. Csak a zoványi fürdőre tudott gondolni, de az már hol volt. Vissza nem fordulhattak. Majd akkor Pokoltóra. Danilovicsnénál hamar felforr a víz. A kocsist elküldi a város szélén, ő maga hajt fel Pokoltóra. Így lesz. Csak lennének már ott, ha már látszana a Magura legalább.

Aztán az jutott eszébe, Danilovicsnéhoz mégsem mehet kocsis nélkül. Hogy nézne ki, ha ő fogná a gyepplőt. Nem a segédjegyző megy fel Pokoltóra, hanem Szabó Rumó, a bagosi földbirtokos fia. Danilovicsné is így tudja, annak megfelelő fogadásban részesíti.

Nem sokszor, de néha megengedte ezt a kis luxust magának, hogy annak nézzék, aki ő maga sem akart lenni.

Ebbe pedig sem a híd alatti keresgélés, sem a szekérhajtás nem fért bele. Na, Imre, gyerünk fel Pokoltóra!

A kocsis azonban most sem felelt, csak rácsapott erőtlenül a lovakra.

A dalárda végezetül a himnuszt énekelte el, arra már csak fölállt. A fal érintése valóban jólesett neki. Hogy lehet, hogy télen-nyáron jéghideg a templom fala?

Innen, a templomtól csak egy lépés a Szőlő utca, számolgatta. A dalárda tűrhető volt, miért ne ugrana fel Eller Gizihez, töprengett. Észre senki nem veszi, akkor meg mitől fél.

Nem, úgy döntött, mégsem kockáztat, Gizi valószínűleg nincs is odahaza. Mióta híre kelt, hogy a bevonulással a *Szilágyosmlyó* laphoz felkérlik főmunkatársnak, csak ide-oda röpköd, mint egy buzgó méhecske, ami érzi a nyiladozó akácvirágból felcsapó pollent keringeni a levegőben.

Az apjával nem azért különbözött össze, mert elvetette az orvosi pályát, hanem mert hírbe hozták Eller Gizivel. Bagoson úgy tudták, elvált nővel nem szabad összeállnia egy reményteljes ifjúnak, akinek ráadásul az előző férje zsidó volt. A bagosi papné is tudta, mégis megkérdezték, amikor a felvonulás ügyében náluk járt, ezért is nem mondott igazat. Színházat ő is tud játszani.

Bárcsak otthon lelné, nyögött, és újra a falhoz támasztotta magát. A dalárda tagjai elégedetten fogtak kezét egymással, és váltig fogadkoztak, hogy nem lesz ennél szebb fogadási ceremónia Erdélyben. A segédjegyző megvárta, míg mindenki kimasírozik a templomból, utána ő is kisurrant az ajtón. A hegy aljának kapaszkodó Egyház utcán nem találkozott senkivel, a Csorgó még kihaltabb volt. Bátorságra kapott. Élesen jobbra tért, a Szőlő utca szurdikjában folytatta. Loholt fölfelé, figyelmeztetnie kellett magát, hogy így mégsem állhat Gizi elé, ilyen csatakosan. Számolgatta, hogy Elemér, a Gizi öccse ilyenkor nem lehet otthon, mert nem szokott. Jó, hogy külön házban laknak, de egyik a másik tövében nőtt, szinte egy az udvar. Gizivel megegyeztek, hogy a nő jelet hagy kint, ha jöhet. Csak ők tudhatják, hogy mit. Észrevétlen, semmi jel az, de ők ketten látják.

A Gizi házával szemközti földfalon kapaszkodó somfa ágán azonban nem látta a bádogcsuprot. Csalódottan sóhajtott. Megtörölte izzadt homlokát a zsebkendővel. Neki kéne vágnia a hegynek, töprengett, megkeresnie a nőt. Azután rémülten kapott észbe. Hiszen mindjárt itt vannak a honvédek. Kizárt, hogy Gizi a hegyen mászkálna éppen most, bármekkora kiránduló is. Hol az eszem, valószínűleg tényleg lázas vagyok. Már szaladt is le a hegyről. Az Egyház utcában lassított csak. Már nem volt annyira kihalt a hegyről lefutó utca, mint mikor fölfelé jött. Szekerek érkeztek a városháza felől, a Bem térre tartottak. Kokárdás fiatalok ültek rajta, tizen-tizenketten is egy szekéren, teli torokból nótáztak. A járókelők megéjjenezték őket, azok

felbátorodva még hangosabban énekeltek. Hirtelen jókora csoport verődött össze gyalogosokból, innen is, onnan is kiáltások vegyültek az énekbe, hogy megjöttek, megjöttek. De kicsodák?

Rumó az órájára pillantott, mert maga is elbizonytalanodott kissé. Égett a halántéka, az időérzéke pedig mindig cserbenhagyta, ha a Szőlő utcában járt. De még csak tizenegyet sem mutatott az óra. Rumó gondolkodott, hogy odamegy hozzájuk, és megmondja nekik, hogy a honvédek még messze járnak, de aztán látta, hogy néhány nemzetőr érkezik, és lecsillapítja a társaságot. Elsősorban a szekerekkel beszéltek, hogy ne ricsajozzanak, arra majd ráérnek este, ha már az ünnepségen túl vagyunk.

Jó, akkor irány a Bem tér, döntötte el a segédfogalmazó, és már loholt is. Titokban remélte, hogy Eller Gizit ott találja. A téren azonban csak a cserkészek unatkoztak. Reggel óta másodjára seprik fel a teret, panaszkodtak, és elfogyott két hordó víz, mind szétspriccolták a por ellen, inni meg nem jut. A dobogó igazán szépen mutatott. Rumó tudta, hogy két egész erdei fenyőt pusztítottak le érte az Újváros lankáiról. Mélyen belelegezte a szédítő gyantaszagot. Csak a halántéka ne lüktetne annyira.

Hol lehet Gizi? Látni akarta, azonnal. Talán a bizottságban van, interjút kér. Akkor irány a városháza.

Egyre több falusi szekérrel találkozott, holott világos utasítást kaptak, hogy a lovakat a Krasznán túl, az újvárosi folyóparton kell kifogni, és onnét gyalogosan átjönni, rendezett sorokban. Nem ért semmit a falusi körút, kesergett a segédjegyző, és megborzongott. A gyomra a nagy ivászat után nehezen jött helyre. Danilovicsné kúrálja sem segített sokat, pedig két órán keresztül áztatta magát a fekete vízben. A zoványi esetet hibáztassa pocsék állapotáért? Máskor is berúgott, egy nap alatt általában helyrejött. A fene a nehéz veresborát, szitkozódott.

A Pokoltón szerencsére nem talált senki más fürdővendéget, nem láthaták, milyen szánalmas állapotban van. De így, ilyen gyengén, étlen-szomjan mégse ülhet a forró vízbe. Danilovicsné rántott disznóherét szolgált fel, mellé borszéki vizet. Alkoholt nem javasol feredés előtt.

Miután végzett az erőt adó étellel, átbotorkált a kabinokhoz. Hallotta zubogni a vizet, ahogy valaki odabent a dézsát töltötte. Elfelejtette megkérdezni a kabinszámot, úgyhogy a vízcsobogás után tájékozódott. A kabinok előtti hosszú folyosó visszhangja azonban összezavarta, mintha minden csapat egyszerre nyitottak volna meg. Sorra tárta ki az ajtókat, a negyedik volt az övé. A gőzben nem látott senkit mégsem a kád körül, kimehetett, míg ő keresgelte a kabint. Vetkőzni kezdett. Sajnálta, hogy nem a hármast

kapta. Becsukta a szemét, miközben az ingét gombolta. A keze nem a saját keze volt, hanem az Eller Gizié. A hármaskabinban voltak, a nő mellbimbója finoman hozzáért a mellkasához, ahogy a gombokkal babrált. Hideg vízcsepp a forró bőrhöz.

A városházán azt mondták, Gizi az előbb ment el. De jó, hogy jössz, a várkertben nem állunk még sehogy, hol az istennyilában késnek a koszorúk. A segédjegyző megpróbálta összeszedni a gondolatait. Eller Gizi nincs itt? A turulmadaras emlékmű koszorúzására a Bem téri fogadóünnepség után kerül sor, mondta gépiesen. A koszorúkat a bejárati bástyában helyezük el addig is, gyakorlati megfontolásból.

Látni akarta a nőt.

Udvary meredt szemekkel nézett rá. Az legalább ötven lépés. Mégis hogy kerülnek azok a koszorúk a kellő időben a megemlékezni kívánók kezébe? A segédjegyző nem tudta. Közelebb kell vinni.

Rumó alámerült a sötét színű vízbe. Az elmúlt nap összes idegessége, legfőképp a szekér rázkódása elől különös, néma burokba csúszott. A burok befogadta őt, nyálkás meleg vette körül. Mozdulatlanul feküdt, lehunytt szemhéjára a víz gyengéden rácsukódott. Próbált minél hosszabb ideig benne maradni, ameddig csak a tüdejébe préselt tartalékkevegő engedte. Női hangot hallott. Igen, ő lesz az. Kinyitotta a szemét. A fürdővíz sárga levében azonban nem a Gizi alakja jelent meg, ahogy várta, hanem a pincében ücsörgő családé. Román szavakat hallott, de nem fogta fel az értelmüket. A lócán üldögélő nyugodt arcú nő arca egyszeriben síkításba torzult.

Rumó rémülten ült föl levegő után kapkodva. A mellkasa feszített, megkapaszkodott a betonkád peremében, de felhúzni nem tudta magát. A keze görcsösen szorította a kád szélét. Csapódott a fürdőház ajtaja. A segédjegyző kiáltani akart, de vagy túl halk volt, vagy egyáltalán nem is jött ki hang a száján. A kád szélén egy bádogcsupor állt, amivel hideg vizet öntenek a forróhoz. Megmarkolta, és teljes erejéből a kabin ajtajának vágta. Odakint abamaradt a csoszogás. Hirtelen csend lett, Rumó a lélegzetét is visszafogta, felkészült egy újabb kiáltásra. Nem volt rá szükség. A kabinajtó óvatosan kinyílt. Fiatal lány dugta be a fejét. A padlón heverő behorpadt csuporra nézett, majd a kád peremét markoló férfira. Segíthetek, kérdezte. A férfi bólintott. A lány tanácstalanul körülnézett, felkapta a férfi ruháit, és a kádhoz vitte. A segédjegyző fölneézett a lányra, aki csak ott állt a ruhákkal. A lány végül letette a kád peremére. Rumó látta, hogy az ing ujjai belelógnak a fürdővízbe, de nem mertte elengedni a kád peremét. Nem akart újra alámerülni. A lány megfordult, és kicsoszogott a kabinból. Rumó kinyitotta

a száját, hogy utána kiáltson, de nem tudott. Behunyta a szemét, de ekkor megint a lócán üldögélő családot látta. Mikor kinyitotta, a lány újra ott állt előtte. A kezében vödört tartott, majd hirtelen az edény teljes tartalmát a férfira zúdította. Rumó felordított a jéghideg víztől. Végre hang jött ki a torkán, csodálkozott el, és a nyomást sem érezte a mellkasában többé. A lány sarkon fordult és eltűnt. Rumó felállt, kilépett a kádból. Magára öltötte egyenként az átnedvesedett ruháit.

Odakint tűző napsütés fogadta. A kocsisa az árnyékban aludt. Rumó az órájára nézett. Kétszer hatvan percet volt odabent.

A koszorúkat áthordatta az emlékmű közelébe. Kutyául érezte magát, le kellett ülnie. A várkerten keresztül emberek csoportja igyekezett a Bem tér felé. Dél már jócskán elmúlt, de csak találgatni tudta, hány óra lehet. Föltápáskodott a padról, megindult az emberek nyomában. Elviselhetetlenül forrónak érezte a halántékát, lüktetett a feje.

A bank épülete előtt, a leánygimnáziumtól lejjebb a térig sűrű embertömeg álldogált a járdákon. A segédjegyző átverekedte az embereken magát, de még a Bem tér közelébe sem ért, amikor meghallotta a gépek zúgását. Figyelni kezdett. A motorzúgás a somlyócsehi út felől hallatszott, és egyre erősödött. Jönnek, adták egymásnak hátra a szót az emberek. Az út két oldalán állók átkiabáltak egymásnak izgatottan. Az úttestről igyekeztek lehúzódni, legalábbis a tér magasságában, de a tértől följebb teljes szélességében elfoglalta a tömeg. Hiszen csak a Bem térig jönnek, a tértől följebb nem fogják használni az úttestet. A segédjegyző még előrébb küzdötte magát. Azon töprengett, hogy hol csatlakozhatott és hogy csatlakozott-e kellő időben a falusiak díszmenete a bevonulókhoz. A díszkapun innen állt, és várta felbukkanni az emelkedőn az első honvédeket.

A riadt kiáltásokat ekkor hallotta meg.

Valami történik ott elöl, az emelkedő előtt, a kaptatón.

Látnia kell Eller Gizit, zakatolt benne.

És teljes erőből előrébb tülekedett, egy piros-fehér ruhába öltözött pártás nőt kellett odébb löknie, de megtette.

Végre szabad teret látott maga előtt.

A rémült kiáltásokkal az emelkedő innenső oldalán álló tömeg sem tudott mit kezdeni. A hátrébb állók nem is igen foglalkoztak velük, hozzájuk a kiáltásban rejlő fenyegető él eltompulva jutott el, mint a visszhang, amit túl sokáig dobálnak a hegyoldalak.

Rumó és vele együtt több száz ember, akik az első sorban álltak, látták meg a román helyőrség első gépjárművét. A segédjegyzőnek földbe gyöke-

rezett a lába. A teherautó mellett gyalogosok meneteltek, feltűzött szurony-nyal. A magyarok bevonulására érkezett emberek szanaszét futottak, kapualjakba húzódtak, vagy egyenesen az út menti házakba mentek be. Rumó a díszkapu előtt állt. Fölnézett rá. A kormányzó és a miniszterelnök arcképei bámultak vissza rá. Letépett egy hímezett terítőt, és a kaput tartó gerendákba vert hágcsókon föllépkedett az arcképekig. Üggyel-bajjal letakarta a kormányzót, utána a túloldalon Telekit. A kivonulók már nagyon közel jártak. Rumó látta a meglóduló tömeget, akik végre felfogták, hogy el kell tűnniük az utcából. Rumó lemászott a díszkapuról, és ő is rohanni kezdett. A gyalogos katonák puskatussal döngették a kerítéseket. Eldobott zászlókat, bokrétákat, fenyőgallyakat látott a földön szerteszt. Átfutott a túloldalra, be az obeliszk mellé, amit a pestis emlékére emeltek a somlyaiak. Pontosabban azért, mert a pestis elkerülte a várost. Az első teherautó elérte a díszkaput. A ponyva alatt katonák ültek, és puskatussal a platón doboltak egy ütemre. Az autó súrolta a kapugerendákat, de nem tett kárt bennük. Csak most ne történjék semmi, csak most maradjon mindenki higgadt, imádkozott a segédjegyző. A leányiskola felé nézett, látta a kotródó tömeget, ahogy beáramlanak a mellékutcákba, le a várkapu felé vagy fel a Csorgó utcába. Pillanatok alatt kiürült a főutca. A teherautók után egy tank dübörgött, az már nem kímélte a díszkapu gerendáját, nekihajtott. A kapu megdőlt, de nem rogyott össze. A lovasok alatt idegesen táncoltak a hátasok. Villámgyorsan történt. A menet máris eltűnt a városháza előtt. Rumó úgy számította, most hajtanak át a vashídon.

Az utcára árnyékként ráhúzódó némaság és por, ami a katonák után maradt, torkon ragadta. Köhögnie kellett. A lázról megfeledkezett pár percre, de most megint végighullámozott rajta. Innia kell, muszáj meginnia valamit.

Az utcára lassan kezdtek visszazálingózni az emberek. A nemzetőrök, akik a kivonulók felbukkanásakor éjszél voltak, és igyekeztek beterelni a tömeget menedékbe, most a városháza felé igyekeztek. Zavarodottak és ijedtek voltak, elmúlt a korábbi határozottságuk. Néhányan nekiálltak visszaegyenesíteni a megsérült díszkaput. Rumó nem akart a városházára menni. Eller Gizit akarta.

Danilovicsné vendéglőjében egy árva lelket sem talált. Az asztalokon váza, benne kókadó őszi virágok. Valahol nyitva felejtettek egy ablakot, a huzat lobogtatta a sárgára kopott függönyöket. Zsírízű szag úszott a levegőben. Rumó a konyha felé indult. Danilovicsné disznóháját olvasztott. A segédjegyző pénzt vett elő, letette az asztalra Danilovicsné keze ügyébe. A nő futólag ránézett, de a nagy fakanalat nem engedte el, hogy eltegye a pénzt.

A lány, kezdte a segédjegyző, de Danilovicsné tekintetéből megértette, hogy nem kell folytatnia. Rumó bólintott, és kiment. A tó partján a gémeskút mellett megpillantotta a lányt. Intett neki, de az nem akart odamenni hozzá. Kihúzott egy bankót a zsebéből, feléje lobogtatta. De a lány ekkor sem jött oda. A segédjegyző fogott egy jókora kavicsot, letette a bankót a földre, arra meg a követ. A kocsis már a bakon ült. Rumó a fürdőkabinok felé pillantott búcsúzóul, mintha Eller Gizi odabent volna, majd felszállt a szekérre. Mire a Klein-féle téglagyárnál jártak, deket kongattak. A szárítócsűrők egykedvűen álldogáltak, derékig gaz verte föl a tartógerendákat. Mióta Klein csődbe ment, és külföldre szökött, senki nem használta a gyárat. Az igazgatósági épület bejárata üresen tátongott, az ajtaja a földön hevert, az ablak betörve sötétlett, mint egy fogatlan szájüreg, amiből a nyelvet is kitepték.

Az utca, miután tengerpartról csúszik vissza a hullám, hordalékos. A földön szertedobált zászlók, virágcsokrok. Szüleiktől elszakadt gyermekek sírnak, ijedt nevek röpködnek parancsolóan, fenyegetően. A segédjegyző látja Eller Gizit a vámpéület mellől előbukkanni, léptei sietősek, arca lán-gol, a térdén horzsolás. Rumó integet neki, de a nő nem veszi észre. Oda kell mennie hozzá. Amikor végre megérinti a nő könyökét, az olyan képpel néz rá, mintha nem ismernék egymást. Kezében füzet, rövidre hegyezett ceruzájával örülten jegyzetel, és közben félhangosan kíséri a leírt szavakat. Jól van?, kérdezi a segédjegyző, hangjába túlzott aggodalmat kever. A nő feddő tekintete hosszan felkapcsolt lámpás, ami egyenesen a valahol a férfiban lappangó atyáskodó központra veti gyilkos fényét, nem tetszik a segédjegyzőnek. Nem szeretné, ha Gizi túlságosan nagy önállóságra tenne szert. Akkor ő mire lenne jó, semmire. Elviszem, hazakísérem, folytatja, mintha nem fogta volna a nő figyelmeztető pillantását. Gizi összecsapja a füzetét, és nevetve néz a férfira. Vagy inkább, a segédjegyzőnek ez az érzése, nem is rá néz, hanem rajta túl, át és keresztül, mintha szagot fogott volna. Hát elfelejtette, hogy tudósítanom kell. Ezt legalább neki szánta. Hallom, egész nap engem kerestt. Ez kifejezetten neki szólt. Rumó válaszolni szeretett volna valamit, de hirtelen nem tudta, miről beszéljen a nőnek. Hogy beleejtette az írógépet a Krasznába? Vagy hogy valószínűleg belázasodott? Vagy netalán, hogy a minap Pokoltón látta őt meztelenül, ahogy becsukta a szemét? Tessék, itt vagyok. A segédjegyző végül annyit nyögött ki, hogy késnek. Eller Gizi kacagós szemekkel nézett rá. Tudom, fennakadás történt Ippon. Fennakadás?, kérdezett vissza dadogva. Már dadog is, remek, mondta a nő, és megint kacagott. Az egész menetszlop megállt, egy órája vesztegelnek Ippon. Este hétnél hamarabb nem érnek ide. Úgyhogy talán hazamegyek. A

segédjegyző azt akarta mondani, hogy de hát pontosan ő is ezt javasolta, de a nő megelőzte. Jobb, ha most egyedül megyek, mondta. Rumó körülnézett. Hemzsegték az emberek körülötte, és ez most meglepte. Mindene égett, valóságos kazán volt. De mi van magával, megsebesült?, kérdezte aggódva Gizi. Bólintani szeretett volna, de csak legyintett. Nézzte, valaki letakarta a kormányzó képét, felháborító. Rumó a díszkapu felé nézett. Épp akkor szedték le a terítőket az arcképekről. Maga tudott a kivonuló katonákról?, kérdezte a nő. Rumó a fejét rázta. A nagykarolyi helyőrség, magyarázta Gizi, de hogy honnét tudta, az a férfi előtt rejtély volt. Remélem, több ma már nem jön. Nem, ez volt az utolsó, próbált okosat mondani a segédjegyző. Akaratlanul is felkeltette a nő érdeklődését, mert fürkésző tekintettel pislogott a segédjegyző arca előtt. Mégis tud valamit, na, ki vele! Rumó legyintett. Azt ajánlotta a nőnek, hogy mivel föl kell mennie a városházára, egy darabon elkíséri. Az Egyház utca aljánál váltak el. Ma még látom-e, akarta kérdezni Rumó, de Gizi már másvalakivel beszélgetett. Szörnyülködtek a korábbi eseten, majd azután valami vidéki ismerősökbe botlott, akiket fölhívott hűsölni a Szőlő utcába. Este hétig úgysem jönnek, mondta magabiztosan, mintha ő volna a katonai attasé.

Rumó kellő távolságból figyelte a nőt. Igen, ide-oda röpködő méh, aki megérezte a levegőben szétáradó pollenillatot. Gizi csak azután küldött egy pillantást felé, hogy az összes meghívott vendégével egyezsége jutott. Azok már elindultak fölfelé a Szőlő utcába, Gizi maradt leghátulra. Nagyon rövid pillantás volt, semmi sem fért bele. Legkevésbé az, hogy a segédjegyző is velük tarthatna.

Kósa-Szigety Zsófia

(CSUPÁN)
BESZÉLGETNI
TANÍTANAK

Az erdélyi színházi gyakorlat mellőz. Mi mindenről nem vesz tudomást? Mire nincs eszköze, kiépült rendszere, koncepciója? Például a részvételi színház meghonosítására, az újabb és újabb digitális technológiák alkalmazására, a művészeti ágak határterületeinek felfedezésére és, ami a legfontosabb, a kísérletezésre. Ezek számunkra utópisztikus elképzelések. Aligha valósulhatnak meg: szorít az idő- és a pénzhiány, a klasszikus alapokra épülő színházi oktatási rendszer, a szinte nem is létező független szcena, a pár száz éves történelmi lemaradás a nyugattól.

A legtöbb társulat próbálkozik: színházi nevelési projektek, interaktív előadások, egy-egy sétálószínház is becsúszik a repertoárokba. Bizonyára eredményesen, azonban még nagyon távol állunk attól, hogy nemcsak a közönségünknek, hanem magunknak is be tudjuk bizonyítani: igen, ez is színház! Ebbe a régóta tartó kultúrhangulatba érkezik kétezer-huszonhárom márciusában a Rimini Protokoll, a nagybetűs kisvárosba, Sepsiszentgyörgyre. A német színházi csoport nem először szerepel a Reflex Színházi Fesztiválon, amely Sepsiszentgyörgy egyik legfontosabb nemzetközi rendezvényének tekinthető. Kétezer-tizenkettőben a Rimini Protokoll csoportosulás a *Radio Muezzin* című előadását hozta el. Ezt a mai napig emlegeti a helyi közönség.

A Rimini Protokoll a színház határterületein építkezik. Kint vagy bent történik a színház? Van színház klasszikus drámai konfliktus nélkül? Kiből lehet főhős? Melyek a színház eszközei? Ezek azok a kérdések, amelyeket megszokásból, a saját jól (?) bevált rendszerünk korlátai közt maradván, nem szoktunk feltenni. A Rimini Protokoll ilyen és ehhez hasonló kérdésekkel foglalkozik. Emellett nem tart a legaktuálisabb társadalmi jelenségek vizsgálatától sem. Létrehoztak már kamiontúra közben játszódó előadást a teherszállító sofőrök életéről, szituatív kémjátékot, amelyben a szimuláció

résztevői és egyben szereplői maguk a nézők voltak. És olyan produkciójuk is volt, amelyben tourette-szindrómás volt a főszereplő.

A tech-világ találmányait előszeretettel alkalmazó csoport a Reflex 5-re az *Uncanny Valley* című előadással érkezett. A cím némi magyarázatra szorul: uncanny valley-nek nevezzük az ember humanoid tárgyakra, robotokra adott zavaros érzelmi reakcióját: a felismerés kezdeti öröme után ezek a tárgyak tökéletlenségüktől fogva nyugtalanságot, ellenszenvet váltanak ki belőlünk. Magyar nyelven *borzongások völgyére* fordították az angol kifejezést. A Rimini Protokoll alkotói előálltak egy igazi robottallal, a színpad közepére állították, és motorikusan felmondattak vele egy emberi történetet, egy mániás depresszióval küzdő író, Thomas Melle élettörténetét.

Zúg a fülesben a magyar tolmács, alig halljuk, hogy a robot bácsi minden mozdulatát erőltetett, gépi hangok kíséretében teszi meg. Sokan az előadás végéig rá sem jönnek, hogy aki a színpadon áll, nem egy élő ember. Nem olyan helyen ülnek, ugyanis egyes szövegekből pontosan rá lehet látni a Melle alter ego tarkójából kiálló kusza kábelrengetegre. Ezek az adatközlő vezetékek és összetákoltt mű testrészek beszélnek hozzánk. Információt adnak át, érzelmeket, gondolatokat közvetítenek, mondhatnánk, emberi értelemben, hagyományos módon. Egy egész estés monológ, Ted Talk-szerű, az éppen Németországban tartózkodó író életéről, aki néha valódi alakjában is feltűnik egy-egy előre rögzített videó erejéig. Mellének mindig nehézséget okozott az élő szereplés. Az ő hétköznapi küzdelmét megoldhatná ez a robot, akit alkalmanként kiküld az író-olvasó találkozókra: bátrabb nála, nem jön zavarba, és pontos választ ad minden rajongói kérdésre. Nyilvánvalóan, amit mi most a színpadon látunk, az még nem a tökéletes verzió. Még mindent a szájába kell adni, mondanivalóját előre meg kell szerkeszteni és be kell programozni. Összességében sok mindent megoldának a robotok – ezt tudjuk. Azzal is tisztában vagyunk, hogy ez még a jövő zenéje, és kérdéses, hogy lehetséges-e egyáltalán minden humanoid képességgel felruházott mesterséges tudatot létrehozni. Bár még nem tudjuk, mi sül ki belőle, mégis görcsösen nyugtalanít minket a kérdésselvetés. Egyetemesen rettegünk a kontrollvesztéstől. Nézzük a Melléről mintázott robotot, és nem tudjuk befogadni őt – ezt a megkomponált embermásolatot. Csupán intellektuálisan kapcsolódunk hozzá, a felvetett kérdéskörrel gondolkodunk, nem magáról az emberről. Előadás közben viszolygást, utána csalódottságot váltott ki belőlünk az az egy óra, amelyet nem az életnek szenteltünk.

Borzongató hiányt éreztünk, és pontosan ez lesz az előadás legnagyobb ütőkártyája. Megmutatja, milyen az, amikor a színház tárgya nincs jelen.

A jelen időt és a jelenlétet, a színház legegységesebb tulajdonságait veszik el tőlünk. Provokálnak. Ugyanakkor nincs határozott állításuk. Azt kérdezik, mit tesz velünk ez? Nem mondják meg nekünk, hogy az, ami a civilizációkkal történik, jónak vagy rossznak tartandó. Talán ez a legrokonszenvesebb bennük: nem várják el senkitől, hogy döntsön, ők csupán beszélgetni tanítanak. Ebbe a párbeszédbe igenis belefér a többnézőpontúság, ami nem mindennapi tapasztalat a mai társadalomban.

Végül mit tesz a színházzal egy robot? Azonkívül, hogy időnként feldühít és zavarba hoz? Például megkérdezi tőlünk, hogy kinek és miért tapsolunk. „Ha most tapsolni fognak...” – így kezdi az egyik mondatát, feltételes módot használ, és életemben másodjára érzem azt, hogy nem kötelező tapsolnom. Mégis tapsolok. Nem a színpadon álló „kellék-kupacnak”, hanem a mögötte álló alkotóknak, akik bátrak voltak: színházi ellenforradalommal érték el, hogy színházi oltást kapjunk. Azóta is az *Uncanny Valley*-ről vitatkozunk. Újra és újra megosztjuk gondolatainkat, az egyetemenünkön tanárok és diákok együtt vitáznak. Azt hiszem, számomra nem az írói történeti szál vagy a stúdióterem reflektorainak illata tette színházzá ezt a produkciót, hanem a Rimini Protokoll őszinte kérdésfeltevése és válaszkeresése. Ezáltal ösztönöztek engem az elmélkedésre. Egy héttel a produkció után, egy doktorandusz előadását követő beszélgetésen újra szóba jött az *Uncanny Valley* előadás. Az egyik hozzászóló arról biztosított minket, hogy bár vannak robotaink, akik egyre okosabbak lesznek, attól még az élő emberekkel játszott színházunk is megmarad. Lehet, mondja, hogy egy új műfaj van kialakulóban, a robotszínház, de ennek ellenére még nem vész el mindaz, amit évezredek alatt felépítettünk. Talán a legközelebbi Reflex fesztiválon már tematikus szekció nyílik a robotokat használó produkcióknak.

Koncepció, szöveg és rendezés: Stefan Kaegi. Szöveg / Test / Hang: Thomas Melle. Felszerelés: Evi Bauer, Animatronic: Chiscreatures Filmeffects GmbH. A szilikon fej gyártása és művészi kidolgozása / színezés és haj: Tommy Opatz. A szilikon fej gyártása és művészi kidolgozása / színezés és haj, Rework animatronics (2023): Steegmüller Skulpturen. Dramaturgia: Martin Valdés-Stauber. Videotervezés: Mikko Gaestel. Zene: Nicolas Neecke. Gyártásirányítás: Rimini Protokoll / Szállítás: Monica Ferrari. Világítástervezés / Szállítás: Robert Läßig, Martin Schwemin, Lisa Eßwein. Hang- és videotervezés / Szállítás: Jaromir Zezula, Nicolas Neecke, Manuela Schininá. (Az előadást március 26-án, a sepsiszentgyörgyi Reflex 5 első modulján néztem meg.)

Farkas Péter

EMBEREK, ÁLLATOK

És most jól figyelj, mit mondok. Bambi hallotta, mily izgatottan beszélt az anyja, s maga is egyre izgatottabb lett. – Nem olyan egyszerű a rétre kimenni, nehéz, veszélyes dolog. Ne kérdezd, miért. Majd megtudod.

„Tulajdonképpen gonosz idők.” Így kezdődik Wilhelm Raabe elbeszélése, a Sperlingsgasse krónikája. Soha nem olvastam Wilhelm Raabétól semmit. Valószínűleg most sem olvastam volna bele a kötetbe, ha nem szökik a szemembe az első oldal keltezése, rögtön a lap tetején: „November 15.” Ezen a napon a születtem. Olvasni kezdtem. „Es ist eigentlich eine böse Zeit! Tulajdonképpen gonosz idők. A nevetés drága portéka lett a világban, a homlokráncolás és a sóhaj viszont már-már jutányosan kapható. A messzi távolban a háború vérsötét viharfellegei tornyosulnak, a környékre a kór-ság, az éhínség és a szükség kísérteties fátyla borul – gonosz idők...” Szép, kiegyensúlyozott német mondatok. A krónika első napján születtem, szinte napra pontosan éppen száz évvel az első mondat leírása után. Wilhelm Raabe ugyanezen a napon fog meghalni, 1910-ben, még éppen az emberiség addigi mélypontja előtti években. Béke volt, legalábbis a valójában nem is létező Sperlingsgasse vagyis Veréb utca környékén, amelyet akkoriban Spree utcának hívtak, és csak Wilhelm Raabe regényének tiszteletére kereszteltek át egy évszázaddal később Veréb utcára. Béke volt, de vajon miféle béke? Kisgyerekkoromban csak egy madarat ismertem, a verebet. Az a kis csimasz is verébfióka lehetett, legalábbis így emlékszem. Apám a lugas mellett lapátolt valamit, én meg ott lábatlankodtam körülötte. Egyszer csak valahonnan a lába elé hullott egy parányi, még szinte kopasz madárfióka. Apám, aki egész életében földműves paraszt volt, akkor is, amikor pantallós, kiadói emberré vált a fővárosban, szinte meg sem szakítva a mozdulatsort, csak éppen a nyélen igazítva megfordította a lapátot, és a hátoldalával agyoncsapta a fiókát, aztán folytatta a lapátolást. Döbrent rettenettel bámultam, mit tett, de nem mertem megszólalni. Raabe egyébként még ugyanazon a

napon, tehát november 15-én, a születésem napján írja: „Öreg vagyok és fáradt; ideje, hogy átadja helyét a remény az emlékezésnek.”

Volt egy barátom. Meghalt. Olyan volt, mintha a testvérem lett volna. Csak egy másik apától. Ezt jóval később tudtam meg, az olasznál, egy olasz étteremben az Aachener Strassén. Nem járok étterembe, nem bírom a kosztjukat meg a körülöttem lévő asztalokat. A barátom kedvéért viszont elmentem, mert neki szüksége volt erős, tartalmas ebédre. Az ablaknál ültünk, *csendben* beszélgettünk, ő finoman evett egy gourmand tésztát, én pedig kanalazgattam magamba a táplálkozáshoz legoptimálisabb hőfokon föltálalt, világos levest. Lassan, tűnődve mondta a történetet, minden izgalom, ingerültség nélkül, mintha valójában egy akármiféle jól mesélhető, nem különösebben izgalmas, de érdeklődéssel hallgatható történet lett volna. Arról szólt, hogy az apa, az apánk, az apja besúgó volt. Ötven évig nem tudta, aztán megtudta. Szótlanul hallgattam, egyszer-egyszer kinéztem a széles főútra, amely különös módon a robajló forgalom ellenére néma volt. Néha fölnézett, akkor én is fölnéztem, minden jelentőség nélkül egymásra pillantottunk, és rögtön folytattuk a megszakított, előbbi tevékenységünket. Így tudtam meg, hogy mégis két apától vagyunk, akkor is, ha csak egy apánk van. Az egyetlen, kétségtelenül nem elhanyagolható különbség, elsősorban az utódok számára, hogy az övé besúgó volt, az enyém meg nem volt besúgó. Gondolom, szívesen mondtam volna valamit, de nem volt mondanivalóm. Elköltöttük az ebédet, és hosszasan el-elnéztünk hol jobbra, hol balra. Egy ilyen alkalommal vettem észre a közeli, ízlésesen antik tálalószekrény hátsó lába és a fal közötti résben egy iciripiciri egeret. Meglepődtem, hogy egy ilyen finom helyen egérrel találkozom, persze, ez a legnagyobb körültekintés mellett is előfordulhat egy ételleket felszolgáló vendéglátóipari egységben. Nézd csak, jeleztem a szememmel a barátomnak. A barátom oldalt pillantott, nyilván azonnal észrevette a kisegeret, mert elmosolyodott. Éppen akkor lépett oda a tálalóhoz az egyik pincér, valamit pakolt, aztán föltűnt neki, hogy talán két-három centivel kijjebb áll a szekrény, és egyetlen hirtelen, erős, de zajtalan mozdulattal belökte a falig.

Ugyanolyan srác volt, mint a tizenhét éves fiúk többsége. Nyílt arcú, tele hitekkel és racionalitás nélküli bizalommal a létezésben. A helyi hadúrnak azonban nem tetszettek a fogalmazásai, így aztán bevitette az egyik hivatalába, hadd szórakozzanak vele egy kicsit, mielőtt elsimítják az ügyet. Az utolsó napon aztán egy bugylibicskával kiherélték, meztelenül ráültettek egy halom széttört üvegre, aztán pórázon kivonszolták az egyik épület mögötti gyakorlóterre. Két keretlegény letérdeltette a földre, egy gránátot

dugtak a szájába, és távirányítással felrobbantották. A maradékot kétágú vasvillákkal egy zsákba szedték. A zsákot szépen becsomagolták egy amolyan postai csomagnak, és beletettek egy üdvözlőkártyát az anyának: „Ezenel küldjük a fiát. Temesse el, ahogy a kutyákat szokás.”

És monda Isten... mind az egész földön... őt... és ...őket... hajtsátok... uralkodjatok... és úgy lőn. Csak ennyit értettem, ahogy ott ültem a templom lépcsőjén, és vártam valakire. A szemben lévő oldalon két munkás dolgozott légkalapáccsal. Az úttestet törték föl. Hol az egyik dolgozott, hol a másik, néha mindketten. Citromsárga, párnázott fülvédőt viseltek, ők még annyit sem értettek volna a prédikációból, mint én, noha a templom kapuja tárva volt. Az a néhány szó is csak akkor vált hallhatóvá, amikor pillanatokra mindketten megszakították a munkát. Egy hajléktalanoktól vásárolt újságot nézegettem. Az egyik igen rossz minőségű, szemcsés fekete-fehér képekkel illusztrált cikk a hím naposcsibék sorsáról szólt. Furcsálltam a témát, legalábbis egy, részben hajléktalanok által és talán hajléktalanoknak is készült újságban. Többnyire szakipari dolgozók nyilatkoztak az ivar szerinti válogatás nehézségeiről és az ivar szerinti meghatározás következményeiről. A válogatók speciálisan kiképzett szakmunkások, úgynevezett szexerek, akik villámgyorsan elkülönítik a hím csirkéket, akik ettől a pillanattól kezdve már nem napos-, hanem *egynapos* kiscsirkék, miként talán enyhe ironiával, de találóan megjegyezte az egyik nyilatkozó. Ezeket az egyedeket aztán egy narancsszínű, felül nyitott ládába dobják, és mikor a ládák megtelnek, egy üveges ajtajú, légmentesen zárható szekrénybe teszik őket, ötöt-ötöt egymás fölé, tízes sorban, és elgázosítják a csibéket. Az elgázosítás mindössze harminc másodperc, tehát ez a fajta kezelés is a humánusabb eljárások közé tartozik, akárcsak az úgynevezett homogenizálás. Ennek során a hím kiscsirkéket egy speciális, zárt gyűjtőhelyen előbb szénmonoxiddal elkábítják, majd rotációs késekkel működő berendezésekben felaprítják vagyis *homogenizálják* őket. Kevésbé szigorú állatvédelmi törvényekkel rendelkező országokban, vagy az állatvédelmi törvényeket figyelmen kívül hagyó üzemekben egyszerűen csak élve, minden kábítás nélkül bedarálják a hím naposcsibéket. A cikkből azt is megtudhatjuk, hogy erre az eljárásra azért van szükség, mert a hím csirke haszontalan a baromfiágazat számára, nem tojik, genetikai adottságai révén nem hízik elég gyorsan, tartása tehát nem gazdaságos. Közben befejeződött a mise, én is befejeztem az olvasgatást, és magam mellé tettem az újságot. A templomból lassan szállingózni kezdtek kifelé az emberek. Az egyik letett mellém a lépcsőre egy kéteurós érmét, és szó nélkül magával vitte az újságot.

Néhány nappal ezelőtt egy igen érdekes könyvet katalogizáltam. 1933-ban adták ki, az volt a címe, hogy a *Sztyeppék üvöltése*, és a könyvhöz mellékelt gramofon-, avagy sellak-lemezen huszonhat eredeti hangfelvétel volt. Mint kiderült, ez volt az első forgalomba kerülő gramofon-lemez afrikai vadállatok eredeti hangjával. Ezen kissé meglepődtem, elvégre is már majdnem ötven éve létezett fonográf, illetve gramofon. A hangfelvételeket maga a könyv szerzője készítette, egy neves zoológus, a berlini állatkert későbbi igazgatója, aki nemcsak jeles állatbarát és állatvédő volt, állatkertjében például számos, az állatok szabadabb mozgását lehetővé tevő újítást is bevezetett, hanem kiváló pedagógus is, több bájos és tanulságos, állatokkal foglalkozó gyermekkönyv szerzője. Nos, ez a tekintélyes természettudós, több sikeres afrikai expedíció vezetője 1943 tavaszán meglátogatta a varsói állatkertet. Az úgynevezett Ostgebietben már csak itt tartózkodtak afrikai vadállatok, máshol vagy éhen pusztultak, vagy fölfalták az éhező városlakók, vagy pedig átszállították őket a birodalom területére. Dr. W. K., az ilyen típusú látogatásokhoz képest, hosszabban időzött a „keleti térség” legnagyobb állatkertjében, mert az a gondolata támadt, hogy éppen itt, egy társasági szafarival egybekötött expedíciót rendez. Hamarosan vissza is tért Varsóba a szenvedélyes vadász hírében álló birodalmi marsall és annak népes kísérete társaságában. Érkezésük másnapján máris alaposan inspicálták az állatállományt és a területi adottságokat, aztán a harmadik nap hajnalán, teljes vadász-montúrbán ki is vonultak az állatkerti személyzet által preparált terepre. Az előzetes tervek szerint különböző alakzatokban elhelyezkedtek, az ápolók pedig kiűzték a ketrecekől, mesterséges barlangokból az állatokat. A leromlott tigrisek, oroszlánok, sakálok tanácstalanul szédelegtek maguk körül, vagy ácsorogtak egy helyben, és alig akartak eltávolodni megszokott helyüktől. A vadászoknak néhányszor a levegőbe kellett puffogatniuk, hogy végre legalább valamelyest szétszéledjenek, és mint egy igazi szafarin, lelövöldözhessek a körülmények ellenére is még változatosnak tekinthető állományt. Az egyik vadász a különös nevű Ámon G. volt. Sokan furcsállták is a nevét, állítólag ő maga is. Ennek az Ámonnak annyira megtetszett a szafarizás, hogy hamarosan már a szolgálati villája erkélyéről is szafarizott. Nem messze az akkor már üres állatkerttől. Jó időben a parancsnoki villa tágas erkélyén reggelizett. Kávészás közben szívesen figyelte a nyüzsgő tábori életet. Néha fölállt, vállához emelte ismétlő-fegyverét, és kilőtt egy-két foglyot. Az egyikük egyébként éppen egy neves librettista volt, a *Mosoly országának* a szerzője.

Egy természetfilm megy a tévében. Az esti, hétórai hírek előtt szinte mindig természetfilm látható a szomszédos csatornán. Azt nézem minden este, öt-tíz perccel hét előtt, hogy ne a híreket megelőző reklámokat kelljen. Az a természetfilm címe, hogy a *Békák varázslatos völgye*. Valahol a Bajor-Alpok lábainál forgatták. Esetlen, csetlő-botló békák vonulnak, vonszolódnak le-föl az erdei csapásokon, forgalmas utakon vagy éppen meredek sziklákon az ívóhelyük, három idilli tavacska felé. Ha nem zabálják föl őket elevenen a kígyók, a nőstények nem préselődnek szét, fulladnak meg a hátukon cipelt hímeiktől, a hímek nem szakadnak szét a nőstények megtartásáért vagy megszerzésért folytatott szakadatlan harcban, akkor halálosan fáradtan tényleg elérik a vizet, amelybe alámerülve a nőstény végre kipréselheti magából a láncszerű petéket. A magányos hímek, amelyeknek nem jutott nőstény, ugyancsak belevetik magukat a vízbe, és megpróbálják lerugdalni a gyengébb hímeket a nőstények hátáról. Ha ez nem sikerül, akkor egyszerűen csak ráülnek a levegőért felmerülő nőstények fejére, vagy már nem is engedik fölmerülni. Általában egy béka nem elég ehhez, többnyire undorító, nyirkós, bibircsókós fürtökben tülekszenek a kiszemelt nőstények fején, amelyek lassan, kínkeservesen megfulladnak. Miközben a hírekre várok, azon gondolkodom, miért. Mert a film nem ad rá magyarázatot, pedig nyilván van, a természetben semmi sem történik magyarázat nélkül, ott aztán végképp nem. De nem is érdekel már a megoldás, inkább az foglalkoztat, hogy bármilyen okból következően is, de honnan ered ez a fondorlatos, kifundált kegyetlenség? Miféle törvény kényszeríti ki ezeket az ember, az eszes állat számára oly perverznek érzett, az állatok esetében valóban bestiális tetteket? Hogy az isten nemcsak az embert teremtette a maga képére? Hanem minden organizmust, élőlényt? És ha nincs, nem kell már az isten, hiszen mihez kezdenénk vele, akkor miféle rendezőelvnek van szüksége ezekre a kimódolt geciségekre, a gránátokra, az órákon át elevenen zabált húsokra, a vízbe fojtott békákra?

Egy árnyas kerti lugasban ül. Jelentéktelen, ázsiai arc. Éppen úgy nincsenek rajta színek, miképp a környezetén. Hiába vannak lombok, növények, minden fakó, mintha mindenről lesöpörték volna a színeket, és helyükre egyenletes, vékony rétegben hamut szórtak volna. Az öregember hajára, arcára is. Csak a vizenyős szemek válnak el az arctól, kifejezéstelen, halvány nedvesség a szárazságtól. Lassan, halkán beszél, ennyi jön ki belőle. Unja a beszédet, unja, hogy ott ül és kérdezik. A végén mondja is, panaszkodik, mint egy gyerek. Nem lehet pontosan tudni, hogy hány embert öletett meg, a nagyon óvatosak is háromnegyed millió körül kezdik a becslést. A táborok

helyén később igazi csontkatedrálisokat emeltek a turistáknak, a kivágott belek, szemgolyók és mindenféle belsőségek gyorsan megromlottak volna a trópusokon, a csontok jobban bírják. Unja. Unja a beszédet, a kérdezősködést, unja az életet, az emlékezést, bár ez utóbbi mégsem látszik rajta, éppen az ellenkezője, hogy teljesen üres, csonthideg üreg, színtelen, szagtalan, teljességgel jellegtelen. Néha olyan, mintha csak elmélázna, bambán meredve valamiféle tárgyiasíthatatlan, idült világba. A végén azt kérdezi a riporter az öregembertől, hogy hogyan érzi magát. Angolul kérdezi, a vénember meg a maga nyelvén motyog rá valamit. Nyafog. Azt mondja, unatkozik. Azt viseli el a legnehezebben. Az unalmat. És félrenéz a semmibe, egy darabon a kamera is követi, és tényleg nincs ott semmi, csak egy darab a kifakult világból, hamu, mozdulatlanság és üresség. Vajon unatkoznak az állatok is? Vagy csak az ember?

Finta Klára-Enikő

BELSŐ BESZÉDEM FOSZLÁNYAI

JEGYZETEK VÉLETLEN SORRENDJE ANNIE ERNAUX
LÁNYTÖRTÉNET CÍMŰ REGÉNYÉHEZ

ANNIE ERNAUX: *LÁNYTÖRTÉNET*. LÓRINSZKY ILDIKÓ FORDÍTÁSA.
BUDAPEST, MAGVETŐ, 2020.

[1] Tudok-e úgy mesélni magamról, mintha valaki más teste és más emléke lennék? Megkonstruálhatom múltbeli önmagam mások emlékezete és mások teste nélkül? Van-e az emlékezetnek olyan rétege, amely a tudaton nem, csak a testen keresztül érthető el?

[2] 1958-ban még gondolat sem voltam. Az 58-as lány viszont már testében őrizte a *férfitesttel* való első találkozást. Belépett abba a történelembe, ahol függetlenségi háborúk és viszályok vannak, és a saját tragédiák és saját halálok más testekben ismétlődnek.

Van közös a testek tapasztalatában, még akkor is, ha csak a saját testhez lehet igazán közünk, és ezt a sajátot is legtöbbször idegennek érezzük. Ebbe a történelemben 40 évvel később születtem bele. És azóta is sokszor érzem, hogy a saját tragédiáimban mások is osztoznak, és bár idegen vagyok én is sokszor a magam számára, a testem ugyanúgy zúzza magába a sejtek emlékezetét, mint az 58-as lányé.

Nem raktároz, összezúz: mint egy mozsár. Az emlékezet is szerv a testen. Olyan, mint a zúza. Egyre őrlí, zúzza a sejtek között és közé a tapasztalatot.

[3] A test abból a genetikai állományból ered, amely a történelemben, az idő folyamában épp elérhető és konstrukcióra képes. Abból az anyagból valósul meg a fogantatás, amit a történelem és családtörténet rendelkezésre bocsát. Így testesül meg az anyából kiváló érzélem-anyag. Így materializálódik az anya a lányaiban – a születendő test nemcsak a lánya lesz, hanem maga lesz „a büszkesége, a haragja, a műve” (58.).

És később, mikor a lány már eltávolodik az anyai erőanyag terétől és önállósul, elkezdődik az anyai hagyatékok rendezése, az önformálás és a test alakítása. Ekkor kezdődik igazán a test történelmével, a test összes rétegével való megküzdés.

Ez a történet – a saját testtel való megküzdés – valaki más története is lehetne. Az 58-as lány emlékezet-írása nem ebben egyedi. A testen való áthaladásban, a testen keresztüli történelem-megélésben, ennek tudatosításában más ez az énrégény, amelynek megírása küzdelmes és terhes vállalás.

[4] Ebben a történelemben pedig mindeközben lehet nő és *nemnő*. Szűz és *nemszűz*. A kettősség abból következik, ahogy a különböző érzelmi vetületek rétegződnek. Ahogy a jelen énje a múlt énjével keveredik. Az esetlegesség, a test félszége az *Erős vagyok* pillanatában is ott húzódik. A szégyen, a felszabadulás, a fájdalom és minden további megélés egyszerre érhető el, a jelen ingere határozza meg, melyik lesz a domináns, és hogyan ékelődik a jelen érzete a már megélték közé.

Ezért nehéz a nyomozás a valóság után, amikor ez a testen keresztül történik. A test is elbizonytalanodhat, rosszul ékelhet és félrerendezhet megéléseket.

[5] Mégis, ahogy befolyása és hatalma lesz teste fölött, úgy átjárhat saját történelmén.

„Ha elfogadom, hogy az emlékezet megkérdőjelezhető, és még legkérlelhetetlenebb formájában sem vezet el biztosan a múlt valóságához, akkor

is marad egy támpontom: hogy testi következményein keresztül ragadjam meg az s.-i élmények valóságát.” (85.)

Ernaux menstruációja elapadásában, a szüzességben, az önéheztetésben és eszeveszett habzsolásban mind ott van a tett és *nemtett* valósága. De megbízhatóbb-e az izmok emléke az elme emlék-hálózatainál? Nem téveszti-e meg a test érzékelése az elmét? Nem ugyanúgy felejt-e a test, és rendezi át a tapasztalást, mint a képi emlékezet?

[6] Mindeközben, úgy tűnik, a test határai az elmét is lehatárolják: „ennek az elbeszélésnek a kezdő- és végpontja az evéshez és a vérhez kötődik, időbeli határait a test határai jelölik ki” (143.).

[7] *Tartás* – erkölcsi és testi.

[8] A test szégyenérzete, az egyéni szégyenérzet történelmi szégyenérté alakul, amikor szembekerülünk mások testemlékezetével. „Szégyenértéttel tölti el a többiek nevetése és megvetése. Egy lány szégyenértéttel. Történelmi szégyenértéttel, a tíz évvel később felhangzó *a testem az enyém szlogen előtt*.” (96.) Kondicionáltan összeszorul a test, amikor ugyanaz az inger éri. A szégyenérzet meghúzódik a bőr alatt, és feltör az inger jelenlétében, az önkéntelen emlékezet működésében. A regényben az emlékezés dokumentálása a valóság objektivitásával történik – legalábbis ez az intenció, ami az akaratlan emlék-feltolulásban véglegesen megghiúsul. Folytonos kontrollra van szükség, a történet erős akaratú való vezetésére és felidézésére. De az önkéntelen, elágazásokba indító emlékezet nem szervezesebb és előbb felidézés-e?

[9] Az 58-as lány Gide-idézetet másol naplójába. *A vágyaim mindig gazdagabbá tettek, mint a vágyam mindig téves beteljesülése*. (29.) Kölcsönvett szavakkal konstruálja az *én*-t, de ezen túl, még a *rekonstrukcióhoz* is szükségessé válik a kölcsönzés. Kellenek a dalok, a képek, az ízek, a vágyak. *Másoké*. Mások megélésének saját testtérképen való azonosítása.

[10] Az emlékezet a valóság téves beteljesülése.

[11] A test történelemírásának mások a szabályai. „Ami történik velem, és amit tesz, egy és ugyanaz.” (39.) A test átengedése egy másik testnek, egy másik akaratának a saját emlékezet és elme átengedése is – valaki autoritással és bejárással bír a saját történelem fölött. Kiterjesztődik és egyúttal megszűnik a kizárólagos kapcsolat a *saját*hoz. És ez lehet a „férfibrutalitás [külső] törvénye” (41.), de lehet az *öntörvény* belső feladása is. „Nem fiktív szereplőt konstruálok. Dekonstruálok a lányt, aki voltam.” (52.) A történelem felépítése tehát dekonstrukció is, amiben az *én* alakja kivételes szereplő. Van-e az elmének a test fölött rendelkezése és választása, vagy az

események magukkal sodorják a testet, és a választás ebből a sodrásból válik ki akaratlanul?

[12] Az írás tarthatatlan vállalkozás. A test kétségbeesik, ahogy felidéz – és egyre inkább érzi mások emlékezetének fontosságát a saját emlékezet feltárásában. A saját nyelvnek szüksége van újra a kölcsönvett szavakra – egy kölcsönszintaxisra, ami a valóságot kívülről mutatja, és összeegyezteti a *belső* mondat egységeket.

[13] A test biológiai fejlődésének és az élettörténet kibomlásának egyidejűsége. Annak a leírása, ami annyira őrzött és szerves része a testnek, hogy bármilyen, leírására tett kísérlet már keletkezésében is kudarcos és félszeg.

[14] Mások élete kivetül az egyén testére. Mások szavai különféle metabolikus folyamatot indítanak el, manifesztálódnak benne és rajta mások vágyai és akarata. Az izomösszehúzódnásokban, az arc finom összevonódásai-ban megőrződik a mások keltette reakció. Ez is rávésődik, -vonódik az 58-as lány alakjára. Ahogy magát kölcsönzött szavakból építi, úgy az ő testét is kölcsönveszik (*kölcsönbe bocsátja*) – nemcsak ő alakítja, mások is ráírják a maguk emlékezetét. Ez a testemlékezet egy kollektív munka eredménye.

A test bizonyíték lesz az emlékezet valóságára.

A test fájdalma viszont csak a *sajátot* érinti, az mindig belül marad. Ahogy „Nem lehet átrendezni a valóságot” (137.), úgy a fájdalmat sem.

[15] Az írás folyamatához az emlékezet rendezése is kell. Aprólékosan, pedánsan. De az írással egy időben az emlékezet is rendeződik. Maga az írásfolyamat indítja el a feltárást. Ez vezet mélyebbre, ad irányt és felületet.

„Kezdtém irodalmi lényt formálni magamból” (139.), aki úgy éli meg a saját és a *minden* történelmét, hogy érzi és érti: egy napon majd számot kell adnia róla. Írnia kell, és ezért fájdalmasan áthatolni a testemlékezet rétegein. Ez önmagával szembeni felelőssége és másokért való vállalása.

[16] A múltbéli önmaga megismerése nem a mások által való megismerés vágyából indul, hanem abból a valóságból, ahol a saját történet nem választható szét mások történetétől. Mások teste és emlékezete részt vesz a saját történelem megalkotásában.

Ernaux az 58-as lány történetét kívülről írja meg. Felveti az emlékezet megbízhatóságának kérdését, és kijelöli annak a valóságát, hogy az *én* története elválaszthatatlan mások akaratától, emlékeitől és történeteitől. A test és elme ki van szolgáltatva minden őt körülvevő testnek és elmének. És ez, ha nem is alkot kollektív tudatot, átjárást ad mégis mások életébe, hatalmat a történetteremtésben. Megsokszorozza a magyarázatlehetőségeket.

Mások teste másképp emlékezik.

András Orsolya

CSIPKE-ELŐHÍVÁS

ERDÉLYI MAGYAR NŐÍRÓK. SZERKESZTETTE BALÁZS IMRE JÓZSEF.
KORUNK – KOMP-PRESS KIADÓ, KOLOZSVÁR, 2022.

„Mindent behálózó, vékony szálak, fonalak, gombolyagok dzsungel a földben, a puha aljnövényzet, a fűvek és kövek alatt. Fonalainak rettentő ereje van, behatolnak minden apró kis rög közé, befonják a fák gyökerét, s végtelenül lassú mozgásukban egy ideig feltartóztatják a hatalmas sziklákat. A gombaszövedék olyan, mint a penész – fehér, finom, hideg –, ezüstös, föld alatti csipke, nedves telep-azsúrok, a világ iszamos köldökzsínóirjai.”

(Olga Tokarczuk: Óskor és más idők, ford. Körner Gábor)

Az *Erdélyi magyar nőírók* című 2022-es tanulmánykötet előszavában a szerkesztő, Balázs Imre József megfogalmazza a projekt célkitűzését. Ez nem a női szerzők egyéni teljesítményeinek vizsgálata, hanem az, hogy feltérképezze ezeknek az életműveknek egyfajta hálózatát, körvonalazza az irodalmi hagyomány mintázatait. Mivel a női szerzők a (helyi) irodalomtudományos, illetve -kritikai diskurzusban általában a kánon szélére szorulnak, olyan ez a munka, mintha egy eddig láthatatlan, a föld alatt rejtőző, de elevenen lüktető gombaszövedék csipkemintáit tennék hozzáférhetővé a kutatók, vagy mintha egy hosszú ideig csak negatívban őrzött, de rendkívül izgalmas életheletet megörökítő fényképsorozatot hívnának elő.

Hogy ez a megközelítés miért fontos, szintén az előszóból derül ki. Balázs Imre József Menyhért Anna munkásságára hivatkozva rámutat, hogy a női szerzők által létrehozott szövegek mintázatainak láthatóvá tétele olyan erőteret rajzol ki, amely felszabadító a következő generációk alkotói számára. Éppen ezért – a tanulmánykötet célkitűzéséhez alkalmazkodva – az alábbiakban nem a megjelenés sorrendjében tekintem át a belefoglalt munkákat, hanem olyan témák és szempontok köré csoportosítva, amelyek számomra

segítettek megszerezni az erdélyi/romániai magyar nőírói hagyomány 1920 és 2020 közötti mintázatait – lévén, hogy a tanulmányok szövegtöredékei ezt az időszakot öleli fel. Mivel a könyv egy többkötetesre tervezett sorozat első darabja, előrebocsátom, hogy természetesen nem a teljesség igényével történik az erdélyi nőírói hagyomány áttekintése az alábbiakban.

A női szerzők helyzete az (író)társadalomban

Önmagában az is érdekes kérdés, hogy miért szükséges a női szerzők munkásságát külön vizsgálni. Ez felvetődik Nagy Emese Ingrid tanulmányában, aki Ignác Rózsa első regényéről írva kifejti, hogy nem mindig célravezető ezt külön kategóriaként kezelni, mivel beskatulyázza a szerzőket, és beszűkíti műveik értelmezési horizontját. Ugyanakkor természetesen fontos láthatóvá tenni a sajátosan női látás- és írásmódot, hisz ezért született ez a hiánypótló kötet. Így nemcsak ez a könyv, hanem az egész kutatási terület két véglet közötti érzékeny egyensúlyi helyzetben létezik, amit a spanyol nyelvű országok feminista diskurzusának szóhasználatával az egyenlőség és a különbözőség feszültségeként tételezhetünk. Mikor válik az egyenlőség kényszerű uniformizálássá? Hogyan jelenthet a különbözőség kreatív potenciált? Kitől lehet egyáltalán különbözni, azaz mi definiálja a férfi és a női szerepköröket?

Ezekre a kérdésekre igen árnyalt válaszok adhatók, amelyeket a kötet szerzői érzékeny és kreatív módon, filológiai alaposággal közelítenek meg. Az említett szövegben Nagy Emese Ingrid például vizsgálja a férfi és női kritikusok eltérő bírálatait Ignác Rózsa-ról, és kitér a „nőies”, illetve „férfias” jelzők használatának helyi értékére a korszak kontextusában. Csizser Katalin tanulmánya Berde Mária és Tompa László levelezésével foglalkozik. A két szerző szakmai és személyes kapcsolatának dinamikáját érezhetően befolyásolják a nemi szerepek és sztereotípiák, nem beszélve arról, hogy a szövegekről szóló levélváltásban a nemek hierarchizálása a műfajok hierarchizálásában tükröződik.

A női szerzők (el)ismertségi problémáinak sajátos esete a „művészfelenség” szerepköre. Erre példa a kötetben Várady Emese *Tartozás* című köteté, amelyet Balogh Mónika vizsgál, megvilágítva Szilágyi Domokos szerepét abban, ahogyan Várady Emese (nem) írt. Hasonló példa Polcz Alaine életműve, amely az irodalmi kánon peremére szorult, mivel hosszú ideig mindenki csak Mészöly Miklós feleségeként tekintett rá, amint azt Ádám Szilamér említi az *Asszony a fronton* értelmezésében.

Látható tehát, hogy a női szerzőknek már a szakmabeliek (írók, költők, kritikusok) körében sem könnyű érvényesülniük. Erre tevődik rá a nőírók „polgári” társadalmi státusza, amire például Miklós-Dobos Noémi is utal a Thury Zsuzsa önéletrajzi regényéről szóló tanulmányában. Thury házimunkáról, női függetlenségről szóló írásait Miklós-Dobos Noémi Simone de Beauvoir munkásságával kapcsolja össze, és valóban, ezek a témák, szinte korukat megelőzve, a feminizmus második hullámához köthetők.

Fontos azonban megemlíteni, hogy a női szerzők helyzete nem mindig hátrányként definiálható, pontosabban éppen az írásban fordulhat át előnybe. Erre példa a kötetben Balázs Imre József tanulmánya Thury Zsuzsáról. Noha Thury fiatal újságíróként gyakran került olyan helyzetbe, hogy kioktatták, sőt megalázták, de éppen alárendelt pozíciójából fakadóan tudott olyasmikre is rálátni, amire domináns férfi kollégái nem. A helyzet adott, azonban annak szubverziója a kreatív tevékenységnek köszönhető, aminek eredménye Thury periférikus pozícióból megírt, s emiatt eredeti riportjai, köznapi részletekre is kitérő korrajzai, szociális érzékenységre valló személyes interjúi, mindez pedig stílusát is meghatározza.

Női írás

*„– Lehet, hogy hibásnak érzem magam, hogy nem tekintelek nőnek. Idézőjelben. A nőt idézőjelben értem. Vagyis hogy van... vannak jellegzetesen női jellemvonások, tudod.
– Nem értem pontosan, hogy mire gondolsz.
– Olyan tulajdonságok, amik... nőkre jellemzők.
– Azok emberi tulajdonságok. És akkor nincs is szükség már válaszra*

(Obiectiva Theodora)

A tanulmánykötet számomra legérdekesebb kérdése az, hogy miként jellemezhetnénk a női írástechnikákat, illetve hogy léteznek-e ilyenek egyáltalán. Ez a kérdés a kötet minden tanulmányában megjelenik valamilyen formában, és a szerzők igényességére és érzékenységére vall, hogy elkerülik az esszencialista értelmezések csapdáit. Itt is igen kényes egyensúlyról van ugyanis szó: hogyan írhat az ember értelmezést a nemi szerepekről anélkül, hogy sztereotipizálna, és hogyan adhatna bármire is magyarázatot anélkül, hogy banálisá egyszerűsítene a vizsgált problémát?

Úgy vélem, a kötetben az a megközelítésmód körvonalazódik, hogy a nők sajátos életvilága az, ami az írásukat meghatározza. Vagyis nem a férfi és női szerzők eltérő technikáinak magasabb vagy silányabb esztétikai értékéről van szó, hanem arról, hogy nőként a szerző (az ember) másként és/vagy mást él meg, mint a férfiak, és ezért alkotásának fókusza és perspektívája más. Az eltérő technika és poétika a látható végeredmény, de ennek láthatatlan, kevésbé hozzáférhető háttere, forrása az eltérő tapasztalat és észlelés.

Ez olyan szövegértelmezésekből vált számomra világossá, mint Sebestyén Kinga tanulmánya, melyben Berde Mária *Tűzes kemencéjét* Flaubert *Bovarynéjával* veti össze. Sebestyén kifejti, hogy a női perspektíva és fókusz nem Berde művének felszíni része, hanem sajátos írásmódot és struktúrát teremt az elbeszélés számára. Vagyis a *Tűzes kemence* cselekményét nem beszélhetné el ugyanígy egy férfi, már csak azért sem, mert a házasságtörés társadalmi megítélése nagyon különböző a férfi és női elkövetők esetében. Tehát a művészet, amely a valóság szubjektív megismerése, olyan fiktív világot tudhat csak tükrözni, és úgy, amilyet és ahogyan azt a művész társadalmi meghatározottságában érzékel és értelmez.

Hasonló a gondolatmenete Bucs Réka Varró Ilona novelláival foglalkozó tanulmányának: a szerző Varró ars poeticájából indul ki, miszerint csak arról írhat hitelesen, amit ismer, ez pedig a „plebejus világnézet”, illetve „a nő sorsa, a szenvedés”. Bucs Réka a női írás mibenlétére kérdez rá, amikor azt mérlegeli, hogy a sztereotipikusan tökéletes nő képét „szétíró” próza „megteremthet-e egy sajátos női nyelvet”, amely szubverzív és megerősítő (*empowering*). Maga az írás folyamata, a saját történet elbeszélése ágenciával ruhazza fel a női szerzőket és szereplőket, ezáltal a szenvedésként felfogott sors passzív elfogadásának helyét a cselekvés, az alkotás veszi át. Varró Ilona novelláiban a főhősök gyakran irigykednek a csinosabb, fiatalabb – azaz sztereotipikusan sikeresebb – nőkre, áldozatként vagy mártírként viselkednek. A megerősítő, alkotó pozíció lényege, hogy maga az írás egyik véglettel sem azonosul, s ezáltal mindkettőre képes reflektálni, vagyis a kreativitás ebben az esetben akár spirituális felülemelkedésnek, elmélyült szemlélődésnek is tekinthető.

Magára a tapasztalás és az észlelés mivoltára is reflektálnak a kötetbe gyűjtött szövegértelmezések, például az Airizer Andreáé, aki a testi érzékelés szerepével is foglalkozik Hervay Gizella poétikájában. Erdős Katalin Adonyi Nagy Mária verseiről szóló tanulmányának kulcsszavai az emóció, a tapasztalat és a képzelet, így a művészi teljesítmény voltaképpen az érzékenység kifinomultságán és a fogékonyságon múlik. A tapasztalható világ

dinamizmusa, állandó változása az észlelés éberségét és fluiditását követeli meg, s ezáltal lehetnek Adonyi Nagy Mária versei aktuálisak, a mai olvasó számára is nyitottak. Felvetődik a kérdés, hogy az emotivitás, nyitottság, fluiditás vajon tipikusan női tulajdonságok-e. Úgy vélem, mindannyiunkban megvannak a hagyományosan férfiasnak és hagyományosan nőiesnek tartott tulajdonságok is, azonban fontos szerepet játszik, hogy a környezetünk melyeket erősíti.

Történelem és identitás női szemmel

A kötetben több olyan tanulmányt is találunk, amelyek bizonyos történelmi események irodalmi feldolgozásait értelmezik. Ezek között olyan traumatikus időszakok is tematizálódnak, mint a második világháború, a kommunista diktatúra vagy a közelmúltból a pandémia. Itt ismét felbukkan a már említett „alulnézet”, azaz periferikus perspektíva, hiszen az elemzett szövegek szerzői, mint Polcz Alaine, Hervay Gizella vagy Márcuțiu-Rácz Dóra nem ikonikus helyszíneken játszódó, emblematikus történelmi pillanatokról írnak, hanem arról, ahogyan ezek a hétköznapi tapasztalatra, a személyes élettörténetekre hatnak.

Ádám Szilamér a történelmi és személyes trauma összefonódását Polcz Alaine *Asszony a fronton* című szövegében találóan a „kétfrontos háború” kifejezéssel illeti, hiszen az elbeszélő számára párhuzamosan bontakozik ki házasságának krízise és a világháború borzalmi. Fodor Orsolya erről a szövegről szintén a személyes nézőpontot hangsúlyozva ír, a kirekesztettség és megbélyegzettség tapasztalata felől közelíti meg azt. A világháború értelmezését sokkal árnyaltabbá teheti az olvasó számára, hogy a történelmi események az elbeszélő testi tapasztalatában válnak érzékelhetővé. A nyilvános, illetve a privát térhez kapcsolódó események egymásba fonódását Márcuțiu-Rácz Dóra költészetében Fazakas Réka a „the personal is political” feminista jelmondat felől értelmezi, hangsúlyozva a fiatal költőre jellemző szociális érzékenységet és a társadalomrajz interszekcionális voltát.

Az interszekcionális nézőpont a kulcsszava azoknak az értelmezéseknek is, amelyek az erdélyi identitással foglalkoznak. Sebestyén Kinga például az Ignác Rózsáról szóló tanulmányában rámutat a többszörös kisebbség szerepére, tudniillik hogy a nemzeti és nyelvi kisebbséghez tartozók hátrányait halmozza a szűkös anyagi helyzet, emellett az identitáshoz olyan tényezők is hozzátartoznak, mint a nem és a kor. Így az erdélyi identitás a monolit, sztereotipikus beskatulyázás helyett rétegzettségében válik láthatóvá, külö-

nös tekintettel arra, hogy ezt Ignác egyéni élettörténeteken keresztül, azaz nagyon személyesen ábrázolja. Major Gergely Erdélyi Ágnes *Kovácsék* című regényéről szóló értelmezésében az interkulturális tapasztalatokra reflektál, és kitér a szöveg térszerkezetére is. A történelmi események alulnézeti perspektívájára jellemzően ugyanis a cselekmény nagy része privát és periférikus terekben játszódik.

A fenti áttekintést összefoglalva elmondható, hogy az *Erdélyi magyar nőírók* című tanulmánykötet hozzájárul ahhoz, hogy kevésbé ismert női szerzők munkásságáról tájékozódhassunk. A választott szerzők társadalmi helyzete és szakmai elismertsége nem mindig volt méltányos, azonban ebből kreatív és szubverzív módon akár előnyt is kovácsoltak. Ezért a poétikájukat lendületben tartó mozgás az, ahogy áldozatból alkotóvá, ágenssé alakulnak az írás révén. A női írástechnikákat a női életvilág határozza meg, ezért a művekben megjelenő társadalom- és történelemszemléletet az alulnézet, a szociális érzékenység, az interszekcionális nézőpont, valamint a periférikus terek és hétköznapi történések bemutatása jellemzi.

A kötet egyetemi hallgatók, fiatal kutatók, pályakezdő kritikusok munkájának eredménye. Kíváncsian várom az *Erdélyi magyar nőírók* további darabjait, a csipkeminta újabb részeinek előhívását.

Balog Alexandra

„EGY FÉLSZÓ HÁNYAD- RÉSZE FÉR EL EGY VÍZCSEPPBEN?”

BALÁZS IMRE JÓZSEF: *ÉJSZAKÁK A ZENBEN*. PRAE KIADÓ –
LECTOR KIADÓ, BUDAPEST–MAROSVÁSÁRHELY, 2022.

A valódi jelentések feltárásának lehetősége túlmutat a feltételezett bonyolultságon, még akkor is, ha jól ismerjük a körülöttünk lévő anyagot, a megismerési folyamatot és a rendelkezésünkre álló szereplehetőségeket. Balázs Imre József *Éjszakák a zenben* című kötetében ennek a felderítési folyamat-

nak a perspektíváit járja körül, megteremtve a lehetőséget a különböző tér- és időbeli síkokban, dimenziókban való tájékozódásra. Korábbi köteteknek tekintetében az egzisztenciális kérdések szövegekbe ültetése egyáltalán nem meglepő, valamint az a gyermeki hangvétel sem, amelyet olykor alkalmaz, hisz gyermekversei a korosztály szemével és őszinteségével írják le a világot.

A prózaversek húsz cikluson keresztül tárják fel azokat a szemszöveget, amelyek a saját pozícióink megkérdőjelezéséhez vezetnek. Ugyan a borító és cím inkább bizonyos ontológiai válaszok megtalálását mint kérdések feltevését sugallja, viszont a hátoldalra kiemelt szövegrész a kezdeti illúziót rombolja azáltal, hogy a „súlyos szárnyas test” sebzésének és sebződésének oppozícióját mutatja meg. Míg a címben a *zen* a kettősségektől mentes természetszerű megismerésre invitálja az olvasót, a borítón szereplő idézet mégis a dualitás elgondolását teszi meg a kötet keretének. A szövegek révén kialakított útvonalak és fiktív terek között olykor utasítva érezheti magát az olvasó, máskor megfigyelve vagy a szöveg intimitásának megfigyelőjeként, viszont ezek a szerepek nem válnak megterhelővé, hisz a leírások részletessége megteremti a biztonság érzetét, „nézd itt ezt az utcát jártál már itt emlékszel megnéztük ezt a fát a kerítést aztán elbújtam”. (7.) Az aktív és passzív olvasói szereplehetőségek folyamatos kérdéseket váltanak ki, melyekre a szövegnek nem célja választ találni: „van-e értelme a színeknek a föld belsejében milyen egy zöld sárkány mélyen a föld alatt ahol nem láthatja senki őt”? (14.) A *Sárkányenciklopédia* című vers könnyed fellelegzésre ad lehetőséget azáltal, hogy a saját emlékeinkben való keresgélést nyitja meg, hisz a gyermeki állapotot és tudatot idézi fel. A *Dragonológia* ciklus további szövegei a kulturális és irodalmi utalások által ráerősítenek a korábban említett biztonságérzetre: J. K. Rowling és Tolkien világától az óangol Beowulfig térnek vissza. A későbbiekben szintén találkozunk olyan kérdésekkel, melyek a gyermekévekhez hasonlatosan formálhattak bennünket, és a világ megértéséhez, leírásához nyújtanak segítséget, mivel nem egyértelmű, „mi volna a legjobb mértékegysége a fejnek”. (73.)

A ciklusok elnevezései többnyire nyílt utalások valamilyen motívumrendszerre, esetleg alkotóra, viszont a ciklusok a sajátos utaláshálójukkal nem elszigetelődnek egymástól, hanem verseikkel hozzájárulnak a kötet egészének értelemstruktúrájához. Nemcsak a Bob Dylan munkásságán alapuló *Dylanológia* ciklussal találkozunk, hanem a zenész egyik sorával például az *egyszerű* című vers mottójában, de számos irodalmi és mitológiai karakterrel is. A kötetben fellelhető motívumok az alapművek hangulatával is hozzáadnak az olvasathoz, felidézve a már említett szelíd irányítottság érzését. A

versek egyetlen kivételével egyszavas címeket viselnek, melyek tömörségük által elkerülik az egyértelműséget, ahogyan ezt a ciklusok címei is teszik. Balázs Imre József szövegei nem csupán címválasztásban kapcsolódnak egy nagy egységhez, hanem az automatikus írás és álomszerű szövegműködésen keresztül: a versek lélegzetvételei egyfajta szabályszerűséget követnek, mely az alkalmazott technika miatt meglepően hat.

A kötet egyik fő vezérelve a létezők közti egymásra való hatásgyakorlás leképezése és az ebből adódó emlékeztetés, mely a kötet és az olvasó között is érvényesül. A két folyamat összeköti az időt, a teret, a kötet dimenzióit: a valóságserűt és a fantasztikusát. Az *Éjszakák a zenben* ciklus *anya* című verse az észrevétlenség lehetetlenségére világít rá, mivel „ott hever a szobák sarkában az illat és a mozdulat emléke ahogy a sorban kézzől kézre járnak a hasábok s minden fában ott az érintés a növekedés lassú nyoma”. (112.) Ezzel párhuzamosan az emlékezet dimenzióival való szembeállítás által fokozódik az űr és a hiányérzet a *hangsúly* és a *kijátszás* című versekben, melyek a testben és a tárgyakban hagyott kitérőhatáron túl hatást írnak le, a mindenki számára ismert érzéseket és helyzeteket, hisz „elbeszélgetni egy székkal nem olyan mint mikor ott ül benne az akinek súlya ránehezül az akinek emlékeitől megreccsen akitől megbillen de nem dől el soha”. (33.)

Az ember és természet sajátos egymásmellettsége figyelhető meg a *Hervay-asszociációk két ülésben* ciklus verseiben, bár a négy elem (föld, víz, tűz és levegő) hangsúlyos jelenléte által a teljes kötetben érzékelhető a dichotómia elmosódása, a világban való létünk pedig rámutat arra, hogy „Nincs bizonyosabb, mint a növények vágya az életre [¼] Ha elutazol, felismered a benti tájat, épp egy hídon zakatolsz át sós hegyek felé, ismeretlen nyelven beszélgetnek körülötted”. (38.) A szövegek a táj emlékezetén túl bizonyos konstruált viszonyrendszereket is feltárnak, majd az olvasóval íratják át azokat, mivel a kendőzetlen valósága annak, hogy „uralni a síkságot akár egy sínpárt amely előlről hátrafelé halad ha tekintetteddel követed” (68.); teret enged a lelkiismeret-furdalásnak, amit szívesebben feltételezünk másról, mint önmagunkról. Az *egyedül*, *reform* és *vegyes* című versek utazások szakaszait mutatják be, történelmi idők és időtlen urbanizált terek között, melyek ismeretlenül is ismerős emlékeket ébresztenek bennünk, felnagyítva a hasonlóságban rejlő egyediséget.

Az emlékeken túl a világ dolgai és létezői közötti hatásgyakorlás az irányok elmosódásában is érzékelhető, ugyanis a kötetben gyakran felborulnak az ismert viszonyulások, a fent és lent fogalmai, az időt és teret falként elválasztó vonalak átjárhatóvá válnak, és az anyagok sem a megszokott tulaj-

donságaik alapján működnek. Megfordítva ezeket az irányokat, ha „felfelé sírsz az égbe a felhőkbe így lesznek egyre sósabbak” (32.), az átjárás és az itt és most értelmezése kevésbé kötött, „falad áttetsző hát nézheted amint vedrekkel tükkel kaszákkal szűrő- és vágófegyverekkel közelít a holnap délután”. (46.) Ezzel párhuzamosan a kötet a történések súlyát buborékszerűvé formálja, anyagának és alakulásának tekintetében is, mert rávilágít arra, hogy „minden előzménytől újabb előzményig vezet az út”. (46.) A *Hadtest oldalmézetből* címet viselő ciklus nem csupán a jelen paramétereit és jelentőségét írja át, hanem szembeállítja a múlt és jövő képeit és a hozzájuk fűződő értékrendet, de nem jelent ki egyetlen igazságot, csupán felveti, hogy „ami régi akár lehetne jó is de ahhoz elég réginek kell lennie a nem túl régi gyorsan feledhető” (48.), míg a jövő elképzeléséhez rámutat a jelenben való lét intenzitásának sorsfordító erejére.

Az *Éjszakák a zenben* című kötet záróciklusa, az *Apokrif délutánok* a létünk egyszerűségét konklúziószerűen írja le, apró felismeréseket hangosít ki: „nincs semmi tökéletesebb a gyermeknél” (140.), hiszen rám is igaz lehet, hogy „ahol most vagyok, jól látszanak a tengerbe vezető ösvények”. (142.) A *gyűjteményben* felsorakoztatott porszemek, tárgyak, hangok, valamint a mozdulás és mozdulatlanság olyan módon tágitják ki a látószöveget, hogy a legapróbb elemei sem vesznek el jelentésüket.

Balázs Imre József a jelen egyszerűségének kijelentéseivel zárja az *Éjszakák a zenben* című kötetet, visszavezeti olvasóját a jelenbe: megképződik a zen, viszont a hatásgyakorlások leképezésén és az emlékeztetésen keresztül a kettősség és többrétűség értékei rajzolódnak ki, valamint a kapcsolatháló a világ dolgai és létezői között. Az olvasó eddig külső környezetre irányított – és szövegek által megteremtett – gyermeki kíváncsiságát az idézet zárósora arra a jelenre irányítja át, amelyikben ő a gombostű hegyén a hang.

Amik Annamária – György Andrea

POSZTSZOVJET PURGATÓRIUM

SZERGEJ LEBEGYEV: *AUGUSZTUS GYERMEKEI*. SOPRONI ANDRÁS
FORDÍTÁSA. HELIKON, BUDAPEST, 2021.

GyA: A regény egy hermeneutikai probléma felvetésével indul. A nagymama visszaemlékezéseinek a befogadását a családi titkok felfedésén túl a szereplők az önmegértés eszközének tekintik. Mint a szerelmes levelet, úgy várja a narrátor a kézirattal való találkozást.

AA: Akárcsak első regényében, Lebegyev ebben a műben is a szovjet „jelen-múlt” kollektív és egyéni emlékezetre gyakorolt hatásait vizsgálja lírai-filozofikus kifinomultsággal, amelyből nem hiányzik a thriller izgalma sem, és amelyet kiválóan közvetít Soproni András gyönyörűsége fordítása. Ha *A felejtés határán* a mostohanagyapához fűződő titok felderítésére tett kísérlettel indít, a szintén beszámolókból, visszaemlékezésekből, álmokból és látomásokból szőtt *Augusztus gyermekeiben* a nagymama emlékiratának rejtélye a kapu, amelyen át a narrátor belép a kusza szovjet múlt labirintusába.

GyA: Az emlékirat elolvasásától az elbeszélő nem kevesebbet remél, mint önmaga újjászületését: „...meg voltam győződve, hogy ha elolvasom (...) a múlt homálya eloszlik, előtűnik minden és mindenki; én magam pedig újjászületek, átlépek egy új életbe, ahová a könyv vezet át.” Kérdés, hogy mennyire teljesült ez az elvárás, megszületett-e az új ember?

AA: A kérdés értelmezési horizontját számomra a történet keretül szolgáló két szimbolikus erejű augusztus határozza meg: a Szovjetunió összeomlását jelző Lubjanka téri szobordöntés, amelynek az elkövetőit augusztus gyermekeinek nevezi az elbeszélő, illetve az ő együttműködésével bíróság elé kerülő munkaadója augusztusi pere, amelytől függ a saját szabadulásának a lehetősége is. De ebben a második augusztusban megszülető új ember csak a „történelem hátsó kijáratán”, hamis identitással juthat ki az ábrázolt

purgatóriumból. És ez nem az az identitás, amely a hermeneutikai munkából születik meg.

GyA: Végigkövethetjük, ahogyan az eltérő olvasási stratégiák különböző értelmezésekhez vezetnek. Az apa megelégszik a felszínnel, a fiú pedig a mélységet kutatja: „...nem a visszaemlékezések tartalma a legfontosabb, hanem az, ahogy olvasom: a sorok között, elmélyedve a szövegben” – mondja. Mivel igényes, többször újraolvassa az emlékiratot, amelyet egyre kevésbé tart hitelesnek, ezért keresni kezdi, és meg is találja a nagymama másik művét, az eredeti naplót, az emlékirat piszkozatát, amely mentes az öncenzúráról. A két könyv metaforikusan jeleníti meg a tapasztalatot, hogy bár két ember ugyanazt a könyvet olvassa el, mégis annak más-más dimenzióit fogadják be.

AA: Családi klikkrec. A nagymama nem egy Dosztojevszkij, hallgat a nyilvánvalóan kemény belső harccal járó morális döntésekről. Az elhallgatással alkotja meg a valóságba fokozatosan beleszövődő, de bevégzetlen múltat, amelynek feltárására a következő generáció kényszerül. Ezeket a belső vívódásokat fejtí fel unokája, aki a Sztalkert idéző hivatásos „halottkeresőként” és sorshalászként köti össze az elszakadt fonalakat, menekíti ki az embereket a feledésből. Ő sem kap minden kérdésre egyértelmű választ, és több szál is látomásba torkollik.

GyA: A látomásosság a regény egyik erőssége. Különlegese a városleírások, például Lvov óvárosának konkrét látványa szinte észrevétlenül chagalli látomássá válik: „... amikor elzötyögött egy kis villamos, úgy rémlett, mindjárt dülöngélni kezdenek a házak: az egész város olyan volt, mint egy ócskabútor-raktár a padláson, ha kivesz valamit, összeomlik az egész.”

AA: Lebegyev egyértelműen szellemi jelentőséget tulajdonít a tapintható világnak. Az omladozó infrastruktúra a társadalom szellemi minőségének tükrö: „az utak szinte egyáltalán nem kapcsolnak össze, és a hatalmas országot csak a részek egymásmellettsége tartja össze tehetetlenségből”. Anna megjelenéséig a narrátornak magának sincsenek stabil személyes kapcsolatai. Ha megszületik az új ember, az nem a régi megújulásával, hanem annak identitásvesztésével történhet, mint ahogy az erőszakos szekularizáció során is a lebontott épületek helyébe emelik az újakat. Nem meglepő, hogy ennek a történetnek is ugyanaz a kicsengése, mint a venezuelai Karina Sainz Borgóéna (*Megy le a nap Caracasban*). Ha Lebegyev narrátora a regény elején az „új kötelek pókhálójában” esélyt lát, a történet végére már maga is beleragad a pókhálóba.

GyA: Szántsándékkal kerülni akartam a pszichológiai értelmezést, de a regény körkörös szerkezete mégis mintha erre vinne. Bár a családi krónikából tudatosan törölt nagyapa bűneit újra elköveti az unoka, annak mégis megadatik a lehetőség, hogy visszautasítsa örökölt sorsát.

AA: Mintha magához és nem az eltűnt kedveséhez szólna a zárómondatban, „Isten veled”, amikor egy látomászerű jelenetben az utcai árnyak közül kilép.

GyA: A látomások sokszor válnak a narrátor megvilágosodásának a pillanataivá. Például, amikor a kazah sivatagban egy feneketlen kehelyben boszszúszomjas halottak véres, kavargó masszáját látva ismeri fel azt, hogy a múlt és a jelen között nem a megtorlás és a bosszú, hanem a megbocsátás építhet ki termékeny kapcsolatot. A szovjet múltat „nem lehet egyszerűen feltárni, hanem aknátlanítani kell, ki kell szerelni a régi gyűlölet-töltet robbanóanyagát”. De hogyan történhet ez meg, ha a kommunista hóhérok még csak meg sem vallották bűneiket, nemhogy vezekelték volna értük?

AA: Bár bibliai hivatkozásai igen diszkréték, a keresztény aszkéták szellemét érzem, amikor egész közössége nevében próbálja elvégezni a bűnbánati munkát, egész országát s vele együtt magát is Káin utódának tekintve. Felelősek vagyunk azért, hogy a múlt képes továbbélni bennünk. „A vak múlt irányítja a vak jelent.” Hogy születhet-e új ember így? A jelenlegi elnök feltűnésére utaló fejezet zárómondata, „a múlt visszatért, és nekünk abban kell élnünk”, arra utal, hogy nem. Ugyanakkor, bár a mamutot, amelynek felkutatására megbízást kap, jelzésértékűen a jég alatt hagyja, mégis érzi, hogy a jég nem megtörhetetlen takaró. Annak milliméternyi repedéseiből épül ki a jövő. De a feloldozást a személyes térben kell keresnünk: ha Pénélopé nem vár, Ithaka eltűnik, mondja.

GyA: Egy interjúban Lebegyev megemlíti a grúz filmrendező, Abuladze klasszikusát, a *Vezeklést*, amelyet nagyon szeretek magam is. Ebben a filmben az eltemetett diktátor hullája újból és újból felbukkan az élők között. Ez történik az *Augusztus gyermekeiben* is, ahol a szovjet múlt önálló, ördögi szereplővé válik.

AA: Akinek ministránsai az élmunkásokból lett fosztogatók, banditák, csempészek, az üzleti világnak vagy az államnak dolgozó felderítők, megszállott rágalmozók, csendes örültek, akik közül egyesek titokban várják a Szovjetunió feltámadását. Ez a posztszovjet mocsár gyökeres ellentéte Marilynne Robinson megállapításának, miszerint sokféleképpen lehet derekasan élni. Itt semmilyen módon nem lehet derekasan élni, viszont annál színesebbek a megalkuvás variációi.

GyA: A „ragyás sátánnak” annyira kézzelfogható a jelenléte, hogy még a tundra szépsége is riasztóvá, sőt, félelmetessé válik, hiszen a Gulag maradványait rejt. A Kutyakirály történetéről szóló rész pontosan ennek a múltba temetkező, kóros állapotnak a hátborzongató bemutatása. Itt a látomásosság és a nyers naturalizmus keveredik egymással. Olyan látványos jelenetek következnek egymás után, amelyek nagyon erős hatást váltanak ki. A Kutyakirály halála örökre beleégett a retinámba: szépen megkomponált, szinte egy lassított filmfelvételhez hasonló epizód ez, amely egyszerre erőszakos és undorító, mégis van benne valami megrázó.

TALÁLT VERS

Füst Milán

(1888 – 1967)

SZELLEMEK UTCÁJA

Minden ellenemre van. Én nem kívánok többé táncokat,
Olyat nem tudsz mutatni pajtás, – nem, olyat a knidoszi
táncmesterek se tudtak feltalálni,
Sem zenét, – minek nekem? magam csináltam egykor jó egynéhány
dallamot
S azt dúdolgatom, vagy még azt sem. Hallgatok. Az életem javát
sötétben töltöm el,
A mélyen elrejtező, néma férfikort.

E sugallat hűvös. – Mint aki csendes és veszélyes utcán jár kál éjszaka
És abban minden lobogásban volna, – hatvan fáklya tüze ontaná
vad lángjait
A semminek... mert nincs ott senki sem. A szellemek utcája ez!
S még néhány lépés benne s nemsokára vékonypénzű leszel magad is
És régi, kipróbált szived kutyáknak vettetik.

Igen, – szerettem egykor sokmindent: hajósok énekét,
Szédítő, teljes napsütés: aranyrózsáidat...
Mi mindent szerettem, már nem tudom.
Boldog forróság volt nékem ez a földi tűz,
Átjárt, hogy megvacogtatott, borzongtam tőle s jeges éjszakát
Képzelttem hozzá... S ma már éjszakám:
Egyetlen teljességem. – Ne higyjétek, nem sohajtok,
Sőt feledni vágyom minden multamat s még inkább elrejtőzni,
elmerülni abban,

Ami még a jussom itt. Mert annyi jár nekem.
Hogy jobban megismerjelek, ki vagy? – Sötét vagy-e
Kivel a sötétségben oly rég szembenézek, hallgatag király:
rejtélyes elmulás!

NÉVJEGY

...mind egyszerre vannak
az ellentmondó, sokatmondó, semmitmondó képek,
és közlik elhjtve a nagymamák, a szuperhős nagymamák,
amik azt hirdetik, hogy nem lehet velünk bármit megtenni,
és igenis ér,
igenis és dühösebb lenni,
huszonegy évvel később is lehet üvölni.

HOGYHA MEG EGYSZER HOZZA'M ÉRSZ,
SZÓLOK A NAGYMAMA'MNAK,

és nagyon viggyázz, mert nem ember már,
az én nagymamám halhatatlan,
és vele vannak mind a nagymama-szegek,
és az ördögök hiába ucsorognak,
és hiába erőltetik rám akaratukat.
A nagymamám megvéd, beáll éretem.
Lekvárát főz a nagy üstben,
és nem hagyja, hogy bántsanak.

Bán-Mun - N

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap,
Petőfi Kulturális Ügynökség – Magyar Kultúráért Alapítvány

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 120, fél évre 60, negyedévre 40 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben veszünk föl.

ISSN 1220-5982